

ผลของกิจกรรมกลุ่มเพื่อพัฒนาความสามารถในการปรับตัวทางสังคมของนักเรียนที่มาจากครอบครัว
หย่าร้างโรงเรียนไทยรัฐวิทยา๕๕ (วัดโบสถ์ดอนพรหม) นนทบุรี

สารนิพนธ์
ของ
พรพิมล พลครบุรี

เสนอต่อบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษา
ตามหลักสูตรปริญญาการศึกษามหาบัณฑิต สาขาวิชาจิตวิทยาการแนะแนว
พฤษภาคม 2554

ผลของกิจกรรมกลุ่มเพื่อพัฒนาความสามารถในการปรับตัวทางสังคมของนักเรียนที่มาจากครอบครัว
หย่าร้างโรงเรียนไทยรัฐวิทยา๕๕ (วัดโบสถ์ดอนพรหม) นนทบุรี

สารนิพนธ์
ของ
พรพิมล พลครบุรี

เสนอต่อบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษา
ตามหลักสูตรปริญญาการศึกษามหาบัณฑิต สาขาวิชาจิตวิทยาการแนะแนว

พฤษภาคม 2554

ลิขสิทธิ์เป็นของมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

ผลของกิจกรรมกลุ่มเพื่อพัฒนาความสามารถในการปรับตัวทางสังคมของนักเรียนที่มาจากครอบครัว
หย่าร้างโรงเรียนไทยรัฐวิทยา๕๕ (วัดโบสถ์ดอนพรหม) นนทบุรี

บทคัดย่อ
ของ
พรพิมล พลครบุรี

เสนอต่อบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษา
ตามหลักสูตรปริญญาการศึกษามหาบัณฑิต สาขาวิชาจิตวิทยาการแนะแนว
พฤษภาคม 2554

พรพิมล พลครบุรี. (2554). ผลของกิจกรรมกลุ่มเพื่อพัฒนาความสามารถในการปรับตัวทางสังคม
ของนักเรียนที่มาจากครอบครัวหย่าร้าง โรงเรียนไทยรัฐวิทยา๕๕ (วัดโบสถ์ดอนพรหม)
นนทบุรี ปรินญาณิพนธ์ กศ.ม. (จิตวิทยาการแนะแนว). กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย
มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. อาจารย์ที่ปรึกษาสารนิพนธ์ : ผู้ช่วยศาสตราจารย์
ดร. ทศพร มณีศรีข้า.

การวิจัยนี้มีความมุ่งหมายเพื่อศึกษาเปรียบเทียบความสามารถในการปรับตัวทางสังคม
ของนักเรียนที่มาจากครอบครัวหย่าร้างก่อนและหลังการเข้าร่วมกิจกรรมกลุ่มเพื่อความสามารถใน
การปรับตัวทางสังคม กลุ่มตัวอย่างในการวิจัย ได้แก่ นักเรียนที่มาจากครอบครัวหย่าร้าง
โรงเรียนไทยรัฐวิทยา๕๕ (วัดโบสถ์ดอนพรหม) จังหวัดนนทบุรี ปีการศึกษา 2553 ที่มี
ความสามารถในการปรับตัวทางสังคมในทางลบต่อการปรับตัวทางสังคม จำนวน 10 คน เครื่องมือที่
ใช้ในการวิจัยประกอบด้วย โปรแกรมกิจกรรมกลุ่มเพื่อพัฒนาความสามารถในการปรับตัวทางสังคม
และแบบสอบถามวัดความสามารถในการปรับตัวทางสังคม

ผลการวิจัยพบว่า

หลังการเข้าร่วมกิจกรรมกลุ่มเพื่อพัฒนาความสามารถในการปรับตัวทางสังคม นักเรียน
ที่มาจากครอบครัวหย่าร้างมีความสามารถในการปรับตัวทางสังคมมากขึ้นกว่าก่อนเข้าร่วมกิจกรรม
กลุ่มเพื่อพัฒนาความสามารถในการปรับตัวทางสังคม อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

EFFECT OF GROUP ACTIVITIES TO DEVELOP THE ABILITY IN SOCIAL ADJUSTMENT
OF THE STUDENTS FROM DIVORCED FAMILIES THAIRATH WITTHAYA 55
SCHOOL (WAT BOT DON PROM) IN NONTHABURI

AN ABSTRACT
BY
PORNPIMON POLKHONBURI

Presented in partial fulfillment of the requirements for the
Master Education degree in Guidance and Counseling Psychology
at Srinakharinwirot University

MAY 2011

Pornpimol Polkhonburi. (2011). *Effect of Group Activities to Develop the Ability in Social Adjustment of the Students from Divorced Families, Thairath Witthaya 55 School (Wat Bot Don Prom) , Nonthaburi*. Master project, M.Ed. (Guidance and Counseling Psychology) Bangkok: Graduate School. Srinakharinwirot University. Project Advisor: Assist. Prof. Dr. Totsaworn Mancesrikhum.

The aims of this research were to compare the ability in social adjustment of the students from divorced families by comparing between before and after participation in group activities for the ability in social adjustment. The population consisted of 10 from Thairath Witthaya 55 School (Wat Bot Don Prom) in the academic year 2010 that were selected by choosing the students from divorced families who had the ability in negative social adjustment. The research tools consisted of a group activity program to develop the ability in adjustment and questionnaire for asking about the ability in social adjustment.

The research findings indicated that after participation in group activities of the students from divorced families had the ability in social adjustment higher than previous participation at statistically significant level of .01

ประกาศคุณูปการ

สารนิพนธ์ฉบับนี้สำเร็จได้ด้วยความกรุณาจากบุคคลหลายท่าน โดยเฉพาะอย่างยิ่งด้วยความกรุณาอย่างสูงจาก ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ทศพร มณีศรีขำ อาจารย์ที่ปรึกษาสารนิพนธ์ ที่กรุณาให้คำปรึกษา ข้อเสนอแนะ ตลอดจนแก้ไขข้อบกพร่องต่าง ๆ ผู้วิจัยรู้สึกซาบซึ้งในความกรุณาเป็นอย่างยิ่ง จึงขอขอบพระคุณเป็นอย่างสูงไว้ ณ ที่นี้ด้วย

ขอขอบพระคุณ อาจารย์ ดร.มณฑิรา จารุเพ็ง อาจารย์ ดร.สกล วรเจริญศรี และอาจารย์ฉัตรปวีณ์ กิตติวัชรอังกูร ที่ให้ความกรุณาเป็นผู้ทรงคุณวุฒิในการตรวจสอบเครื่องมือสำหรับการวิจัยครั้งนี้

ความสำเร็จใด ๆ ในการทำสารนิพนธ์ฉบับนี้ ผู้วิจัยขอขอบพระคุณคณาจารย์ภาควิชาการแนะแนวและจิตวิทยาการศึกษา มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ทุกท่านที่ให้การอบรมถ่ายทอดความรู้และประสบการณ์ที่ดีและมีคุณค่ายิ่งแก่ผู้วิจัย

ขอขอบพระคุณคณะกรรมการระดับประถมศึกษาปีที่ 4 - 6 โรงเรียนไทยรัฐวิทยา๕๕ (วัดโบสถ์ดอนพรหม) จังหวัดนนทบุรี ที่ให้ความร่วมมือและความสะดวกแก่ผู้วิจัยเป็นอย่างดี ตลอดจนนักเรียนระดับประถมศึกษาปีที่ 4 - 6 โรงเรียนไทยรัฐวิทยา๕๕ (วัดโบสถ์ดอนพรหม) ทุกคนรวมไปถึงผู้ปกครองนักเรียนทุกท่านที่อนุญาตให้นักเรียนเข้าร่วมกิจกรรมหลังเวลาเลิกเรียนทุกวันที่มีกิจกรรม

คุณค่าและประโยชน์ใด ๆ ของสารนิพนธ์เล่มนี้ ผู้วิจัยขอมอบเป็นเครื่องบูชาแด่คุณพระศรีรัตนตรัย ที่เป็นที่พึ่งที่ระลึก คุณบิดามารดาที่ให้ชีวิตญาติพี่น้องทุกท่าน ที่ให้กำลังใจบูรพาจารย์ที่ให้การอบรมสั่งสอนและข้อคิดดี ๆ เสมอมาและผู้ที่มีพระคุณทุกท่านที่มีส่วนร่วมจนทำให้สารนิพนธ์ฉบับนี้สำเร็จลุล่วงไปด้วยดี

พรพิมล พลครบุรี

สารบัญ

บทที่	หน้า
1 บทนำ	1
ภูมิหลัง	1
ความมุ่งหมายของการวิจัย	3
ความสำคัญของการวิจัย	3
ขอบเขตของการวิจัย	4
นิยามศัพท์เฉพาะ	4
กรอบแนวคิดในการวิจัย	6
สมมติฐานในการวิจัย	7
2 เอกสารงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	8
เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องเกี่ยวกับการปรับตัวทางสังคม	9
เอกสารที่เกี่ยวข้องกับการปรับตัวทางสังคม	9
ความหมายของการปรับตัว	9
ความหมายของการปรับตัวทางสังคม	10
ประเภทของการปรับตัว	11
ลักษณะการปรับตัว	12
ทฤษฎีการปรับตัว	14
สาเหตุการปรับตัวทางสังคม	16
หลักที่พึงยึดถือในการปรับตัวที่ดี	19
งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการปรับตัวทางสังคม	20
เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องเกี่ยวกับครอบครัวการหย่าร้าง	22
เอกสารที่เกี่ยวข้องกับครอบครัวการหย่าร้าง	22
ความหมายของการหย่าร้าง	22
สาเหตุของการหย่าร้าง	22
ผลกระทบของการหย่าร้างที่มีต่อสมาชิกในครอบครัว	24
งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับครอบครัวและการหย่าร้าง	27

สารบัญ (ต่อ)

บทที่	หน้า
2 (ต่อ)	
เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องเกี่ยวกับกิจกรรมกลุ่ม.....	29
เอกสารที่เกี่ยวข้องกับกิจกรรมกลุ่ม.....	29
ความหมายของกิจกรรมกลุ่ม.....	29
แนวคิดทฤษฎีเกี่ยวกับกิจกรรมกลุ่ม.....	29
ประเภทของกลุ่ม.....	37
จุดมุ่งหมายของกิจกรรมกลุ่ม.....	38
คุณค่าของกิจกรรมกลุ่ม.....	39
ขนาดของกลุ่ม.....	42
เวลาและจำนวนครั้งที่ใช้ในการเข้ากลุ่ม.....	43
ลำดับขั้นการเรียนรู้ตามวิธีกระบวนการกลุ่ม.....	43
งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับกิจกรรมกลุ่ม.....	44
3 วิธีการดำเนินการวิจัย.....	46
การกำหนดประชากรและเลือกกลุ่มตัวอย่าง.....	46
ประชากร.....	46
กลุ่มตัวอย่าง.....	46
การสร้างเครื่องมือในการวิจัย.....	46
การเก็บรวบรวมข้อมูล.....	50
การจัดทำและการวิเคราะห์ข้อมูล.....	51
4 ผลการวิเคราะห์ข้อมูล.....	54
สัญลักษณ์และอักษรย่อที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล.....	54
ผลการวิเคราะห์ข้อมูล.....	55
5 สรุปผล อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ.....	62
ความมุ่งหมายของการวิจัย.....	62
สมมติฐานในการวิจัย.....	62

สารบัญ (ต่อ)

บทที่	หน้า
5 (ต่อ)	
วิธีดำเนินการวิจัย.....	63
สรุปผลการวิจัย.....	64
อภิปรายผลการวิจัย.....	64
ข้อเสนอแนะ.....	67
บรรณานุกรม.....	68
ภาคผนวก.....	72
ภาคผนวก ก.....	73
ภาคผนวก ข.....	75
ภาคผนวก ค.....	128
ภาคผนวก ง.....	133
ประวัติย่อผู้วิจัย.....	138

บัญชีตาราง

ตาราง	หน้า
1 แสดงแบบแผนการทดลองแบบOne Group Pretest – Posttest Design.....	51
2 กิจกรรมกลุ่มเพื่อพัฒนาความสามารถในการปรับตัวทางสังคม.....	52
3 จำนวนและร้อยละของนักเรียนที่มาจากครอบครัวหย่าร้างระดับชั้นประถมศึกษา ปีที่ 4 – 6 โรงเรียนรัฐวิทยา๕๕ (วัดโบสถ์ดอนพรหม) จังหวัดนนทบุรี จำแนกตามเพศ อายุและระดับชั้นผลการวิเคราะห์ข้อมูลปรากฏดังตาราง 3.....	55
4 ค่าเฉลี่ยรายข้อและค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานของการปรับตัวทางสังคมของนักเรียนที่มา จากครอบครัวหย่าร้าง โรงเรียนไทยรัฐวิทยา๕๕ (วัดโบสถ์ดอนพรหม) จังหวัดนนทบุรี ผลการวิเคราะห์ข้อมูล ปรากฏดังตาราง 4.....	57
5 แสดงผลการเปรียบเทียบคะแนนเฉลี่ยความสามารถในการปรับตัวทางสังคมก่อน และหลังเข้าร่วมกิจกรรมกลุ่มเพื่อพัฒนาความสามารถในการปรับตัวทางสังคม ของนักเรียนที่มาจากครอบครัวหย่าร้าง (n = 10).....	61

บทที่ 1

บทนำ

ภูมิหลัง

ครอบครัวเป็นสถาบันพื้นฐานที่สำคัญที่สุดของสังคม ที่มีอิทธิพลต่อพฤติกรรมของเด็กและเยาวชนของชาติ เพราะครอบครัวเป็นสถาบันแรกที่มีบทบาทในการอบรมเลี้ยงดูมนุษย์มาตั้งแต่แรกเกิดจนกระทั่งเติบโตเป็นผู้ใหญ่ที่ดีมีคุณภาพ หากสมาชิกในครอบครัวรักใคร่ กลมเกลียวกัน ครอบครัวอบอุ่นมั่นคง บิดามารดาหรือผู้ปกครองประพฤติปฏิบัติตนเป็นตัวอย่างที่ดี อบรมสั่งสอนบุตรในทางที่ดี เด็กและเยาวชนในครอบครัวนั้นย่อมได้รับการพัฒนาไปในทางที่ดี ซึ่งเด็กและเยาวชนดังกล่าวจะเป็นส่วนหนึ่งในการพัฒนาประเทศชาติให้เจริญรุ่งเรือง (นลินี สุขเกษม.2551:1) สังคมในปัจจุบันมีการเปลี่ยนแปลงทั้งทางด้านเศรษฐกิจและสังคมอย่างรวดเร็ว ส่งผลให้เกิดปัญหาต่างๆตามมามากมาย ปัญหาในสังคมส่วนใหญ่มีสาเหตุมาจากสภาพครอบครัวที่แตกแยกขาดความรัก ขาดความอบอุ่น และขาดการสื่อสารที่เหมาะสมสำหรับสมาชิกในครอบครัว ซึ่งการหย่าร้างหรือการแยกทางกันของครอบครัวไทยมีอัตราสูงขึ้นทุกปี โดยอัตราการหย่าร้างเพิ่มขึ้นจากจำนวนผู้จดทะเบียนหย่าในปี พ.ศ. 2548 มีจำนวน 90,688 คู่ และเพิ่มขึ้นเป็น 100,420 คู่ ในปีพ.ศ. 2550 (กรมการปกครอง. 2551) เมื่อเกิดการหย่าร้างความสัมพันธ์ระหว่างสามีภรรยาสิ้นสุดลง ทั้งชายและหญิงจะเกิดความผันผวนทางอารมณ์ เช่น รู้สึกสับสน โกรธ และเศร้าโศก ซึ่งจะส่งผลกระทบต่อบุตรโดยตรง (อุมาพร ตั้งคสมบัติ. 2542: 112–121; อ้างอิงจาก Wallerstein. 1991. 349–360) พบว่า เด็กที่มาจากครอบครัวหย่าร้างจะมีปัญหาทางจิตเวช มากกว่าเด็กที่มาจากครอบครัวปกติ นอกจากนั้นยังมีปัญหาทางอารมณ์ เช่น วิตกกังวล ซึมเศร้า หรือมีปัญหาทางพฤติกรรม เช่น ก้าวร้าว เกเร เป็นต้น

นอกจากนี้ ศูนย์สุขวิทยาจิต. (2547) ได้กล่าวว่า ผลกระทบต่อบุตรหลังจากการหย่าร้าง เด็กจะรู้สึกสูญเสียกลัวถูกทอดทิ้ง ต้องการความรัก ขาดความเชื่อมั่นในตัวเอง สูญเสียความสัมพันธ์ทางสังคม มีปัญหาทางด้านอารมณ์และพฤติกรรม มีผลกระทบต่อการเรียนของเด็กก่อนวัยรุ่น เด็กจะมีความโกรธและเกิดจิตใจหวนไหวในความเป็นตัวเอง ส่วนเด็กวัยรุ่นจะมีความวิตกกังวล ตกใจ เศร้า เสียใจ และรู้สึกเป็นปมด้อยอย่างรุนแรงในชีวิต เช่นเดียวกับ

สุรพงศ์ อำพันวงษ์. (2542) กล่าวว่า เด็กที่มาจากครอบครัวหย่าร้างมีว่าจะเป็นเด็กวัยใดก็ตามต้องเผชิญกับปัญหาหลายประการ ซึ่งปัญหาเหล่านั้นล้วนแต่มีผลกระทบทางด้านอารมณ์ สังคม และจิตใจของเด็กอย่างมาก สิ่งหนึ่งที่อยู่ในใจของเด็กๆตลอดเวลา ก็คือ ความรู้สึกปวดร้าว เศร้าใจ ซึ่งอาจมีผลต่อสุขภาพจิตของเด็กได้

เด็กที่มาจากครอบครัวหย่าร้าง จึงนับได้ว่ามีผลกระทบมากที่สุดกับการปรับตัวทางสังคม เพื่อให้เด็กเหล่านี้สามารถพัฒนาตนเองในการปรับตัวให้เข้ากับสภาพแวดล้อมของสังคม ในด้านต่างๆเช่น ด้านการทำความเข้าใจตนเองและผู้อื่น ด้านการสร้างสัมพันธภาพกับผู้อื่น ด้านการ

จัดการความขัดแย้งระหว่างบุคคล ด้านการทำงานร่วมกับผู้อื่น และด้านการอยู่ร่วมกันอย่างมีความสุข เพื่อทำให้เกิดการเรียนรู้ในการปรับตัวทางสังคมได้อย่างมีความสุข ดังที่

วันเพ็ญ บุญประกอบ. (2543: 15–16) ได้กล่าวว่า ความผูกพันในครอบครัวของสังคมไทยได้เปลี่ยนแปลงไปมาก จากครอบครัวใหญ่มาเป็นครอบครัวเล็กที่อยู่กันตามลำพังมากขึ้น ครอบครัวที่มีการแยกกันหรือหย่าร้างกันนั้นจะมีจำนวนเพิ่มขึ้นมาก บางครอบครัวยังได้รับการช่วยเหลือเกื้อกูลจากครอบครัวเดิมหรือญาติพี่น้อง แต่หลายครอบครัวต้องเผชิญชีวิตตามลำพัง ความสัมพันธ์ต่อกันภายในครอบครัวห่างเหินมีสภาพต่างคนต่างอยู่มากขึ้น ดังนั้นการหย่าร้างจึงจะส่งผลให้เด็กมีความรู้สึกไม่ปลอดภัย รู้สึกทอดทิ้งให้อยู่โดดเดี่ยว ทำให้เด็กที่มาจากครอบครัวหย่าร้างคือ รู้สึกมีปมด้อย และมีความอายที่มีแต่เพียงบิดา หรือมารดาหรือบางคนไม่มีทั้งบิดาและมารดา เพราะบิดามารดาไปแต่งงานใหม่ ลูกก็อยู่กับญาติ ซึ่งความอายและความรู้สึกมีปมด้อยเป็นสิ่งที่แก้ไขได้ โดยการปรับตัวทางสังคมจะช่วยให้เด็กสามารถดำรงชีวิตในสังคมได้อย่างมีความสุข

อย่างไรก็ตาม การดำเนินชีวิตประจำวันของแต่ละคนคนอาจต้องเผชิญปัญหาต่างๆ อย่างเนื่อง โดยมีระดับความสามารถการปรับตัวแตกต่างกันแล้วมีสภาพปัญหาของแต่ละคนแตกต่างกัน และมีการแก้ปัญหาไปตามประสบการณ์และความสามารถของแต่ละคนในการปรับตัว (วรารักษ์ตระกูลสถิตย์. 2549: 3) ดังนั้น การปรับตัวทางสังคมจึงนับว่าเป็นลักษณะที่สำคัญยิ่งประการหนึ่งของบุคคลที่จะอยู่ในสภาพสังคมที่มีการเปลี่ยนแปลงอยู่ตลอดเวลา ซึ่งพฤติกรรมของการปรับตัวทางสังคมที่ประสบผลสำเร็จนั้น มูลี (ลักษณะ สิริวัฒน์. 2545: 10; อ้างอิงจาก Mouly. 1968) กล่าวว่า ลักษณะของบุคคลที่ปรับตัวได้ดีจะมีลักษณะดังนี้ คือ มีความเข้าใจตนเองและผู้อื่น มีความเชื่อมั่นในตนเอง เห็นคุณค่าของตัวเอง มีความเป็นอิสระ มีสัมพันธภาพที่ดีต่อผู้อื่น เป็นที่ยอมรับของกลุ่ม มีจิตใจอารมณ์ที่มั่นคงสามารถที่แก้ปัญหาและอุปสรรคที่เกิดขึ้นได้เต็มกำลังความสามารถ ตลอดจนผสมผสานความต้องการของตัวเองกับพฤติกรรมที่แสดงออกได้อย่างเหมาะสม

ดังนั้นผู้วิจัยจึงสนใจในปัญหาพฤติกรรมของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4- 6 ที่มาจากครอบครัวหย่าร้าง โรงเรียนไทยรัฐวิทยา๕๕ (วัดโบสถ์ดอนพรหม) จังหวัดนนทบุรี พบว่า นักเรียนมีพฤติกรรมต่างๆที่เป็นปัญหามีดังนี้ ปัญหาไม่ตั้งใจเรียน ก่อวุ่นเพื่อนในห้อง ต่อว่าเพื่อนด้วยคำหยาบ ไม่ค่อยให้ความร่วมมือในการทำงานกลุ่ม บางครั้งก็ควบคุมอารมณ์ไม่ได้จนเกิดเรื่องทะเลาะวิวาทเป็นประจำ และบางคนก็มีลักษณะแยกตัว ไม่ค่อยพูดจากับเพื่อน ประหม่า เขินอายเมื่อต้องออกไปพูดหน้าชั้น เป็นต้น

การพัฒนาความสามารถในการปรับตัวทางสังคม โดยเลือกที่จะนำกิจกรรมกลุ่มมาใช้พัฒนาความสามารถในการปรับตัวทางสังคมของนักเรียนในระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 4- 6 ที่มาจากครอบครัวหย่าร้าง ซึ่งกิจกรรมกลุ่มเป็นวิธีหนึ่งที่ทำให้เกิดการเรียนรู้ และเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมได้ โดยกิจกรรมกลุ่มมีส่วนช่วยในการพัฒนาต่างๆ จึงเป็นการช่วยให้บุคคลได้พัฒนาตนเองและกลุ่ม ดังที่ คมเพชร ฉัตรศุภกุล (2546: 148) กล่าวว่าไว้ว่า การให้ประสบการณ์ตรงในการทำกิจกรรมกลุ่มเป็นวิธีการที่ดี เหมาะที่จะใช้ในการพัฒนาตัวบุคคลและกลุ่ม ทั้งนี้เป็น

เพราะว่ากิจกรรมกลุ่มเป็นการเรียนรู้โดยการปฏิบัติ แม้ว่าจะเป็นการสร้างสถานการณ์จำลอง (Simulation) ก็ตามก็ยังสามารถช่วยให้ผู้เข้าร่วมกิจกรรมกลุ่มมีความซาบซึ้งและพึงพอใจที่จะเปลี่ยนแปลงและปรับปรุงตนเองต่อไปและสุวิทย์ มูลคำและอรทัย มูลคำ (2545: 124) กล่าวว่า กิจกรรมกลุ่มเป็นกระบวนการเรียนรู้ที่ผู้เรียนได้รับความรู้ จากการลงมือร่วมกันปฏิบัติเป็นกลุ่ม ซึ่งกลุ่มจะมีอิทธิพลต่อการเรียนรู้ของสมาชิกแต่ละคน สมาชิกแต่ละคนในกลุ่มก็มีอิทธิพลและปฏิสัมพันธ์ต่อกันและกัน นอกจากนี้ ดวงแข วิทยาสุนทรวงศ์ (2541: 60) ได้ศึกษาพบว่า นักศึกษาพยาบาลมีการปรับตัวด้านการเรียนดีขึ้นหลังการเข้ากลุ่มสัมพันธ์อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 และนักศึกษาพยาบาลที่เข้าร่วมกลุ่มสัมพันธ์มีการปรับตัวด้านการเรียนดีกว่านักเรียนพยาบาลที่ได้รับข้อเสนอแนะอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 สิริพงศ์ สินแสง (2549: 72) ได้ศึกษา การเปรียบเทียบความฉลาดทางอารมณ์ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 โรงเรียนทวีธาภิเศก 2 กรุงเทพมหานคร ก่อนและหลังการใช้กิจกรรมกลุ่มในการพัฒนาความฉลาดทางอารมณ์ พบว่า ความฉลาดทางอารมณ์ของนักเรียนหลังการใช้ชุดกิจกรรมกลุ่มสูงกว่าใช้ชุดกิจกรรมกลุ่มอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ทั้งโดยรวมและรายด้าน

จากที่กล่าวมาจะเห็นว่า การปรับตัวทางสังคมเป็นองค์ประกอบที่สำคัญในการพัฒนาความสามารถในการปรับตัวทางสังคมของนักเรียนที่มาจากครอบครัวหย่าร้าง ผู้วิจัยได้ศึกษาพบว่านักเรียนที่มีปัญหาในการปรับตัวทางสังคมที่ต่ำ โดยเฉพาะนักเรียนระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 4-6 ที่มาจากครอบครัวหย่าร้าง ผู้วิจัยจึงต้องการศึกษาเพื่อพัฒนาความสามารถในการปรับตัวทางสังคมของนักเรียนที่มาจากครอบครัวหย่าร้าง เพื่อนำผลการศึกษามาเป็นแนวทางในการช่วยเหลือให้เด็กเหล่านี้สามารถดำเนินชีวิตในสังคมได้อย่างมีความสุขและมีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้นต่อไป

ความมุ่งหมายของการวิจัย

ในการวิจัยครั้งนี้มีความมุ่งหมายดังนี้

1. เพื่อศึกษาความสามารถในการปรับตัวทางสังคมของนักเรียนที่มาจากครอบครัวหย่าร้าง โรงเรียนไทยรัฐวิทยา๕๕ (วัดโบสถ์ดอนพรหม) จังหวัดนนทบุรี
2. เพื่อเปรียบเทียบความสามารถในการปรับตัวทางสังคมของนักเรียนที่มาจากครอบครัวหย่าร้าง โรงเรียนไทยรัฐวิทยา๕๕ (วัดโบสถ์ดอนพรหม) จังหวัดนนทบุรี ทั้งก่อนและหลังการเข้าร่วมกิจกรรมกลุ่มเพื่อพัฒนาความสามารถในการปรับตัวทางสังคม

ความสำคัญของการวิจัย

ผลของการวิจัยในครั้งนี้ จะเป็นแนวทางสำหรับครูแนะแนวในการใช้กิจกรรมกลุ่มเพื่อพัฒนาความสามารถในการปรับตัวทางสังคมของนักเรียนที่มาจากครอบครัวหย่าร้าง และเป็นแนวทางสำหรับผู้สนใจที่ต้องการจะศึกษาค้นคว้าในเรื่องความสามารถในการปรับตัวทางสังคมต่อไป

ขอบเขตของการวิจัย

ประชากรและกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย

1. ประชากรที่ใช้ในการวิจัย

เป็นนักเรียนที่มาจากครอบครัวหย่าร้าง ซึ่งกำลังศึกษาอยู่ในระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 4-6 โรงเรียนไทยรัฐวิทยา ๕๕ (วัดโบสถ์ดอนพรหม) จังหวัดนนทบุรี ปีการศึกษา 2553 จากการสำรวจนักเรียนทั้งหมด พบว่า มาจากครอบครัวหย่าร้าง จำนวน 50 คน

2. กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ คัดเลือกนักเรียนจากการทำแบบสอบถามวัดความสามารถในการปรับตัวทางสังคมและนำมาตรวจให้คะแนน พบว่า นักเรียนที่มีคะแนนความสามารถในการปรับตัวทางสังคมต่ำตั้งแต่เปอร์เซ็นต์ไทล์ที่ 25 ลงมา ได้จำนวน 13 คน ซึ่งได้มาจากการเจาะจงจากประชากรที่สนใจเข้าร่วมการทดลองเพื่อพัฒนาความสามารถในการปรับตัวทางสังคม จำนวน 10 คน

3. ตัวแปรที่ศึกษา

3.1 ตัวแปรอิสระ คือ กิจกรรมกลุ่มเพื่อพัฒนาความสามารถในการปรับตัวทางสังคมของนักเรียนที่มาจากครอบครัวหย่าร้าง

3.2 ตัวแปรตาม คือ ความสามารถในการปรับตัวทางสังคมของนักเรียนที่มาจากครอบครัวหย่าร้าง

นิยามศัพท์เฉพาะ

1. ความสามารถในการปรับตัวทางสังคมของนักเรียนที่มาจากครอบครัวหย่าร้าง หมายถึง การที่นักเรียนที่มาจากครอบครัวหย่าร้างมีความสามารถในการปรับความคิด ความรู้สึก และพฤติกรรมของตนเองที่เกี่ยวข้องกับการปรับตัวทางสังคม เพื่อให้สามารถเข้ากับบุคคลอื่นทั้งภายในและภายนอกโรงเรียน และกลุ่มเพื่อนได้ และมีทัศนคติที่ดีต่อสังคม รวมทั้งมีความตั้งใจที่จะช่วยเหลือผู้อื่น โดยมีเกณฑ์ในการปรับตัวทางสังคม 3 ด้าน ดังนี้

1.1 ด้านความคิด ความรู้สึก และพฤติกรรมที่มีต่อตนเอง หมายถึง การรู้ความต้องการของตนเอง และยอมรับสภาพของตนเองตามความเป็นจริง รู้จักกล้าเผชิญกับปัญหาและอุปสรรค และสามารถจัดความรู้สึกที่ไม่ดีต่อตนเองได้ โดยตลอดจนสามารถปรับการทำทางทางแสดงออกของตนเองได้อย่างเหมาะสม

1.2 ด้านความคิด ความรู้สึก และพฤติกรรมที่มีต่อครูอาจารย์/พ่อแม่ หมายถึง การรู้จักสร้างสัมพันธภาพที่ดี โดยการรู้จักปรับเปลี่ยนพฤติกรรมให้เหมาะสมกับบุคคลเหล่านี้ อย่างเหมาะสม ซึ่งมีทั้งการรู้จักสนทนาหรือแสดงความคิดเห็นและยอมรับฟังความคิดเห็น ตลอดจนการมีส่วนร่วมในกิจกรรมต่างๆของบุคคลเหล่านั้นอย่างเหมาะสม

1.3 ด้านความคิด ความรู้สึก และพฤติกรรมที่มีต่อเพื่อน หมายถึง การรู้จักและเข้าใจความแตกต่างของเพื่อนแต่ละคน การรู้จักให้และรับ การเห็นความสำคัญของเพื่อน และรู้จักสนทนาและแสดงความคิดเห็นและยอมรับฟังความคิดเห็น ตลอดจนการเข้าร่วมกิจกรรมต่างๆของกลุ่มเพื่อนได้อย่างเหมาะสม

2. กิจกรรมกลุ่มเพื่อพัฒนาความสามารถในการปรับตัวทางสังคม หมายถึง กิจกรรมที่ใช้พัฒนาความสามารถในการปรับตัวทางสังคม ซึ่งกิจกรรมกลุ่มเป็นลักษณะของการจัดการเรียนการสอน โดยจะเน้นในเรื่องของพฤติกรรมของมนุษย์ที่มีต่อกันมีลักษณะของการรวมกลุ่มกัน มีการแก้ไขปัญหาและตัดสินใจตลอดจนการสร้างสัมพันธ์ที่ดีภายในกลุ่มเพื่อสร้างความเข้าใจในตนเองและผู้อื่น อันจะทำให้สามารถอยู่และทำงานร่วมกันได้อย่างมีประสิทธิภาพ มีจุดมุ่งหมายเพื่อให้สมาชิกได้พัฒนาความสามารถในการปรับตัวทางสังคม โดยการใช้เทคนิคต่าง ๆ คือ เกม (Game) บทบาทสมมติ (Role Play) กรณีตัวอย่าง (Case) สถานการณ์จำลอง (Simulation) การอภิปรายกลุ่มย่อย (Small Group) ดังนี้ คือ

1. เกม (Game) เป็นวิธีการที่มีสถานการณ์สมมติขึ้น ให้ผู้เรียนลงเล่นด้วยตนเองภายใต้ข้อตกลงหรือกติกา อันจะมีผลออกมาในรูปของการแพ้ชนะ ให้ผู้เรียนได้วิเคราะห์ความรู้สึกนึกคิดและพฤติกรรมต่างๆ ที่มีอิทธิพลต่อการตัดสินใจ ทั้งยังช่วยให้ผู้เรียนเกิดความสนุกสนานด้วย

2. บทบาทสมมติ (Role - playing) เช่น สถานการณ์สมมติเช่นเดียวกับเกม แต่มีการกำหนดบทบาทของผู้เล่น ในสถานการณ์ที่สมมติ โดยอาศัยบุคลิกภาพ ประสบการณ์และความรู้สึกนึกคิดของตนเอง เป็นหลัก ดังนั้นวิธีการนี้จึงมีส่วนช่วยให้ผู้เรียนได้มีโอกาสศึกษาวิเคราะห์ถึงความรู้สึกและพฤติกรรมของตนอย่างลึกซึ้ง

3. กรณีตัวอย่าง (Case) นำเรื่องราวต่างๆ ที่เกิดขึ้นจริง มาดัดแปลงและใช้เป็นตัวอย่างในการให้ผู้เรียนได้ศึกษาวิเคราะห์และอภิปรายกันเพื่อสร้างความเข้าใจ และฝึกฝนหนทางแก้ไข การอภิปรายจะช่วยให้ผู้เรียนได้มีโอกาสแลกเปลี่ยนข้อมูลซึ่งกันและกัน รวมทั้งนำเอากรณีต่างๆ ซึ่งคล้ายกับชีวิตจริงมาใช้จะช่วยให้การเรียนรู้มีลักษณะใกล้เคียงกับความเป็นจริง

4. สถานการณ์จำลอง (Simulation) คือ การจำลองสถานการณ์จริงหรือสร้างสถานการณ์ให้ใกล้เคียงกับความเป็นจริง แล้วให้ผู้เรียนลงไปอยู่ในสถานการณ์นั้นและมีปฏิริยาโต้ตอบกัน วิธีการจะช่วยให้ผู้เรียนได้มีโอกาสทดลองพฤติกรรมต่างๆ ซึ่งในสถานการณ์จริงผู้เรียนอาจจะไม่แสดงออก เพราะอาจเป็นการเสี่ยงต่อผลที่จะได้รับจนเกินไป

5. การอภิปรายกลุ่มย่อย (Small Group) เป็นวิธีการที่ผู้สอนช่วยให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ตามจุดประสงค์ โดยจัดผู้เรียนเป็นกลุ่มเล็กๆ ให้ผู้เรียนในกลุ่มพูดคุยแลกเปลี่ยนข้อมูลความคิดเห็น และประสบการณ์ในประเด็นที่กำหนด และสรุปการอภิปรายออกมาเป็นข้อสรุปของกลุ่มโดยมีขั้นตอน 5 ขั้นตอน คือ

ขั้นที่ 1 ขั้นนำ

ผู้วิจัยเตรียมความพร้อมให้กับนักเรียน โดยการทบทวนความรู้เดิม การสร้างบรรยากาศให้เหมาะสมและเอื้อต่อการเรียนรู้

ขั้นที่ 2 ขั้นการมีส่วนร่วม

ผู้วิจัยให้นักเรียนลงมือปฏิบัติ หรือทำกิจกรรมการเรียนรู้ด้วยตนเอง รวมทั้งมีส่วนร่วมในการแสดงความคิดเห็น แลกเปลี่ยนความคิดเห็นซึ่งกันและกันเกี่ยวกับการปรับตัวทางสังคม

ขั้นที่ 3 ขั้นการวิเคราะห์

ผู้วิจัยให้นักเรียนได้ร่วมกันวิเคราะห์ และสรุปจากกิจกรรมที่ได้ปฏิบัติและอภิปรายร่วมกัน เพื่อให้นักเรียนเกิดการปรับตัวทางสังคม

ขั้นที่ 4 ขั้นสรุปและประยุกต์หลักการ

ผู้วิจัยให้นักเรียนรวบรวมแนวคิดที่ได้จากการแลกเปลี่ยนความคิดเห็นในกลุ่ม มาสรุปเป็นหลักการของตนเอง และนำหลักการนั้นมาใช้เพื่อให้เกิดการปรับตัวทางสังคม

ขั้นที่ 5 ขั้นประเมินผล

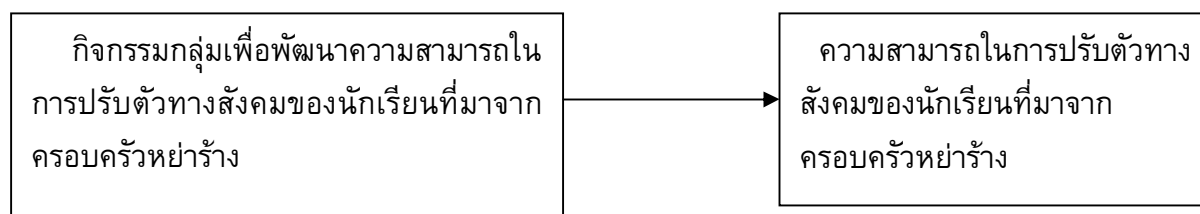
ผู้วิจัยให้นักเรียนร่วมกันประเมินผลการเรียนรู้ของตน และจากกลุ่ม โดยการร่วมกันอภิปรายแลกเปลี่ยนข้อคิดเห็น และให้ข้อเสนอแนะร่วมกันของสมาชิกในกลุ่มเกี่ยวกับการปรับตัวทางสังคม

3. นักเรียนที่มาจากครอบครัวหย่าร้าง หมายถึง นักเรียนที่บิดามารดาแยกกันอยู่เนื่องจากการหย่าร้างในทางนิติบัญญัติหรือทางพฤตินัย โดยที่เด็กอาศัยอยู่กับบิดาหรือมารดาหรือผู้อุปการะอื่นๆ ก็ได้

กรอบแนวคิดในการวิจัย

ตัวแปรอิสระ

ตัวแปรตาม

สมมุติฐานในการวิจัย

นักเรียนที่มาจากครอบครัวหย่าร้างมีความสามารถในการปรับตัวทางสังคมได้ดีขึ้นกว่าก่อนการเข้าร่วมกิจกรรมกลุ่มเพื่อความสามารถในการปรับตัวทางสังคมของนักเรียนที่มาจากครอบครัวหย่าร้าง

บทที่ 2

เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ในการวิจัยผู้ศึกษาได้ศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง โดยนำเสนอตามหัวข้อดังต่อไปนี้

1. เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการปรับตัวทางสังคม

1.1 เอกสารที่เกี่ยวข้องกับการปรับตัวทางสังคม

- 1.1.1 ความหมายของการปรับตัว
- 1.1.2 ความหมายของการปรับตัวทางสังคม
- 1.1.3 ประเภทของการปรับตัว
- 1.1.4 ลักษณะการปรับตัว
- 1.1.5 ทฤษฎีการปรับตัว
- 1.1.6 สาเหตุการปรับตัวทางสังคม
- 1.1.7 หลักที่พึงยึดถือในการปรับตัวที่ดี

1.2 งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการปรับตัวทางสังคม

- 1.2.1 งานวิจัยในต่างประเทศ
- 1.2.2 งานวิจัยในประเทศ

2. เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับครอบครัวและการหย่าร้าง

2.1 เอกสารที่เกี่ยวข้องกับครอบครัวและการหย่าร้าง

- 2.2.1 ความหมายของการหย่าร้าง
- 2.2.2 สาเหตุของการหย่าร้าง
- 2.2.3 ผลกระทบของการหย่าร้างที่มีต่อสมาชิกในครอบครัว

2.2 งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับครอบครัวและการหย่าร้าง

- 2.2.1 งานวิจัยในต่างประเทศ
- 2.2.2 งานวิจัยในประเทศ

3. เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับกิจกรรมกลุ่ม

3.1 เอกสารที่เกี่ยวข้องกับกิจกรรมกลุ่ม

- 3.3.1 ความหมายของกิจกรรมกลุ่ม
- 3.3.2 แนวคิดทฤษฎีเกี่ยวกับกิจกรรมกลุ่ม
- 3.3.3 ประเภทของกลุ่ม
- 3.3.4 จุดมุ่งหมายของกิจกรรมกลุ่ม
- 3.3.5 คุณค่าของกิจกรรมกลุ่ม
- 3.3.6 ขนาดของกลุ่ม

3.3.7 เวลาและจำนวนครั้งที่ใช้ในการเข้ากลุ่ม

3.3.8 ลำดับขั้นการเรียนรู้ตามวิธีกระบวนการกลุ่ม

3.2 งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับกิจกรรมกลุ่ม

3.2.1 งานวิจัยในต่างประเทศ

3.2.2 งานวิจัยในประเทศ

เอกสารที่เกี่ยวข้องกับการปรับตัวและการปรับตัวทางสังคม

1.1 ความหมายของการปรับตัว

การปรับตัว (Adjustment) การปรับตัวเป็นบทบาทและลักษณะของชีวิต ซึ่งการปรับตัวของแต่ละคนจะมีลักษณะที่แตกต่างกันออกตามสภาพแวดล้อมโอกาสและสถานการณ์ที่บุคคลกำลังเผชิญอยู่การดำเนินชีวิตย่อมต้องมีอุปสรรคมาเผชิญตลอดจึงทำให้มนุษย์ต้องปรับสภาพการณ์ต่างๆและพฤติกรรมให้เข้ากับเหตุการณ์ ความรู้สึก ความคิดต่างๆ ซึ่งเรียกว่า “การปรับตัว” โดยมีนักจิตวิทยาและผู้เกี่ยวข้องให้ความหมายของการปรับตัว ไว้ดังนี้

วิภาพร มาพบสุข (2541: 18) ได้ให้ความหมายของการปรับตัวไว้ว่า การปรับตัว หมายถึง ผลความพยายามของบุคคลที่จะแก้ไขปัญหที่เกิดขึ้นแก่ตนเอง ไม่ว่าจะเป็นปัญหาด้านความต้องการ ด้านอารมณ์ และด้านบุคลิกภาพอื่นๆ เพื่อให้การแก้ไขปัญหานั้นเป็นไปด้วยความเหมาะสมกับสภาพแวดล้อม จนบุคคลนั้นสามารถจะอยู่ในสภาพแวดล้อมได้อย่างปกติสุข

ลักขณา สริวัฒน์ (2544: 105) ได้ให้ความหมายของการปรับตัวไว้ว่าการปรับตัว คือ การที่บุคคลสามารถสร้างหรือขัดเกลากิจกรรมให้เข้ากับแบบแผนของสังคมหรือสิ่งแวดล้อมที่เปลี่ยนแปลงให้สามารถบรรลุจุดมุ่งหมายที่ต้องการทำให้มีชีวิตอยู่อย่างปกติสุขทั้งกายและจิตใจ และถ้าบุคคลนั้นปรับตัวแล้วและสามารถอยู่ในสภาพแวดล้อมนั้นๆได้อย่างมีความสุขแสดงว่าบุคคลนั้นมีสุขภาพจิตดี

มุกดา ศรียงค์และคณะ (เติมศักดิ์ คทวนิช. 2546: 293; อ้างอิงจาก มุกดา ศรียงค์และคณะ. 2542: 6) ได้ให้ความหมายของการปรับตัวไว้ว่า การปรับตัว เป็นกระบวนการที่เกิดขึ้นหรือบุคคลพยายามหาวิธีการที่จะตอบโต้สิ่งที่มากระทบจิตใจของเราทั้งจากภายในหรือภายนอก เป็นความพยายามที่บุคคลจะรักษาความสมดุลแห่งจิตใจและร่างกายของเขาไว้ให้มากที่สุด

นอกจากนี้ วราภรณ์ ตระกูลสฤษดิ์ (2543: 69) ได้ให้ความหมายของการปรับตัวไว้ว่า การปรับตัว หมายถึง การที่บุคคลแสดงพฤติกรรมต่างๆเพื่อให้บรรลุจุดมุ่งหมายปลายทางในสิ่งแวดล้อมของตน มนุษย์ทุกคนจะต้องมีการปรับตัวด้วยกันทั้งสิ้น แต่ละคนจะมีแบบแผนในการปรับตัวแตกต่างกันเพื่อตอบสนองความต้องการของตน นอกจากจะตอบสนองความต้องการทางร่างกาย เช่น อาหาร การออกกำลังกาย ยังต้องตอบสนองความต้องการทางสังคมอีกด้วย ช่วยให้ทำงานร่วมกับผู้อื่นด้วยความราบรื่น และเมื่อบุคคลได้รับสิ่งที่ตนต้องการแล้ว ความเครียดต่างๆจะผ่อนคลายลงไป

ภาวณิ สุทธิพิเชษฐภักดิ์ (2545: 37) ได้กล่าวว่า การปรับตัว หมายถึง ผลลัพธ์ของการตอบสนองตามการรับรู้ของบุคคลต่อการเผชิญปัญหา สถานการณ์หรือการเปลี่ยนแปลงต่างๆในชีวิตทำให้บุคคลเกิดการปรับเปลี่ยนพฤติกรรม เพื่อคงไว้ซึ่งความสมดุลทั้งทางด้านร่างกาย จิตใจและสังคม

จากความหมายของการปรับตัวที่หลายท่านได้กล่าวไว้ สรุปได้ว่า การปรับตัว หมายถึง การที่บุคคลเรียนรู้ในการเผชิญปัญหาและจัดการกับปัญหาที่เกิดขึ้นกับตนเองในสถานการณ์และสภาพแวดล้อมได้อย่างเหมาะสม ทำให้บุคคลปรับเปลี่ยนพฤติกรรมให้เหมาะสมและสอดคล้องกับความต้องการของตนเองและสภาพแวดล้อม สามารถอยู่ในสังคมได้อย่างมีความสุข

1.2 ความหมายของการปรับตัวทางสังคม

สำหรับแนวคิดเรื่องการปรับตัวทางสังคม ลาซารัส (อัญชลี ทองจันทร์. 2546: 14; อ้างอิงจาก Lazarus. 1969: 18) ได้ให้ทัศนะเกี่ยวกับการปรับตัวทางสังคมว่ามีจุดเริ่มจากการปรับตัวทางชีววิทยา ซึ่งเรียกว่า Adaptation อันเป็นแนวคิดพื้นฐานทางทฤษฎีวิวัฒนาการของชาร์ ดาร์วิน ที่เชื่อว่าเผ่าพันธุ์ที่แข็งแกร่งเท่านั้นจะสามารถดำรงเผ่าพันธุ์อยู่ได้ นักจิตวิทยาได้นำเอาความคิดนี้มาใช้แล้วจึงใช้คำว่า Adjustment ในการศึกษาและเข้าใจพฤติกรรมของมนุษย์ จำเป็นต้องศึกษาทั้งในแง่ชีววิทยาและจิตวิทยา ในแง่ชีววิทยา ได้แก่ การปรับตัวให้เป็นไปตามความต้องการของร่างกาย ส่วนในแง่ของจิตวิทยา หมายถึง การปรับตัวให้เป็นไปตามความต้องการของจิตใจ และความจำเป็นที่ต้องการศึกษาเรื่องการปรับตัวนั้นเพื่อแก้ปัญหาที่เกิดขึ้นในสังคม อันเป็นผลสืบเนื่องมาจากการปรับตัวไม่ดี คือ พฤติกรรมที่เป็นปัญหานั้นเอง

การปรับตัวทางสังคมตามความหมายจาก A Comprehensive Dictionary of Psychological and Psychological Term ของ อิงลิช และอิงลิช (ชนินฐา ชื่นเนียม. 2542: 15; อ้างอิงจาก English and English. 1968: 14-15) หมายถึง กระบวนการของการปรับปรุงความต้องการและพฤติกรรมต่างๆ ของบุคคลในการคบหาสมาคมกับผู้อื่น เพื่อที่เขาจะได้รับความพอใจ และสามารถดำรงความสัมพันธ์ที่พึงปรารถนานั้นไว้

ลาซารัส (อัญชลี ทองจันทร์. 2546: 14-15; อ้างอิงจาก Lazarus. 1969: 67-68) ได้จัดองค์ประกอบที่แสดงว่าบุคคลปรับตัวทางสังคมได้ไว้ 5 ประการ ดังนี้

1. มีความสามารถทางสังคม (Social Ability) กล่าวคือ เป็นบุคคลที่สามารถเข้ากับคนอื่นได้ง่ายดาย เป็นบุคคลที่มีชีวิตชีวา เฟลิตเฟลินในการเข้าสังคม
2. มีความมั่นคงทางอารมณ์ (Emotional Stability) กล่าวคือ เป็นบุคคลที่ไม่ปล่อยอารมณ์ไปกับความกลัวหรือความวิตกกังวลจนเกินไป สามารถผ่อนคลายและหลีกเลี่ยงความตึงเครียด มองชีวิตในสภาพความเป็นจริงมากกว่าความเพ้อฝัน
3. มีความเชื่อมั่น (Confidence) กล่าวคือ เป็นบุคคลที่เห็นคุณค่าในการตัดสินใจของตัวเองปรับตัวได้อย่างง่ายดายในสถานการณ์ใหม่หรือสถานการณ์ที่ยกลำบาก พร้อมทั้งจะเผชิญกับปัจจุบันและอนาคตด้วยดี ไม่มีความรู้สึกต่ำต้อยและพึงพอใจต่อรูปท่าทางของตนเอง

4. ความสัมพันธ์ส่วนบุคคล (Personal Relations) กล่าวคือ เป็นบุคคลที่มีความอดทนไม่โกรธบอยและไม่โกรธอย่างง่ายดาย มองโลกในแง่ดี มีวิพากษ์วิจารณ์คนอื่นมากเกินไป

5. ความพึงพอใจในบ้าน (Home Satisfaction) กล่าวคือ เป็นบุคคลที่มีความสัมพันธ์ในครอบครัวดี พึงพอใจในสภาพของบ้าน ได้รับการยกย่องและเข้าใจจากทางบ้าน

เฮอร์ล็อก (สาธิต ใจตรง. 2548: 9; อ้างอิงจาก Hurlock. 1978: 260-261) ให้ความหมายของการปรับตัวทางสังคมไว้ว่า เป็นความสำเร็จของบุคคลในการปรับตัวให้เข้ากับบุคคลต่างๆได้ คนที่ปรับตัวได้ดีจะเรียนรู้ทักษะทางสังคมได้ เช่น ความสามารถในการเกี่ยวข้องกับคนอื่น ทั้งกลุ่มเพื่อนและคนแปลก และจะช่วยพัฒนาทัศนคติที่ดีต่อสังคมด้วย เช่น มีความตั้งใจที่จะช่วยเหลือผู้อื่นพร้อมกันนี้

เฮอร์ล็อก (สาธิต ใจตรง. 2548: 9; อ้างอิงจาก Hurlock. 1978: 260-261) ได้ให้เกณฑ์ในการปรับตัวทางสังคมของเด็กไว้ 4 ประการสรุปได้ดังนี้

1. การแสดงออกที่เหมาะสมเป็นไปตามความคาดหวังของกลุ่ม ซึ่งจะทำให้ได้รับการยอมรับจากกลุ่ม
2. สามารถปฏิบัติตัวเข้ากับบุคคลต่างๆได้ ไม่ว่าจะเป็นผู้ที่เป็นผู้ใหญ่กว่าหรือเพื่อน ๆ
3. มีทัศนคติที่ดีต่อบุคคลต่างๆต่อการเข้าร่วมสังคมและต่อบทบาทของตนเองในสังคม
4. มีความพึงพอใจในบทบาทของตนเองทั้งในการเป็นผู้นำและผู้ตาม

จากความหมายข้างต้น สรุปได้ว่า การปรับตัวทางสังคม หมายถึง ความสามารถของบุคคลที่นำไปสู่ความสำเร็จในการประพัตินให้เข้ากับกลุ่มบุคคลต่างๆ โดยใช้ทักษะซึ่งเกิดจากการเรียนรู้และการพัฒนาขึ้นเพื่อปรับตัวให้เข้ากับสิ่งแวดล้อมต่างๆ ได้ เป็นความสามารถของบุคคลในการแก้ปัญหาและสามารถเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมอันทำให้เกิดความสอดคล้องกลมกลืนกันระหว่าง ความต้องการของตนกับสภาพแวดล้อมโดยรอบที่เกี่ยวข้องเพื่อให้บรรลุเป้าหมายที่ประสงค์ ซึ่งนักเรียนชั้นประถมศึกษาตอนปลายที่มาจากครอบครัวหย่าร้าง ก็เช่นเดียวกัน คือจะต้องมีการปรับตัวให้อยู่ในสังคมได้อย่างมีความสุข

1.3 ประเภทของการปรับตัว

ประเภทของการปรับตัว มีนักจิตวิทยาให้ความสนใจศึกษาค้นคว้าและก่อให้เกิดประเภทของการปรับตัวที่มีความสำคัญ ดังนี้

วารุณี แจ่มกระจาย (2540: 26) ได้กล่าวถึงประเภทของการปรับตัวว่าแบบแผนพฤติกรรมการปรับตัวของบุคคลขึ้นอยู่กับอิทธิพลต่างๆ มากมายหลายด้าน โดยมีภาวะทางภายในเชิงชีววิทยาเป็นพื้นฐาน และมีปัจจัยอื่นทางสภาวะแวดล้อม หรือสังคม วัฒนธรรม ลักษณะครอบครัว เพื่อน โรงเรียน และอุดมคติ อีกทั้งสภาวะต่างๆอันประกอบขึ้นอยู่เป็น “คน” ภายในตัวของแต่ละบุคคลก็เป็นปัจจัยที่มีอิทธิพลร่วมด้วย

กรพินธุ์ วัฒนสุข (2542: 5-6) จำแนกประเภทของการปรับตัวเป็น 3 คือ

1. การเผชิญปัญหาแบบสู้ หมายถึง การเพ่งความพยายาม หรือหาวิธีการเพื่อเอาชนะอุปสรรค หรือลงมือกระทำเพื่อแก้ปัญหาการเรียน โดยหาข้อมูลเพิ่มเติม พัฒนาความสามารถของตนเอง ขอคำแนะนำจากอาจารย์ ขอคำอธิบายเพิ่มเติมจากผู้สอน เพิ่มความพยายามให้มากขึ้นกว่าเดิม ปรับปรุงแก้ไขข้อบกพร่องของตนเอง และอดทนต่อความเหน็ดเหนื่อยในการฝึกปฏิบัติ

2. การเผชิญปัญหาแบบรอมชอม หมายถึง การแก้ปัญหาการเรียนโดยใช้การผสมผสาน วิธีการเผชิญปัญหาแบบสู้และแบบถอยหนีเข้าด้วยกัน เช่น ขอร้องให้เพื่อนที่เรียนเข้าใจอธิบายเป็นครั้งคราว ถามเพื่อนเป็นครั้งคราว ปัญหาเฉพาะหน้าเป็นครั้งคราว เรียนที่เท่าที่เรียนได้ ปรีกษาและขอกำลังใจจากเพื่อน เป็นต้น

3. การเผชิญปัญหาแบบถอยหนี หมายถึง การหลีกเลี่ยงปัญหาหรือสถานการณ์ที่ก่อให้เกิดความไม่สบาย โดยไม่พยายามปัญหาเหล่านั้นด้วยตนเอง สนใจปัญหา ได้แก่ ไม่เข้าชั้นเรียน ไม่ค้นคว้าหาความรู้เพิ่มเติม ขวนเพื่อนคุย ไม่วางแผนการเรียน หลบในชั้นเรียน ไม่สนใจเรียนและไม่ทำงานที่ได้รับมอบหมาย เป็นต้น

1.4 ลักษณะการปรับตัว

ทอร์พ; และคนอื่นๆ (ขนิษฐา ชื่นนิยม. 2542: 15; อ้างอิงจาก Thorpe; & Others. 1953: 4) ได้แบ่งการปรับตัวเป็น 2 ลักษณะ คือ การทางสังคมได้แก่ การที่บุคคลจะปรับตัวเข้าสังคมได้ดีต้องประกอบด้วยลักษณะ ดังนี้

1. **มาตรฐานทางสังคม (Social Standard)** หมายถึง ระเบียบ ข้อบังคับ หรือกฎเกณฑ์ที่ใช้เป็นแนวทางในการกำหนดพฤติกรรมของบุคคลว่าควรปฏิบัติอย่างไร เป็นแนวทางให้บุคคลยอมรับและยึดถือเพื่อให้บุคคลปฏิบัติร่วมกัน การที่บุคคลมีความเคารพในสิทธิของผู้อื่น เห็นแก่ประโยชน์ส่วนรวม บุคคลประเภทนี้จะเข้าใจความถูกต้องของสังคม ซึ่งบุคลิกภาพหรือพฤติกรรมแสดงออกของบุคคลที่สามารถปรับตัวเข้ากับมาตรฐานทางสังคมได้ดี ได้แก่ บุคคลที่เข้าใจในระเบียบข้อปฏิบัติของสังคมที่ถูกต้อง และสามารถปฏิบัติตามด้วยความเต็มใจ เคารพในสิทธิของผู้อื่นเห็นแก่ประโยชน์ส่วนรวมมากกว่าประโยชน์ส่วนตน เป็นต้น

2. **ทักษะทางสังคม (Social Skill)** หมายถึง ทักษะของการสร้างความสัมพันธ์ของบุคคลในสังคม เป็นความสามารถที่แต่ละคนจะปฏิสัมพันธ์กับบุคคลอื่น ไม่ว่าบุคคลนั้นจะเป็นเพื่อนร่วมงาน ผู้บังคับบัญชา หรือลูกค้า (ชาติชาย หมั่นสมัคร. 2542: 21) ผู้ที่มีทักษะทางสังคมที่ดีบุคคลมีความสามารถในการปรับตัวเข้ากับเพื่อนและคนแปลกหน้า เป็นที่ชื่นชอบของผู้อื่น และมีความสนใจปัญหาต่างๆ และสนใจกิจกรรมต่างๆ ปัจจัยที่ช่วยส่งเสริมสัมพันธภาพระหว่างบุคคลมีดังนี้

2.1 **สัมพันธภาพแบบเปิด** คือ การเปิดเผยความรู้สึกเต็มใจที่จะแลกเปลี่ยนข้อมูลประสบการณ์ซึ่งกันและกันอย่างเปิดเผยเพื่อความเข้าใจอันดี และก่อให้เกิดสัมพันธภาพที่มั่นคง

2.2 มีความรู้สึก หมายถึง สามารถเข้าใจบุคคลอื่น รับรู้ความรู้สึกที่เกิดขึ้นกับบุคคลอื่น รับรู้สัมพันธภาพตามความเป็นจริง เมื่อรับรู้ความรู้สึกที่เกิดขึ้นกับบุคคลอื่น ควรแสดงออกโดยการพูดหรือการกระทำ อาจพูดปลอบใจ แสดงความห่วงใย หรือให้ความช่วยเหลือ เมื่อบุคคลอื่นประสบความยุ่งยากลำบากใจ

2.3 เคารพและยอมรับในบุคคลอื่น หมายถึง ยอมรับบุคคลอื่น โดยไม่ตัดสินว่าถูกหรือผิด ไม่ปะเมินบุคคลอื่น ควรเคารพบุคคลอื่น

2.4 การซื่อสัตย์ต่อตนเองและผู้อื่น หมายถึง การเป็นตัวของตัวเองและซื่อสัตย์ต่อความคิดเห็นและความเชื่อของตนเองเป็นสำคัญ บุคคลไม่ควรหลีกเลี่ยงที่จะพูดความจริงเพียงเพราะไม่กล้าเผชิญความขัดแย้ง

3. แนวโน้มพฤติกรรมที่เป็นปฏิปักษ์ต่อสังคม (Anti Social Tendencies)

หมายถึง การกระทำที่ตรงกันข้ามกับคนส่วนใหญ่ เป็นการกระทำที่ไม่เป็นไปตามความคาดหวังของสังคม ซึ่งจะมีบุคลิกภาพแบบดื้อดึง ไม่ให้ความร่วมมือ ชอบทะเลาะวิวาท ทำลาย อยุติธรรม เป็นต้น

4. ความสัมพันธ์ภายในครอบครัว (Family Relation) ได้กล่าวถึงความสำคัญ

ของสถาบันครอบครัวไว้ว่า ครอบครัวเป็นสถาบันแห่งแรกทางสังคมที่ทุกคนต้องเกี่ยวข้อง ชีวิตครอบครัวที่รักใคร่กลมเกลียวและอบอุ่นมั่นคง ย่อมเป็นรากฐานสำคัญของการพัฒนาบุคลิกภาพที่ดี บุคคลที่เติบโตมาพร้อมความทรงจำที่มีความสุขเกี่ยวกับประสบการณ์ในชีวิตครอบครัว คือ ได้รับการเลี้ยงดูด้วยความรักใคร่สม่เสมอจากบิดา มารดา บุคคลจะมีความรู้สึกมั่นคงทางจิตใจ มีความไว้วางใจในผู้อื่น มองโลกในแง่ดี ทำให้สามารถปรับตัวให้เข้ากับสังคมได้ดีด้วย และเผชิญปัญหาด้วยความมั่นใจซึ่งลักษณะที่แสดงถึงการมีประสบการณ์ที่ดี มีการปรับตัวเข้ากับครอบครัวได้ดี ก็คือบุคคลรู้สึกว่าได้ได้รับความรัก การดูแลอย่างดีในครอบครัว รู้สึกอบอุ่น ปลอดภัย มั่นใจในความสัมพันธ์ของบุคคลในครอบครัว

5. ความสัมพันธ์ในโรงเรียน (School Relation) หมายถึง เมื่อเด็กเข้า

โรงเรียนสิ่งแวดล้อมทางโรงเรียนจะเริ่มมีอิทธิพลต่อการพัฒนาบุคลิกภาพ นับตั้งแต่ความสัมพันธ์กับเพื่อน ครู ความรู้สึกของเพื่อนและครูที่มีต่อตน รวมทั้งวิธีที่บุคคลเหล่านี้ปฏิบัติต่อตน ล้วนเป็นสิ่งสำคัญในการกำหนดความรู้สึกที่มีต่อตนเอง ดังนั้น บุคคลต้องรู้จักปรับตัวให้เข้ากับสังคมในโรงเรียน อันได้แก่ การมีความสุขเมื่ออยู่ที่โรงเรียน สามารถเข้ากับเพื่อนและครูได้ดี รู้สึกว่าโรงเรียนเหมาะสมกับตนเอง

6. ความสัมพันธ์ในชุมชน (Community Relation) นอกจากสังคมของ

ครอบครัวและสังคมของโรงเรียน ที่บุคคลต้องมีสัมพันธภาพด้วยแล้ว ยังมีสังคมของชุมชนซึ่งเป็นสังคมที่บุคคลต้องพบปะและติดต่อยู่เสมอ ดังนั้นบุคคลจะต้องปรับตัวให้เข้ากับชุมชนด้วย ชาญลักษณะของบุคคลที่สามารถปรับตัวเข้ากับชุมชนได้ดี คือ สามารถติดต่อสงสรรค์กับเพื่อนบ้านได้อย่างมีความสุข มีความพอใจในกฎเกณฑ์ สวัสดิภาพของชุมชน มีส่วนร่วมในงานของชุมชน

จากความหมายดังกล่าวมาสรุปได้ว่า การปรับตัวทางสังคม หมายถึง ความสามารถบุคคลในการสร้างสัมพันธภาพกับบุคคลทั่วไปและกลุ่ม โดยที่บุคคลต้องมีการปรับหรือปรับปรุงพฤติกรรมและความต้องการๆ เพื่อให้เกิดความสัมพันธ์ที่ดีระหว่างบุคคลหรือกลุ่มขึ้น ซึ่งบุคคลที่มีการปรับตัวทางสังคมดีจะต้องมีความรู้และทักษะการเข้าสังคม เป็นบุคคลที่มีความมั่นคงในจิตใจ เรียนรู้เรื่องการทำงานเป็นกลุ่มเพื่อให้เข้าใจเรื่องการวางแผนงานต่างๆ และเป็นการกระตุ้นให้เขาได้แสดงความช่วยเหลือผู้อื่นตามความสามารถของเขา สามารถปรับตัวเข้ากับผู้ร่วมงานได้ และมีความเป็นกันเอง รู้จักเอาใจเขามาใส่ใจเรา

1.5 ทฤษฎีการปรับตัว

ปัจจุบันมีทฤษฎีที่กล่าวถึงการปรับตัวและการปรับตัวทางสังคมไว้หลายทฤษฎี ดังจะยกมาบางทฤษฎีดังนี้

1.5.1 ทฤษฎีจิตวิทยาสังคมของอีริกสัน

อีริกสัน (ศุภลักษณ์ เงินบำรุง. 2546: 11; อ้างอิงจาก Erikson. 1968) เชื่อว่าบุคลิกภาพของบุคคล เป็นผลเนื่องมาจากวุฒิภาวะและการเรียนรู้ในการปรับตัวเข้ากับสิ่งแวดล้อม และเชื่อว่าบุคลิกภาพจะมีการพัฒนาตลอดชั่วชีวิต อีริกสันได้ชี้ให้เห็นว่า ลักษณะพัฒนาการของบุคคล ได้แก่ ความสามารถในการเผชิญ การควบคุมสิ่งแวดล้อม การรับรู้ตนเองแลบุรณภาพของบุคลิกภาพนั้นมีมากน้อยในแต่ละบุคคลได้วิเคราะห์พัฒนาการลักษณะดังกล่าวในวัยต่างๆ จากทารกถึงวัยสูงอายุอย่างมีระบบในแต่ละวัยจะมีลักษณะพัฒนาการ 2 ด้าน ซึ่งเป็นผลของความสำเร็จและความล้มเหลวในพัฒนาการนั้นลักษณะพัฒนาการขั้นต้นเป็นพื้นฐานของลักษณะพัฒนาการในขั้นต่อๆ มา ได้จำแนกพัฒนาการในขั้นต่อๆ มาได้ จำแนกพัฒนาการทางบุคลิกภาพของมนุษย์ออกเป็น 8 ขั้น ดังนี้

ขั้นที่ 1. ความไว้วางใจ หรือความไม่ไว้วางใจ (Trust vs Mistrust) ในช่วงขวบปีแรกของชีวิตถ้าเด็กได้รับความรัก ความอบอุ่น ความเอาใจใส่จากพ่อแม่ เด็กจะพัฒนาความรู้สึกไว้วางใจคนอื่น แต่ในทางตรงกันข้ามถ้าเด็กไม่ได้รับในสิ่งเขาต้องการ เด็กจะพัฒนาความสงสัย ความกลัวและความไม่ไว้วางใจคน

ขั้นที่ 2. ความเป็นตัวของตัวเอง หรือความละอายใจในไม่แน่ใจ (Autonomy vs Shame and Doubt) ในช่วงขวบปีที่ 2 ถ้าเด็กมีโอกาสสำรวจและลงมือกระทำ เขาจะรู้สึกสงสัยในความสามารถของเขา ทำให้เกิดความละอายหรือไม่กล้าทำสิ่งใดลงไป

ขั้นที่ 3. ความริเริ่ม หรือความสำนึกผิด (Initiative vs Guilt) ในช่วง 3 – 5 ปี ถ้ามีการกระตุ้นให้เด็กแสดงความสามารถที่มีอยู่ออกมาอย่างมีเป้าหมายและทิศทางที่แน่นอนเด็กจะพัฒนาการมีความคิดริเริ่ม ถ้าเด็กไม่ได้รับการกระตุ้นหรือได้รับการกระตุ้นหรือได้รับการตำหนิ การห้าม เด็กจะรู้สึกผิด ความกลัวว่าจะทำอะไรผิดๆ ไม่กล้าตัดสินใจ

ขั้นที่ 4. ความเอาใจงาน หรือความรู้สึกด้อย (Industry vs Inferiority) ในช่วง 6 – 11 ปี เด็กจะยุ่งกับการศึกษาเล่าเรียน การรู้จักปฏิบัติตนตามกฎเกณฑ์ต่างๆ การ

ฝึกฝนระเบียบวินัย ทำให้เกิดความขยันขันแข็ง ความเอาการเอางาน อย่างไรก็ตาม ถ้าเด็กประสบกับความล้มเหลวในการเรียน หรือในการคบเพื่อน เด็กจะเด็กความรู้สึกปมด้อย ผลที่ตามมาอาจเป็นการหนีเรียน ความไม่เอาใจใส่ในการเรียน

ขั้นที่ 5. ความมีเอกลักษณ์แห่งตน หรือความไม่เข้าใจตนเอง (Identity vs Identity Diffusion) ในช่วง 12 ถึง 19 ปี เป็นช่วงที่เด็กมีบทบาทต่างๆ กับเพื่อน กับครู กับผู้ที่ตนเองชื่นชม เช่น ดาราภาพยนตร์ จะเรียนรู้ที่จะมีแบบอย่างหรือเอกลักษณ์ของตนเอง ไม่ว่าจะเป็นการแต่งกาย กิริยาท่าทาง การพูดจา ถ้าเด็กไม่สามารถสร้างเอกลักษณ์ของตนเองได้ ก็จะทำให้เกิดความสับสนความไม่เข้าใจ เกิดการเลียนแบบผู้อื่น

ขั้นที่ 6. ความสนิทชิดชอบ หรือความเปล่าเปลี่ยว (Intimacy vs Isolation) ในช่วงวัยผู้ใหญ่ตอนต้น เป็นระยะของการมีเพื่อนร่วมงาน เพื่อนต่างเพศ การแสดงความรัก ทำให้เกิดความสนิทชิดชอบ แต่ถ้าไม่มีเพื่อนหรือคนรักที่จะแต่งงานด้วย จะมีความรู้สึกว้าเหว่ หงอยเหงา เปล่าเปลี่ยว

ขั้นที่ 7. ความเสียสละหรือความเห็นแก่ตัว (Generativity vs Self Absorption) ในช่วงวัยกลางคนชีวิตจะผูกพันกับครอบครัว สังคม และทรัพย์สินสมบัติ การพัฒนาบุคลิกภาพจะเป็นไปในด้านใดด้านหนึ่ง คือการเห็นแก่ตัว การไม่ร่วมมือกับคนอื่น

ขั้นที่ 8 ความมั่นคงทางจิตใจ หรือความสิ้นหวัง (Integrity vs Despair) ในช่วงวัยผู้ใหญ่ตอนปลายจะคิดถึงอดีตที่ผ่านมาความสมหวัง หรือความล้มเหลวในหลายๆ ด้าน ถ้าเขามีความสมหวังมากกว่าความล้มเหลว เขาจะมีความรู้สึกมั่นคงในทางจิตใจ แต่ถ้ามีความล้มเหลวมากกว่า เขาจะมีความรู้สึกสิ้นหวัง ท้อแท้ ซึ่งอาจนำไปสู่ความเป็นโรคจิตในวัยเสื่อมได้ ความจำเป็นที่จะต้องการปรับตัวของบุคคลนั้น ส่วนใหญ่เนื่องมาจากการเปลี่ยนแปลงทางร่างกาย ทางความรู้ความสามารถ และการเปลี่ยนแปลงสถานภาพทางสังคม โดยสิ่งแวดล้อมจะสามารถช่วยให้บุคคลสามารถปรับตัวได้อย่างราบรื่น หรือขัดขวาง หรือผลักดันบุคคลไปในทิศทางทำให้ปรับตัวไม่ได้ ผู้ที่ปรับตัวได้ จะเป็นผู้ที่แสดงความสมดุลระหว่างความต้องการของสังคมกับความต้องการส่วนตัว สำหรับผู้ที่ปรับตัวไม่ได้ มักจะมีปัญหาทางจิตใจ หรือปัญหาสังคม

อีริคสันกล่าวว่าบุคคลที่มีสุขภาพจิตดี ต้องประกอบด้วยคุณสมบัติดังนี้ คือ มีความเชื่อถือไว้วางใจ มีความเป็นอิสระเป็นตัวของตัวเอง มีความคิดริเริ่ม มีความขยันหมั่นเพียร มีความเข้าใจและรู้จักตนเอง สามารถให้ความสนิทสนมใกล้ชิดผู้อื่นสร้างหลักฐานความมั่นคงและตลอดจนมีความมั่นคงสมบูรณ์ มีบุรณภาพในตนซึ่งเป็นลักษณะที่ร่วมผสมผสานกันอยู่ไม่ได้แยกจากกัน แต่จะแสดงลักษณะเฉพาะออกมาอย่างเด่นชัดในแต่ละวัย อีริคสัน ได้พิจารณาสุขภาพจิตของบุคคลในลักษณะทางบวกมากกว่าให้พิจารณาที่ความผิดปกติ และพิจารณาการปรับตัวในแง่ การปรับตัวต่อสภาพการณ์และสิ่งแวดล้อมต่างๆ

1.6 สาเหตุของการปรับตัวทางสังคม

ลาซาลัส (พริยาภรณ์ เรื่องประเสริฐ. 2544: 16; อ้างอิงจาก Lazarus. 1969) กล่าวว่า การปรับตัวของมนุษย์เป็นไปตามแรงผลักดัน 2 อย่าง คือ ลักษณะการปรับตัวในแง่จิตวิทยาเป็น การศึกษาพฤติกรรมของมนุษย์ในด้านที่เกี่ยวกับการปรับตัวเป็นไปตามแรงผลักดัน 2 อย่าง คือ

1. แรงผลักดันภายนอก ซึ่งหมายถึง ข้อเรียกร้องอันเกิดจาก สภาพแวดล้อม และสังคมมนุษย์ที่ต้องอยู่ท่ามกลางสิ่งแวดล้อมและการที่มนุษย์ต้องอยู่ร่วมกันและต้องผูกพันกับ ผู้อื่น มนุษย์จึงต้องปรับตัวให้เข้าสภาพแวดล้อมและสังคมความต้องการหรือข้อเรียกร้องจากสังคมเป็น แรงผลักดันที่มีอิทธิพลอย่างยิ่งต่อบุคคล และวิธีการในการปรับตัวของเขาเพื่อตอบสนองข้อเรียกร้อง เหล่านั้น ซึ่งอาจจะเป็นการปรับตัวที่ทำให้ชีวิตประสบความสำเร็จ หรือความล้มเหลวก็ได้ ดังนั้น มนุษย์จึงต้องปรับตัวตลอดชีวิตตั้งแต่วัยเด็กจนถึงวัยผู้ใหญ่

2. แรงผลักดันภายใน เป็นความต้องการภายในของแต่ละบุคคลเองซึ่งส่วนหนึ่ง เกิดจากสภาพทางสรีระของบุคคล อันได้แก่ ความต้องการ อาหาร น้ำ และความอบอุ่น เพื่อให้ สามารถดำรงชีพได้ด้วยความสุขสบายและอีกส่วนหนึ่งเกิดจากสภาวะทางจิตเป็นผลของการเรียนรู้ จากประสบการณ์ทางสังคมในชีวิตที่ผ่านมา เช่น ความต้องการความอบอุ่นใจ ความต้องการเป็น ที่ยอมรับของสังคม

กันยา สุวรรณแสง (อัญชลี ทองจันทร์. 2546: 24; อ้างอิงจาก กันยา สุวรรณแสง. 2533: 65-66) ได้กล่าวถึงสาเหตุของการปรับตัวว่า เกิดจากสาเหตุที่ทำให้เกิดการปรับตัว

1. แรงขับและความต้องการ (Drive and Need) ในชีวิตของบุคคลมีความ ต้องการพื้นฐาน เช่น ความต้องการทางกาย (Physical Need) และความต้องการทางจิต (psychological Need) ความต้องการทั้งสองนี้ทำให้เกิดแรงขับ เช่น เกิดความหิว เป็นแรงขับ ให้มนุษย์ดิ้นรนแสวงหา เพื่อสนองความอยากของตน ถ้าเกิดอุปสรรคมาขัดขวางไม่สามารถบำบัด ความอยากได้ ร่างกายก็แสดงพฤติกรรมออกมาในรูปต่าง ๆ เพื่อให้คลายความกระวนกระวายอัน เนื่องมาจากความอยาก พฤติกรรมที่แสดงออกมาเพื่อคลายความทรมานทรมานนี้ เรียกว่า การ ปรับตัว

2. แรงกระตุ้นทางสังคม การเปลี่ยนแปลงทางสังคมอย่างรวดเร็ว หรือการที่มี สิ่งแวดล้อมเปลี่ยนแปลงไป ทำให้คนมีปัญหาในการปรับตัวให้ทันตามสังคมที่เปลี่ยนแปลงไป มนุษย์ตกอยู่ภายใต้อิทธิพลของสังคม มีปัญหาเข้าแถมมาให้แก้ตลอดเวลา ถ้าแก้ได้ก็มีความสุข ถ้าแก้ไม่ได้ก็เกิดความคับข้องใจ กระวนกระวายใจ จึงหาทางปรับตัวโดยวิธีการต่าง ๆ

3. เจตคติ ความสนใจ จุดมุ่งหมายของตนเปลี่ยนแปลงไป จึงจำเป็นต้องปรับ พฤติกรรม

นอกจากนี้ ลักษณะ สรีรวิวัฒน์ (2545: 72-74) ได้กล่าวถึงวิธีการที่คนเราใช้ในการ หาทางตอบสนองแรงจูงใจ ผ่อนคลายความเครียดและแก้ปัญหาความขัดแย้งที่เกิดขึ้นไม่ว่าจะเป็น รูปแบบการกระทำหรือความคิดทุกอย่าง คือ การใช้กลวิธีกันป้องกันหรือเรียกกันหลายอย่าง เช่น

กลวิธีในการปรับตัว (Adjustment mechanism) กลไกป้องกันตนเอง (Defense mechanism) กลไกของจิตใจ (Mental mechanism) กลไกป้องกันของจิตใจ (Defense mechanism of the ego) ซึ่งล้วนมีความหมายถึงว่า กระบวนการทางจิตซึ่งเกิดขึ้นในตัวเองโดยอัตโนมัติ ส่วนใหญ่ใช้โดยไม่รู้ตัวมุ่งที่จะปรับตัว แก้ปัญหา จัดความไม่สบาย และรักษาสมดุล หรือความผิดปกติของจิตใจไว้

1. จุดมุ่งหมายของการใช้กลวิธี

บุคคลจะใช้กลวิธีในการปรับตัว ก็ด้วยจุดมุ่งหมายดังนี้

1.1 ลดความวิตกกังวล มีกลไกหลายชนิดที่ใช้แล้วจะช่วยทำให้ความรู้สึกวิตกกังวลลดลงหรือหายไป ทำให้ชีวิตประจำวันที่มีความวิตกกังวล มีความสุขขึ้นกว่าเดิม

1.2 เป็นวิธีแก้ไขเหตุการณ์เฉพาะหน้า แม้ปัญหาที่แท้จริงยังคงอยู่ ยังแก้ไขให้หมดไปไม่ได้ก็ตาม การนำกลวิธีมาใช้เพื่อทดแทนการแก้ปัญหาโดยตรง ก็ทำให้เกิดความรู้สึกสบายใจขึ้นหรือผ่อนคลายความเครียดลงได้

1.3 ใช้เป็นเกราะกำบังป้องกัน Ego จากภัยอันตราย หรือสิ่งที่มาคุกคาม

1.4 เพื่อคงไว้หรือเพิ่มพูนความภูมิใจของตนเอง (Self Esteem) โดยกลวิธีของการป้องกันและการปรับตัว จะทำให้ตนเองรู้สึกมีคุณค่า ไม่ผิด ไม่บาป ไม่ได้เป็นผู้สร้างปัญหาขึ้น

2. ชนิดของกลวิธีป้องกันและการปรับตัว

กลวิธีเป็นวิธีการปรับตัวของคน มีหลายวิธีให้เลือกใช้ตามสถานการณ์ บางชนิดให้ประโยชน์แก่ผู้ใช้ บางชนิดให้โทษ บางชนิดถ้าใช้บางครั้งเป็นครั้งคราว ไม่มากเกินไปนักจึงจะมีประโยชน์ถ้าใช้บ่อยๆหรือมากเกินไปจะให้โทษได้ กลวิธีที่ใช้กันอยู่ในชีวิตประจำวัน มีดังนี้

1. การเก็บกด (Repression) เป็นกลไกของจิตใจที่เก็บกดสิ่งต่างๆ เอาไว้ในใจ เช่น ความต้องการ ความรู้สึกนึกคิด ความทรงจำ ประสบการณ์บางอย่างที่ตนเองไม่พอใจ ไม่ยอมรับทำให้ยุ่งยากใจ รู้สึกผิดหวัง สร้างจากความเจ็บปวดให้เก็บกดจนลืมสิ่งเหล่านั้นไปไว้ในระดับจิตไร้สำนึก(Unconscious) ทั้งนี้เนื่องจากสิ่งที่ไม่ดีในความรู้สึกของตนเองนั้น ถ้ายังอยู่ในความคิด ความทรงจำต่อไป จะเป็นหนามยอกใจ สร้างความปวดร้าวใจ ทำให้เกิดความเครียด วิตกกังวล

2. การระงับ (Suppression) เป็นกลวิธี ที่ตั้งใจ จงใจ พยายามข่มใจ ไม่นึกถึงความคิด ความทรงจำ และประสบการณ์บางอย่างที่ตนเองไม่พอใจ ไม่ยอมรับ รู้สึกผิดหวังสร้างความเจ็บปวด ยุ่งยากใจ การระงับ ต่างกับการเก็บกด ตรงที่ว่า การระงับเป็นกระบวนการทางจิต เกิดได้โดยการตั้งใจ กระทำในระดับจิตสำนึก (Conscious) รู้ตัวที่ทำไปอยู่ตลอดเวลา แต่ถ้าทำให้บ่อยๆอาจนำไปสู่การเก็บกดได้คือลืมไปจริงๆ ตัวเองไม่ตั้งใจ และไม่รู้ตัว

3. การปฏิเสธความจริง (Denial) ว่าไม่จริง ไม่ใช่ ไม่รู้ เป็นไปไม่ได้ ซึ่งเป็นกลไกที่ไม่ยอมรับอารมณ์ ความคิด พฤติกรรม และสถานการณ์บางอย่างที่เกิดขึ้นจริง ๆ เพราะถ้ายอมรับว่าเป็นจริง จะทำให้เกิดการกระทบกระเทือนใจอย่างรุนแรง รู้สึกปวดร้าวใจมาก ทนต่อความรู้สึกทรมานใจไม่ได้ จึงปฏิเสธเกี่ยวกับความผิด ความกลัว ความเจ็บปวดป่วย การสูญเสียของรัก

4. การถอยหนี (Withdrawal) เป็นวิธีลดความเครียด ความกลัว ความวิตกกังวล ด้วยการหลีกเลี่ยง หลีกหนีออกไปจากบุคคล สถานการณ์หรือสิ่งแวดล้อมที่ทำให้เกิดความรู้สึกเครียด กลัว วิตกกังวล วิธีการนี้แม้จะมีประโยชน์อยู่บ้างที่ว่าหนีสถานการณ์อันตรายทำให้ชีวิตอยู่รอดได้แต่ โดยสรุปถือว่า เป็นวิธีที่จะก่อให้เกิดผลเสียมากกว่าผลดี

5. การโทษผู้อื่น (Projection) คือ ใช้วิธีโยนความผิดไปให้ผู้อื่น เป็นการขัดทอด ความผิด ความบกพร่อง ความไม่ดีไม่ว่าจะเป็นด้านความคิด ความต้องการ การกระทำ ที่ตนเองหรือสังคมไม่ได้ก็ตาม ไปให้ผู้อื่นเป็นการป้องกันตนเองด้วยวิธีปิดความผิดไปให้คนอื่น

6. การหาเหตุผลมาอ้าง (Rationalization) เพื่อลบเลือนความรู้สึกผิดหวัง หรือความไม่พอใจในพฤติกรรมต่างๆ ที่ตนทำไป โดยอธิบายเหตุผลที่ตนทำไป เพื่อให้ตนเองสบายใจขึ้นและเพื่อให้ผู้อื่นเห็นว่าการกระทำของตนมีเหตุผลและเหมาะสม

7. การทดแทน (Substitution) สิ่งที่ผิดหวังหรือไม่สมารถจะได้สมปรารถนาหาสิ่งที่ละม้ายคล้ายคลึง มีอะไรบางอย่างเหมือนกัน หรือมีคุณค่าใกล้เคียงกันมาทดแทน

8. การเปลี่ยนให้เป็นที่ยอมรับ (Sublimation) หาสิ่งอื่นหรือกิจกรรมอื่นมาเปลี่ยนความปรารถนาซึ่งเป็นสิ่งที่ตนเองและสังคมไม่ยอมรับ ให้เป็นสิ่งที่ตนเองและสังคมยอมรับได้

9. การโทษตนเอง (Introjection) นำเอาความคิด ความรู้สึกที่ไม่ดีต่อคนอื่นเข้ามาไว้ในตัว คนอื่นที่ว่านี้มักจะเป็นบุคคลที่มีความสำคัญต่อตนเอง

10. การเลียนแบบ (Identification) คือ การนำเอาบุคลิกลักษณะ อารมณ์ แนวคิดของคนอื่น มาเป็นแบบอย่างของตนเอง นำไปปฏิบัติ เอามาเป็นลักษณะประจำตัว โดยตัวเองไม่รู้ตัว ไม่ได้ตั้งใจหรือจงใจ

11. การแสดงว่าไม่เคยทำผิด (Undoing) เพื่อให้ทุกคนเห็นว่าตนเองไม่เคยทำผิด ทำชั่ว โดยไร้จิตไร้สำนึกผลักดันให้แสดงขึ้นมาเพื่อลบเลือนความผิด อันเป็นบาปที่ตนทำไว้ในอดีต

12. การชดเชย (Compensation) ด้วยการสร้างความเด่น ความเก่งกล้าสามารถด้านอื่นมาชดเชยข้อบกพร่อง จุดอ่อนของตนเอง เพื่อให้ความเครียดความทุกข์ใจหมดไป

13. การแสดงพฤติกรรมถอยหลัง (Regression) คือ แสดงพฤติกรรมถดถอยหรือย้อนหลังกลับไป มีลักษณะเหมือนกับพฤติกรรมในอดีต โดยเฉพาะในวัยเด็ก กลไกนี้เกิดขึ้นเองโดยไม่ได้ตั้งใจ ไม่รู้ตัว จะเกิดขึ้นเมื่อประสบความไม่มั่นคงทางจิตใจ ไม่สบายใจ คับข้องใจ

14. การฝันกลางวัน หรือเพ้อฝัน (Day dream or Fantasy) เป็นการสร้างวิมานในอากาศ หรือสร้างความคิดขึ้นมาผูกเป็นเรื่องเป็นราวตามความต้องการ ตามความพอใจ

ของตัวเอง เพื่อสนองความต้องการที่ตนไม่สามารถจะได้มาในชีวิตจริง จะช่วยลดความคับข้องใจ ความเครียด ความวิตกกังวลลงได้ เป็นการหลีกเลี่ยงสถานการณ์ที่ไม่พอใจได้ชั่วคราว

1.7 หลักที่พึงยึดถือในการปรับตัวให้ได้ผลดี

บุคคลที่สามารถปรับตัวได้ดีมิใช่ผู้ที่ปราศจากปัญหา แต่เป็นผู้กล้าเผชิญปัญหา อุปสรรคและความยุ่งยากในใจในชีวิตอย่างมีสติและไม่หวาดหวั่น ตลอดจนเป็นผู้ที่มีความพร้อมจะเผชิญทั้งความสุข ความทุกข์ในชีวิต บางครั้งแม้ต้องประสบชะตากรรมที่ยังความผิดหวังและล้มเหลวแก่ชีวิต การปรับตัวที่ดีจะทำให้บุคคลมีความเข้าใจตนเองและเข้าใจบุคลิกภาพของตนเอง รู้จักตนเอง รู้จักคุณภาพ ความสามารถ แร่งบันดาลใจและทัศนคติที่ดีต่อตนเอง ตลอดจนเข้าใจสัมพันธภาพที่มีต่อบุคคลอื่นและไม่มีความตึงเครียด

สำหรับ วราภรณ์ ตระกูลสฤษดิ์ (2549: 213) ได้กล่าวถึงลักษณะของการปรับตัวที่ดีเป็นบุคคลที่มีลักษณะ ดังนี้

1. รู้จักและเข้าใจตนเองอย่างทอ่งแท้ โดยปราศจากอคติ
2. ยอมรับในสิ่งที่ตนเองเป็น กล่าวคือ เป็นผู้ที่มี ความพอใจในตนเอง
3. ใจกว้าง ยอมรับฟังความคิดเห็นของผู้อื่น
4. มองโลกในแง่ดี มีความคิดทางบวกมากกว่าความคิดด้านลบ
5. มีความเชื่อมั่นในตนเองไม่ตกอยู่ใต้ความกดดันจากบุคคลหรือสถานการณ์อื่นใด
6. รู้จักควบคุมอารมณ์และรู้จักจัดการกับอารมณ์อย่างเหมาะสม หรือที่เรียกว่า มีความฉลาดทางอารมณ์ (Emotional Quotient)
7. สามารถเผชิญกับปัญหาหรืออุปสรรคใดๆ ได้ด้วยความมีสติและใช้ปัญญาในการแก้ปัญหาและอุปสรรคในชีวิตได้
8. มักจะประสบความสำเร็จในชีวิตส่วนตัว การงาน และอาชีพ
9. สามารถดำรงชีวิตอยู่ได้อย่างมีความสุข

กันยา สุวรรณ (2544: 65) ได้กล่าวว่าการที่บุคคลจะปรับตัวได้นั้น จะต้องรักษาสมดุลทางอารมณ์เป็นอย่างมาก ซึ่งต้องอาศัยหลัก 3 ประการ คือ

1. หลักแห่งความจริง (Realism) คือ ต้องยอมรับและยึดหลักพิจารณาความเป็นไปได้จริงของการกระทำนั้นๆ
2. หลักแห่งความมีใจกล้าพอ (Commitment) คือ ความพร้อมที่จะเผชิญกับความขัดแย้งความยากลำบากต่างๆ ที่อาจจะเกิดขึ้น
3. การยอมรับตนเอง (Self - Acceptance) คือ ต้องยอมรับความเป็นจริงของตนเองทั้งในจุดเด่นและจุดด้อย เพื่อจะได้ประมาณตนเองได้ว่าควรกระทำอย่างไรจึงเหมาะสม

นอกจากนี้ มูลี (ลักขณา สิริวัฒน์. 2545: 10; อ้างอิงจาก Mouly. 1968) กล่าวว่า การปรับตัวที่ดีน่าจะประกอบด้วยลักษณะต่างๆ ดังนี้

1. ด้านการรับรู้และสติปัญญา การปรับตัวดีนั้น หมายถึง ประสิทธิภาพในการจัดการกับสถานการณ์ต่างๆ โดยอาศัยความสามารถในการเปลี่ยนแปลงบทบาท และความสามารถที่จะแยกแยะสิ่งสำคัญออกจากสิ่งไม่สำคัญ การปรับตัวที่ดีนั้นสัมพันธ์โดยตรงกับการรับรู้ตามความเป็นจริง โดยเปิดรับประสบการณ์และการรับรู้โดยปราศจากการบิดเบือน

2. ด้านส่วน บุคคลที่มีการปรับตัวดี จะยอมรับตนเองและเชื่อมั่นในความสามารถของตนเอง

3. ด้านสังคม บุคคลที่มีปรับตัวดีจะมีความไวในการรับรู้ความรู้สึกของผู้อื่น จะคล้อยตามสังคม โดยที่พฤติกรรมนั้นจะต้องอยู่บนรากฐานของเหตุผลและความถูกต้อง

4. ด้านอารมณ์ บุคคลที่มีปรับตัวดีนั้นจะอยู่อย่างสงบสุข มีความชื่นชมกับชีวิต มีความแจ่มใสเบิกบาน อารมณ์ขัน มีความคิดสร้างสรรค์

5. ด้านการบรรจุสัจการแห่งตน บุคคลที่มีการปรับตัวดีจะมีแนวโน้มที่จะพัฒนาตนเองและปรับตนเองเพื่อบรรลุถึงสัจการแห่งตนอยู่เสมอ

จากลักษณะการปรับตัวดังกล่าวข้างต้นสรุปได้ว่า ลักษณะของบุคคลที่ปรับตัวได้ดีจะมีลักษณะดังนี้ คือ มีความเข้าใจตนเองและผู้อื่น มีความเชื่อมั่นในตนเอง เห็นคุณค่าของตัวเอง ความเป็นอิสระ มีสัมพันธภาพที่ดีต่อผู้อื่น เป็นที่ยอมรับของกลุ่ม มีจิตใจอารมณ์ที่มั่นคงสามารถที่แก้ปัญหาและอุปสรรคที่เกิดขึ้นได้เต็มกำลังความสามารถ ตลอดจนผสมผสานความต้องการของตัวเองกับพฤติกรรมที่แสดงออกได้อย่างเหมาะสม

1.8 งานวิจัยที่เกี่ยวข้องการปรับตัวทางสังคม

1.8.1 งานวิจัยในต่างประเทศ

ดีเซนา (Desena. 1964: 145) ได้ทำการศึกษาเปรียบเทียบระดับการปรับตัวของเด็กที่เรียนดี ปานกลาง และเด็กที่มีผลการเรียนต่ำ กลุ่มตัวอย่างเป็นนิสิตชั้นที่ 1 ของมหาวิทยาลัยเพนซิลวาเนีย จำนวน 1,061 คน พบว่า เด็กที่มีผลการเรียนสูง มีความสามารถในการปรับตัวได้ดีและรวดเร็วกว่าเด็กที่เรียนในระดับปานกลาง หรือระดับต่ำได้อย่างชัดเจน และสามารถแก้ปัญหาเกี่ยวกับความกังวลใจต่างๆ ได้ดีอีกด้วย

เทอร์สโตน และเบนนิ่ง (Thurstone; & Benning. 1970: 431-439) ได้ศึกษาพฤติกรรมก้าวร้าวและพฤติกรรมที่สังคมยอมรับกับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของเด็กเกรด 6 และ 9 โดยให้คุณครูเป็นผู้ประเมินพฤติกรรมทั้งสองลักษณะใน 5 ปีต่อมา และประเมินผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสูงกว่าเด็กที่มีพฤติกรรมก้าวร้าว

เดวิท และคณะ (David et al. 1992: 542-547) ได้ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างความเครียดกับการปรับตัวในวัยรุ่นตอนต้น จำนวน 166 คน ที่ศึกษาระดับไฮสกูลของรัฐบาล เครื่องมือที่ใช้คือ แบบสอบถามเหตุการณ์ในชีวิตประจำวัน แบบวัดการปรับตัวของวัยรุ่นตอนต้น แบบวัดความซึมเศร้าทางอารมณ์ ความวิตกกังวล ผลการศึกษาพบว่าความเครียดมีความสัมพันธ์ทางลบกับการปรับตัวของวัยรุ่น

เฮอร์ตาดาโต, คาร์เตอร์, และสปัลเลอร์ (Hurtado; Carter; & Spuler. 1996: 135–154) ได้ศึกษาปัญหาและความสำเร็จในการปรับตัวของนักเรียนละตินในชั้นปีที่ 1 และชั้นปีที่ 2 เพื่อประเมินปัญหาและความสำเร็จของการปรับตัวของนักศึกษา โดยศึกษาการปรับตัวในด้านต่างๆ 4 ด้าน ดังนี้ คือ การปรับตัวทางด้านวิชาการ การปรับตัวทางด้านสังคม การปรับตัวทางด้านจิตใจของแต่ละบุคคล และการปรับตัวต่อสภาพแวดล้อม โดยใช้แบบสอบถามข้อมูลทั่วไป และใช้แบบสอบถามการปรับตัวของนักศึกษาซึ่งพัฒนามาจากแบบวัดของเบคเกอร์และซีริก (Bager; & Siry. 1984: 1989) ผลการวิจัยพบว่า นักศึกษาที่ถูกเหยียดสีผิวและสัญชาติมักเป็นนักศึกษาที่มาจากชนชั้นต่ำ การที่นักศึกษาถูกเหยียดหยามนี้มีผลกระทบต่อความรู้สึกของนักศึกษาในการปรับตัวต่อสภาพแวดล้อม และยังมีผลกระทบไปถึงการปรับตัวทางด้านวิชาการและสังคมอีกด้วย ส่วนนักศึกษาที่เรียนดี พบว่ามีปัญหาการปรับตัวในด้านการเข้ากลุ่มเพื่อน เนื่องจากมีแรงกดดันว่าได้รับอิทธิพลพิเศษในการเข้าศึกษาทำให้มีปัญหาทางด้านมนุษยสัมพันธ์ ขัดแย้งกับกลุ่มเพื่อน และขาดความมั่นใจต่อผู้บริหารในวิทยาลัย

1.8.2 งานวิจัยในประเทศ

ชนินฐา ชื่นนิยม (2540: 79) ได้ศึกษาการปรับตัวทางสังคมของนักศึกษาพยาบาลวิทยาลัยบรมราชชนนีศรีธัญญาพบว่า เมื่อเปรียบเทียบการปรับตัวทางสังคมด้านรวมและรายด้านของนักศึกษาพยาบาลที่มีระดับชั้นปีต่างกันพบว่า นักศึกษาพยาบาลที่ศึกษาในระดับชั้นปีที่ 2 จะมีการปรับตัวทางสังคมด้านรวมและรายด้าน ดีกว่านักศึกษาพยาบาลชั้นปีที่ 1 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ

ชาติชาย หมั่นสมัคร (2542: 123–126) ได้ศึกษาเรื่องการปรับตัวของนักศึกษาโครงการสมทบพิเศษ คณะวิทยาศาสตร์ สถาบันเทคโนโลยีพระจอมเกล้าคุณทหารลาดกระบัง กลุ่มตัวอย่างเป็นนักศึกษาโครงการสมทบพิเศษ ประจำปีการศึกษา 2541 จำนวน 178 คน ผลการศึกษาพบว่า การปรับตัวของนักเรียนเมื่อจำแนกตามเพศ ชั้นปี สถานภาพของบิดามารดา และฐานะทางเศรษฐกิจของบิดามารดา มีการปรับตัวอยู่ในระดับพอใช้ ส่วนนักศึกษาที่มีค่าใช้จ่ายระดับปานกลาง (3,001 – 5,000 บาทต่อเดือน) และสูง (มากกว่า 5,001 บาทต่อเดือน) มีการปรับตัวอยู่ในระดับดี และนักศึกษาเพศหญิงและเพศชาย มีการปรับตัวไม่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ

สุคนทิพย์ หนูนพล (2544: 88) ได้ศึกษาความเครียดและการปรับตัวของนักศึกษาการศึกษานอกโรงเรียน สายสามัญ โรงเรียนผู้ใหญ่ อำเภอเมือง จังหวัดนนทบุรี กลุ่มตัวอย่างเป็นนักศึกษาสามัญ จำนวน 187 คน ผลการศึกษาพบว่านักศึกษามีระดับความเครียดอยู่ในระดับสูงกว่าปกติเล็กน้อย และนักศึกษาที่มีเพศ ระดับการศึกษา ค่าใช้จ่ายในการเรียน และฐานะทางเศรษฐกิจที่ต่างกัน มีการปรับตัวไม่แตกต่างกัน ส่วนนักศึกษาที่มีอายุ นิสัยทางการเรียน อาชีพของนักศึกษา สัมพันธภาพระหว่างนักศึกษากับอาจารย์ สัมพันธภาพระหว่างนักศึกษากับ

เพื่อน และสัมพันธ์ภาพระหว่างนักศึกษา กับสมาชิกในครอบครัวที่ต่างกัน มีการปรับตัวแตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

ดรุณรัตน์ ผลสวัสดิ์ (2544: 83–85) ได้ศึกษาเรื่องการปรับตัวและสุขภาพจิตของ นักศึกษาโครงการจัดการศึกษาสำหรับบุคลากรประจำการ (กศ.บป.) สถาบันราชภัฏพระนคร กลุ่มตัวอย่างเป็นนักศึกษาโครงการจัดการศึกษาสำหรับบุคลากรประจำการ (กศ.บป.) สถาบันราช ภัฏพระนคร จำนวน 302 คน ผลการศึกษาพบว่านักศึกษา มีการปรับตัวอยู่ในระดับพอใช้ และ นักศึกษาที่มีเพศ อายุ อาชีพ รายได้ หลักสูตรต่างกัน มีการปรับตัวไม่แตกต่างกัน ส่วน นักศึกษาที่มีสถานภาพสมรส คณะวิชาและการสนับสนุนทางสังคมต่างกัน มีการปรับตัวแตกต่าง กันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

2. เอกสารที่เกี่ยวข้องกับครอบครัวการหย่าร้าง

2.1 ความหมายของครอบครัวการหย่าร้าง

นงลักษณ์ เทพสวัสดิ์ (ม.ม.ป.: 76) ได้กล่าวถึงความหมายของการหย่าร้างไว้ว่า การหย่าร้าง หมายถึง การที่คู่สมรสมีเรื่องบาดหมางกันอย่างรุนแรง ซึ่งอาจมาจากหลายสาเหตุ และไม่สามารถปรับความเข้าใจกันได้ และแน่นอนว่าทั้งคู่จะมีชีวิตสมรสกันต่อไปไม่ได้ต้องแยกกัน อยู่ด้วยความสมัครใจ

สุพัตรา สุภาพ (อารีย์ ชันดิธรรมกุล. 2546: 12; อ้างอิงจาก สุพัตรา สุภาพ. 2533: 33) ได้ให้ความหมายของการหย่าร้างว่า การหย่าร้าง คือ การสิ้นสุดชีวิตแต่งงานของคู่สมรส เป็นการแตกแยกของบุคคลที่เคยมีความสัมพันธ์อย่างใกล้ชิด การหย่าร้างในตัวของมันเป็น เครื่องเศร้า เป็นการทำลายความรัก ความเชื่อของบุคคลที่เคยผูกพันกันอย่างลึกซึ้ง สำหรับคู่ สมรสที่เกิดความแปลกแยกกัน จนกว่าอยู่ด้วยจะกลายเป็นความทุกข์ที่เพิ่มพูน

นอกจากนี้ สุภาวดี มิตรสมหวัง (ภัสยกร เลาสวัสดิกุล. 2550: 20 อ้างอิงจาก สุภาวดี มิตรสมหวัง 2534: 55) ได้กล่าวว่า ครอบครัวการหย่าร้าง ว่าเป็นการสิ้นสุดของชีวิตการสมรส อันเป็นวิธีการที่กฎหมายอนุญาตให้คู่สมรสแยกทางกัน

จากความหมายดังกล่าวข้างต้นสรุปได้ว่า ครอบครัวการหย่าร้าง หมายถึง สภาพ ของครอบครัวที่มีการสิ้นสุดลงของสภาพชีวิตสมรสหรือการแยกทางกันของคู่สมรส ทั้งนี้โดยมีการ จดทะเบียนหย่าที่ถูกต้องตามกฎหมายหรือไม่ก็ตาม และไม่ว่าสาเหตุใดจากสภาพครอบครัวหย่า ร้างจะส่งผลต่อคู่หย่าร้างเองและจำส่งผลต่อบุตรทั้งทางด้านจิตใจและพฤติกรรม

2.2 สาเหตุของของการหย่าร้าง

เบญจพร ปัญญาวยง (2541: 37 – 38) ได้กล่าวถึงปัจจัยที่ทำให้คู่สมรสหย่าร้างกัน ดังนี้

1. คู่สมรสฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งนอกใจ

2. ปัญหาทางเศรษฐกิจเป็นประเด็นให้เกิดการทะเลาะเบาะแว้งและลงเอยด้วยการหย่าร้างบ่อย

3. ความขัดแย้งเรื่องการเลี้ยงดู การทำงาน การเงิน

4. การทารุณทั้งทางร่างกายและจิตใจ

5. คู่สมรสติดยาเสพติด/สุรา

6. ปัญหาทางด้านจิตใจ / ปัญหาทางเพศของคู่สมรส

สำหรับรัชณีกรณ ศักดิ์ศรีวัฒนา. (2548: 25) ได้กล่าวถึงสาเหตุของการหย่าร้างไว้

2 ประการดังนี้

1. สาเหตุการหย่าร้างโดยตรง คือ สาเหตุของการหย่าร้างที่เกิดขึ้นซึ่งภูมิหลังที่ทำให้อัตราการหย่าร้างมีแนวโน้มสูงขึ้น คือ ลักษณะของสังคมเมือง การสมรสเมื่ออายุน้อย ความคุ้นเคยในระยะเวลาสั้นก่อนการสมรส คู่สมรสมีผู้ปกครองที่ประสบความล้มเหลวในชีวิต ญาติพี่น้องไม่เห็นด้วยกับการสมรสเป็นต้น หรือสามีมีความเข้าใจในบทบาทของแต่ละคนต่างกัน เป็นต้น

2. สาเหตุการหย่าร้างโดยอ้อม อยู่หลายสาเหตุด้วยกัน ดังนี้

2.1 ปัจจัยทางด้านเศรษฐกิจและสังคม ฐานะทางเศรษฐกิจและสังคมของผู้หย่าร้าง

2.2 อาชีพของผู้หย่าร้าง

2.3 เชื้อชาติและศาสนาของการหย่าร้าง จากการศึกษาส่วนมากพบว่า การสมรสของคู่สมรสที่มีเชื้อชาติต่างกัน เสี่ยงต่อการล้มเหลวมากกว่าการสมรสของคู่สมรสที่มีเชื้อชาติเดียวกัน

2.4 ระดับการศึกษาของผู้หย่าร้าง พบว่า ผู้ที่มีการศึกษาระดับต่ำหย่าร้างมากกว่าผู้ที่มีการศึกษาระดับสูง

2.5 ระยะเวลาการสมรสหรือจำนวนปีการสมรส เกี่ยวข้องกับทัศนคติที่มีต่อการหย่าร้าง เพราะการหย่าร้างมักเกิดขึ้นได้ง่ายในสังคมปัจจุบัน ดังนั้นมักจะเกิดกับคู่สมรสที่ระยะเวลาการสมรสไม่ถึง 10 ปี ถ้าไม่หย่าร้างกันอาจอยู่ในลักษณะแยกกันอยู่หรือทอดทิ้งกัน

2.6 ในเรื่องศาสนา พบว่า คู่สมรสที่นับถือศาสนาเดียวกัน มีอัตราหย่าร้างต่ำกว่าคู่สมรสที่นับถือศาสนาต่างกัน

2.7 บุตรและจำนวนบุตร เป็นเรื่องที่เชื่อกันว่าบุตรเป็นสายใยที่ยึดโยงความสัมพันธ์ระหว่างบิดามารดาคู่สมรสที่อยู่กันยาวนาน ต้องมีบุตรร่วมไว้ด้วยไว้เป็นที่พึ่งของบิดามารดายามแก่เฒ่า คู่สมรสที่ปราศจากบุตรจึงเปรียบเสมือนไม่มีสายใยชีวิต ในสังคมไทยความประสงค์ในการมีบุตรโดยเฉพาะบุตรชายยังเป็นค่านิยมให้ปรากฏเห็นทั่วไป

ลักษณะของสังคมไทยในปัจจุบันความก้าวหน้าในเรื่องของการวางแผนครอบครัวที่ทำให้คู่สมรสสามารถวางแผนชีวิตไว้ว่าจะมีบุตรเมื่อไรตลอดจนจัดช่วงระยะเวลาในการมีบุตรได้ เพื่อให้เกิดความพร้อมในการดูแลเอาใจใส่ครอบครัวและเลี้ยงดูบุตร บุตรที่เกิดจากความต้องการของบิดา

มารดาและบิดามารดาที่มีความพร้อมทุกอย่าง บุตรน่าจะเป็นสิ่งที่ช่วย ยึดความสัมพันธ์ของครอบครัวไว้ได้

2.3 ผลกระทบของการหย่าร้างที่มีต่อสมาชิกในครอบครัว

เบญจพร ปัญญายง. (2541: 37–38) ได้กล่าวไว้ว่า เมื่อเกิดการหย่าร้างขึ้นย่อมทำให้เกิดผลกระทบต่อคู่สมรสและเด็ก มีหลายประการดังนี้

1. ผลกระทบต่อคู่สมรส

การหย่าร้างนั้นเป็นการสูญเสียที่สำคัญในชีวิตสมรสและก่อให้เกิดความรุนแรงเป็นอันดับ 2 รองจากการเสียชีวิตของคู่สมรส งานวิจัยพบว่าคู่ที่หย่าร้างกันมักมีปัญหาทางสุขภาพจิต เช่น วิตกกังวล ซึมเศร้า อ่อนไหว และโกรธ บางครั้งอาจรู้สึกสับสนได้มากกว่าคู่สมรสที่อยู่ด้วยกัน ความรุนแรงของปัญหาด้านจิตใจจะลดลงเมื่อวันเวลาผ่านไป

2. ผลกระทบต่อเด็ก

การหย่าร้างก่อให้เกิดความสะเทือนใจ ปฏิกริยาในเด็กจะขึ้นอยู่กับอายุ เพศ ของเด็ก ความรุนแรงของความขัดแย้งระหว่างพ่อแม่ การเลี้ยงดูภายหลังการหย่าร้าง

เด็กเล็ก : จะพฤติกรรมถดถอย อารมณ์เสียมากขึ้น

เด็กวัยเรียน : จะรู้สึกว่าตนเองถูกพ่อแม่ทอดทิ้ง เหวงและสั่นหวง บางคนโกรธพ่อหรือแม่ทั้งคู่ที่ทำให้ครอบครัวแตกแยก ส่วนมากกลัวว่าพ่อแม่จะทิ้งเขาไป บางคนมีปัญหา ด้านความประพฤติ เช่น ชอบโต้เถียง ก้าวร้าว เกเร

วัยรุ่น : วัยรุ่นสามารถรับรู้ความเป็นจริงมากขึ้น เขารู้ว่าพ่อแม่เข้ากันไม่ได้ ทะเลกันเป็นประจำและรู้สึกโล่งอกที่พ่อแม่หย่าร้างกัน แทนที่จะอยู่ด้วยกันอย่างไม่มีความสุข วัยรุ่นสามารถปรับตัวเมื่อพ่อแม่หย่าร้างกันได้ดีกว่าก่อนหย่าร้างที่มีความกังวลและความกลัว บางครั้งรู้สึกว่าถูกทอดทิ้งและไม่ใช่สิ่งที่ต้องการวัยรุ่นอาจมีความประพฤติตามมาโดยเฉพาะผู้หญิงหลายคนกลัวชีวิตแต่งงานและความล้มเหลวในชีวิตคู่ การแก้ปัญหาความขัดแย้ง วัยรุ่นอาจรู้สึกโกรธ เศร้า และอาจกลบเกลื่อนความรู้สึกเหล่านี้ด้วยการทำอะไรที่ตื่นเต้น ท้าทาย นอกจากนี้เด็กอาจมีความรู้สึกขัดแย้งภายในจิตใจไม่รู้ว่าเข้าข้างไหน อีกทั้งยังฝันที่จะให้พ่อแม่กลับมาคืนดีกัน เด็กบางคนอาจมีความรู้สึกว่าตนเองถูกดึงเข้ามาในความขัดแย้งของพ่อแม่และแม่

ชยาภรณ์ ชื่นรุ่งโรจน์ (ภัสยกร เลาสวัสดิกุล. 2550: 23; อ้างอิงจาก ชยาภรณ์ ชื่นรุ่งโรจน์. 2529: 122–123) ได้กล่าวถึงผลกระทบของการหย่าร้างที่มีต่อเด็กหรือบุตร ไว้ดังนี้

1. ลูกซึ่งมีความเคยชินกับสภาพครอบครัวที่พร้อมหน้าพ่อแม่มีความรู้สึกอบอุ่นมั่นคง เมื่อความสัมพันธ์แบบนี้ถูกทำลายลง

2. การปรับตัวและพฤติกรรมทางเพศของเด็กมักจะมีปัญหา เพราะขาดรูปแบบที่จะเลียนแบบ

3. เด็กจะเกิดปมด้อยเมื่อออกไปสู่สังคมภายนอกเด็กที่มาจากครอบครัวที่พ่อแม่หย่าร้างกัน เมื่อแต่งงานมีแนวโน้มที่จะหย่าร้าง

4. เด็กอาจตกอยู่ในสภาพที่อดอยาก หากอยู่ในการปกครองของฝ่ายที่มีปัญหาทางสภาพเศรษฐกิจ

นอกจากนี้ อุมพร ตรังคสมบัติ. (2542: 54) ได้กล่าวว่าการหย่าร้างจะส่งผลกระทบต่อเด็ก ดังนี้

1. เด็กจะแสดงออกของภาวะอารมณ์ที่หลากหลาย
2. เด็กที่มีอายุแตกต่างกันจะแสดงความรู้สึกเจ็บปวดและโกรธแตกต่างกันออกไป
3. พวกเขาเองจะแสดงถึงความเจ็บปวดและความโกรธ โดยการเก็บกดภายในหรือการถอยหนี

4. พวกเขาอาจแสดงถึงความเจ็บปวด และการโกรธโดยการแสดงออกภายนอกด้วยการแสดงพฤติกรรมที่ไม่เหมาะสม

5. เด็กกลัวการถูกทอดทิ้ง (Fear of Abandonment)

ดารณี อุทัยรัตนกิจ (วิเชียร สุขจันทร์. 2540: 32; อ้างอิงจาก ดารณี อุทัยรัตนกิจ. 2533: 71) กล่าวว่า การหย่าร้างของพ่อแม่มีผลกระทบระยะยาวต่อพัฒนาการและการปรับตัวของเด็ก สำหรับเด็กประถมศึกษาที่มีปฏิกริยาต่อการหย่าร้างของพ่อแม่โดยการแสดงอาการเศร้าซึม ถอยหนีจากสังคม เศร้าโศก หวาดกลัว สร้างมโนภาพเกี่ยวกับการกลับมาคืนดีกันของพ่อแม่มีความรู้สึกถูกทอดทิ้ง ต้องการให้พ่อแม่อธิบายว่าทำไมพ่อแม่ต้องแยกกัน และเกิดความขัดแย้งในใจว่าเขาจะเลือกรัก เห็นใจ ซื่อสัตย์และจงรักภักดีต่อพ่อหรือแม่ โดยสรุปแล้วเด็กที่มาจากครอบครัวหย่าร้างมีแนวโน้มต่อการเสี่ยงที่จะมีปัญหาทั้งทางด้านการปรับตัวทางสังคมและด้านการเรียนสูงกว่าเด็กที่มาจากครอบครัวที่พ่อแม่อยู่ร่วมกัน นอกจากนั้นเด็กประถมศึกษาตอนต้นมีปฏิกริยาในทางลบต่อการหย่าร้างของพ่อแม่น้อยกว่าเด็กประถมศึกษาตอนปลายและสามารถปรับตัวได้ดีกว่าอีกด้วย

พอล อมาโต (Amato, P.R. 1993: 23-38) ได้กล่าวถึง สาเหตุที่ทำให้เด็กที่มาจากครอบครัวหย่าร้างและครอบครัวสมบูรณ์แตกต่างกัน ดังนี้

1. การสูญเสียพ่อแม่ (Parental Loss) ผลจากการหย่าร้างทำให้เด็กสูญเสียพ่อแม่ และสิ่งที่เด็กจะสูญเสียตามมา คือ การสูญเสียความรู้ ความเชี่ยวชาญจากแหล่งข้อมูลที่มาจากบิดามารดา

2. การสูญเสียทางเศรษฐกิจ (Economic Loss) ผลที่ตามมาจากการหย่าร้างที่เกิดขึ้นอีก คือ การที่เด็กต้องอาศัยอยู่กับบิดาหรือมารดาเพียงคนเดียว ซึ่งมักจะมีแหล่งที่มาของรายได้น้อยกว่าเด็กที่มาจากครอบครัวสมบูรณ์

3. มีความกดดันในชีวิตมากขึ้น (More life Stress) ผลของการหย่าร้างทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงต่อสถานการณ์ในการดำรงชีวิต เช่น การเปลี่ยนโรงเรียน บ้าน สถานที่เลี้ยงเด็ก เป็นต้น บ่อยครั้งที่เด็กจำเป็นต้องปรับตัวต่อสัมพันธภาพที่มีกับเพื่อนๆ และสมาชิกใหม่ในครอบครัวที่เพิ่มเข้ามามีการเปลี่ยนแปลงดังกล่าวนี้เองที่สร้างความกดดันให้แก่เด็ก

4. การปรับตัวที่ไม่ดีของพ่อแม่ (Poor parental adjustment)

5. ขาดศักยภาพในการเลี้ยงดู (Lack of parental competence)

6. การแสดงออกของความขัดแย้งภายในจิตใจ (Exposure to interpersonal conflict) ความขัดแย้งนั้นสามารถเกิดขึ้นบ่อยๆ ในครอบครัวที่การหย่าร้าง การแสดงถึงความขัดแย้งภายในใจของเด็กจะมีอิทธิพลต่อความสุขของเด็กอย่างมาก

เจนเน็ต เอ.คล้าก (Clark A. Jenet. 2004: Online) ได้กล่าวถึงผลกระทบของการหย่าร้างที่สร้างความกดดันในเด็กว่าเกิดจากสาเหตุดังต่อไปนี้

1. ครอบครัวที่มีอยู่เดิมเปลี่ยนไป ความกลัวที่ยิ่งใหญ่ที่สุดที่เป็นผลมาจากการหย่าร้าง คือการกลัวความเปลี่ยนแปลง เมื่อการหย่าร้างเกิดขึ้นการเปลี่ยนแปลงครอบครัวก็จะเกิดขึ้นตามมา เด็กจะต้องมีการปรับตัวในเรื่องของการใช้ชีวิตประจำวัน เด็กเหล่านี้จะไม่ยุ่งเกี่ยวกับเพื่อนหรือสมาชิกใหม่ในครอบครัวเป็นเวลานาน

2. สูญเสียความผูกพัน (Loss of Attachment) เด็กจะมีความผูกพันกับพ่อแม่ พี่ชาย น้องสาว สัตว์เลี้ยง เมื่อการเปลี่ยนแปลงเกิดขึ้นนั้นเป็นสาเหตุทำให้เด็กเกิดความกดดันได้

3. กลัวการถูกทอดทิ้ง (Fear of abandonment) เด็กจะกลัวว่าเขาจะสูญเสียพ่อแม่ของเขาเด็กอาจโทษตนเองว่าเป็นสาเหตุที่ทำให้การหย่าร้างเกิดขึ้น กลัวว่าจะไม่ได้รับความรักหรือกลัวว่าตนเองจะไม่ปลอดภัย พวกเขาจะกลัวว่าใครจะดูแลพวกเขาและใครจะเป็นคนมารับพวกเขากลับบ้าน

4. การต่อต้านพ่อแม่ (Hostility between Parent) การโต้เถียงหรือสถานการณ์ที่ตึงเครียดของพ่อแม่ทำให้เด็กรู้สึก โกรธ และโดดเดี่ยว ความพยายามที่จะให้ลูกนั้นเข้าข้างตนเองจะทำให้เด็กรู้สึกสับสนที่จะต้องอยู่ท่ามกลางความขัดแย้งของพ่อแม่และนั่นคือสาเหตุที่ทำให้เด็กรู้สึกต่อต้านพ่อแม่ของตนเอง

เอเมส ไอโอวา (Iowa Ames.1996: Online) กล่าวว่า การหย่าร้างจะส่งผลกระทบต่อเด็กดังนี้

1. เด็กจะแสดงออกของภาวะอารมณ์ที่หลากหลาย
2. เด็กที่มีอายุแตกต่างกันจะแสดงความรู้สึกเจ็บปวดและโกรธแตกต่างกันออกไป
3. พวกเขาอาจแสดงออกถึงความเจ็บปวดและโกรธโดยการเก็บไว้อยู่ภายใน หรือถอยหนี
4. พวกเขาอาจแสดงออกถึงความเจ็บปวดและโกรธโดยการแสดงออกภายนอกด้วยการแสดงพฤติกรรมที่ไม่เหมาะสม
5. เด็กจะกลัวการถูกทอดทิ้ง (Fear of Abandonment)
6. พวกเขาจะปรับปรุงแนวคิดเกี่ยวกับการแต่งงานเพื่อไม่ให้เกิดการหย่าร้างขึ้นมาในภายหลัง

ทอด อี ลีนาแมน (Leenaman, Tod E. 2004: Online) ได้กล่าวถึงผลกระทบของการหย่าร้างและการสมรสใหม่ที่มีต่อเด็กและครอบครัวไว้ว่า

1. การหย่าร้างของครอบครัวทำให้เด็กต้องหยุดเรียน
2. เด็กที่มาจากครอบครัวหย่าร้างมีการใช้สารเสพติดมากกว่าเด็กที่อยู่ในครอบครัวปกติ
3. เด็กที่มาจากครอบครัวหย่าร้างมักมีการแสดงถึงสภาวะซึมเศร้า แยกตัว ถอยหนีจากเพื่อนและครอบครัว มีการแสดงถึงพฤติกรรมก้าวร้าวและมีพฤติกรรมก่อกวนในชั้นเรียนมากกว่าเด็กที่มาจากครอบครัวปกติ
4. เด็กที่มาจากครอบครัวหย่าร้างมักจะแสดงออกถึงปัญหาเกี่ยวกับสุขภาพจิตมากกว่าเด็กที่มาจากครอบครัวปกติ
5. เด็กที่อายุต่ำกว่า 5 ปีนั้นจะมีความเจ็บปวดและมีปัญหาเกี่ยวกับความขัดแย้งทางอารมณ์เกิดขึ้นในช่วงที่ครอบครัวมีการแยกทางกันแต่ในเด็กที่มีอายุมากกว่านั้นจะพยายามแสวงหาความอบอุ่นจากที่อื่น
6. ถ้าการหย่าร้างเกิดขึ้นในช่วงที่เด็กนั้นย่างเข้าสู่วัยรุ่นคือในช่วง 12 ถึง 15 ปี เด็กจะมีปฏิกิริยาตอบสนองในสองรูปแบบคือ พยายามถอยกลับเป็นเด็ก กับ การพยายามแสดงออกถึงความเป็นผู้ใหญ่
7. ในครอบครัวที่มีการหย่าร้างและเด็กชายเลือกที่จะอยู่กับมารดามักจะมีความรู้สึกเป็นปฏิปักษ์มากกว่าเด็กหญิง
8. เด็กที่มาจากครอบครัวหย่าร้างมักจะมีปฏิสัมพันธ์กับเพื่อนน้อย เป็นปฏิปักษ์ต่อผู้ใหญ่มีความวิตกกังวล ขาดความใส่ใจ และก้าวร้าวมากกว่าเด็กที่มาจากครอบครัวปกติ

2.4 งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับครอบครัวหย่าร้าง

2.4.1 งานวิจัยในประเทศ

โสภา ชนะภัย (2537: 89) ได้ศึกษาผลของการให้คำปรึกษาแบบยืดหยุ่นบุคคลเป็นศูนย์กลางและรายบุคคลที่มีต่อความภาคภูมิใจในตนเองของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ที่มาจากครอบครัวหย่าร้างในโรงเรียนเจ้าพระยาวิทยาคม ผลการทดลองพบว่านักเรียนมีความภาคภูมิใจในตนเองสูงขึ้นอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ

ศุภลักษณ์ พุทธิพงศ์ลัทธิ (อารีย์ ชันดิธรรมกุล. 2546: 16; อ้างอิงจาก ศุภลักษณ์ พุทธิพงศ์ลัทธิ. 2534: 2) ได้ศึกษาสุขภาพจิตและพฤติกรรมทางการเรียนของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้นที่มาจากครอบครัวหย่าร้าง ศึกษาเฉพาะกรณีโรงเรียนบางใหญ่ จังหวัดนนทบุรี ผลศึกษาพบว่านักเรียนที่มาจากครอบครัวหย่าร้างมีปัญหาสุขภาพจิตผิดปกติร้อยละ 36.7 ปัญหาที่พบในด้านย่ำคิด ย่ำทำและซึมเศร้ามากที่สุด และมีความสนใจในการเรียนขณะครูสอนน้อย และขาดเรียนบ่อย

นิติญาณ ปัทมสิริวัฒน์ (2548: 33) ได้ศึกษาปัจจัยที่เป็นสาเหตุของการหย่าร้างและผลกระทบของการหย่าร้างในจังหวัดพิษณุโลก โดยจากการวิจัยพบว่า ปัจจัยที่เป็นสาเหตุของ

การหย่าร้าง คือ ขาดความอดทนต่อพฤติกรรมของคู่สมรส ไม่มีการร่วมกันแก้ไขปัญหาครอบครัว และคู่สมรสไม่รับผิดชอบครอบครัวเกี่ยวกับค่าใช้จ่าย ผลกระทบของการหย่าร้าง คือ การที่ต้องทำงานหนักและรับภาระตนเองและบุตรมากยิ่งขึ้น มีความเครียดต่อปัญหาที่ต้องเผชิญ การขาดความอบอุ่นและคุณภาพชีวิตต่ำกว่าเดิมและซบเซาหนีห่างจากบุคคลรอบข้าง

ชิรวัฒน์ นิจนตร (ภัสยกร เลาสวัสดิกุล. 2550: 27; อ้างอิงจาก ชิรวัฒน์ นิจนตร. 2526: 197) ได้ศึกษาสภาพเชิงจิต - สังคม ในโรงเรียนกับสุขภาพจิตของนักเรียนวัยรุ่นในเขตกรุงเทพมหานคร ผลการวิจัยพบว่าวัยรุ่นที่มาจากครอบครัวแตกแยก จะมีมีโนภาพแห่งตนต่ำกว่า ซึมเศร้ามากกว่า วิตกกังวลมากกว่าและมีสุขภาพจิตส่วนร่วมเสื่อมมากกว่าวัยรุ่นที่มาจากครอบครัวปกติ

2.4.2 งานวิจัยในต่างประเทศ

พิกการ์ด (Pickard. 1989: 2674 – B) ได้ศึกษาความกลัวของเด็กที่เป็นผลจากการหย่าร้างและสมรสใหม่ โดยกลุ่มตัวอย่างนั้นประกอบด้วย เด็กที่มีอายุระหว่าง 6 – 11 ปีจำนวน 121 คนที่มีลักษณะครอบครัวที่แตกต่างกัน คือ ครอบครัวแยกร้าง ครอบครัวสมรสใหม่และครอบครัวสมบูรณ์ที่กำหนดให้เป็นกลุ่มควบคุมพบว่า เด็กที่มาจากครอบครัวหย่าร้างซึ่งอยู่ในความดูแลของแม่เพียงคนเดียว มีความกลัวมากกว่าเด็กที่มาจากครอบครัวสมรสใหม่และเด็กที่มาจากครอบครัวสมบูรณ์

แพนสกาย (Pansky. 1990: 13433 – B) ได้ศึกษาบทบาททางเพศและการปรับตัวของเด็กที่มาจากครอบครัวหย่าร้าง โดยทำการศึกษากับเด็กเกรด 2 และเกรด 3 จำนวน 132 คน โดยเป็นเด็กที่มาจากครอบครัวหย่าร้าง 56 คน และเด็กที่มาจากครอบครัวสมบูรณ์ 83 คน ผลการวิจัยพบว่า การหย่าร้างก่อให้เกิดความแค้นแก่เด็กเป็นอย่างมาก ซึ่งเด็กที่มาจากครอบครัวหย่าร้างจะมีลักษณะดังนี้ คือ มีความวิตกกังวล ความกดดัน ความกลัว ความก้าวร้าวและมีปัญหาทางด้านการเรียนมากกว่าเด็กที่มาจากครอบครัวสมบูรณ์

มัลฮอลล์แลนด์ (อาร์รี่ ชันติธรรมกุล. 2546: 16; อ้างอิงจาก Mulholland. 1990: 439 – B) ได้ศึกษาสภาพจิตใจของเด็กที่มาจากครอบครัวหย่าร้าง โดยศึกษากับกลุ่มเด็กวัยรุ่นจากโรงเรียนขนาดกลาง ผลการวิจัยพบว่า สถานการณ์การหย่าร้างของพ่อแม่เป็นวิกฤติการณ์ที่เลวร้ายที่กระทบกระเทือนจิตใจและจะส่งผลกระทบยาวต่อชีวิตของเด็กด้วย

เฮทเธอร์ริงตัน (พยอม ฐียรธ. 2540; อ้างอิงจาก Hetherington. 1984: 389) ได้ศึกษาเด็กที่มาจากครอบครัวหย่าร้างพบว่า มีการแสดงอารมณ์ของความทุกข์และความผิดปกติของพฤติกรรมพบว่าวัยรุ่นต้องรับมือกับความขัดแย้งที่เกิดขึ้นเป็นไปตามปกติของพัฒนาการและความบาดเจ็บของบิดามารดาในเวลาเดียวกันทำให้เกิดความยุ่งยากในการปรับตัวทางจิตวิทยา

เค.อัลสัน.คลาร์ก สจ๊วตและคนอื่นๆ (ภัสยกร เลาสวัสดิกุล. 2550: 26; อ้างอิงจาก K.Alison Clarke – Stewart: 2000) ได้ทำการศึกษาข้อมูลจากสถาบันพัฒนามนุษย์และสุขภาพเด็กแห่งชาติ ซึ่งได้ศึกษาเกี่ยวกับการดูแลเด็กก่อนวัยเรียนมาทำการวิเคราะห์เพื่อสำรวจผลกระทบ

ของการหย่าร้างที่มีต่อเด็กตั้งแต่แรกเกิดถึง 3 ขวบ โดยกลุ่มตัวอย่างประกอบด้วยมารดาที่ไม่เคยแต่งงาน 73 คน และมารดาที่มีการหย่าร้าง จำนวน 97 คน ผลการศึกษาพบว่าเด็กที่มารดาหย่าร้างนั้นจะมีการแสดงออกถึงความคิดพฤติกรรมทางสังคม พฤติกรรมที่มีปัญหา ความรู้สึกปลอดภัยการแสดงออกต่อมารดาดีกว่าเด็กที่มีแม่ดูแลเพียงลำพัง

3. เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับกิจกรรมกลุ่ม

3.1 ความหมายของกิจกรรมกลุ่ม

คมเพชร จิตรสุภกุล (2546: 6) กล่าวว่า กิจกรรมกลุ่ม หมายถึง การนำเอาประสบการณ์มาวางแผนแลกเปลี่ยนซึ่งกันและกัน เพื่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงที่ต้องการในสมาชิกแต่ละคน และการเปลี่ยนแปลง ของกลุ่มโดยส่วนร่วม การปฏิสัมพันธ์ระหว่างสมาชิกในกลุ่มโดยวิธีการดังกล่าวนี้ จะทำให้เกิดการพัฒนาในตัวบุคคลทุกคน

สุวิทย์ มูลคำ และอรทัย มูลคำ (2545: 124) กล่าวว่า เป็นกระบวนการเรียนรู้ที่ผู้เรียนได้รับความรู้ จากการลงมือร่วมกันปฏิบัติเป็นกลุ่ม กลุ่มจะมีอิทธิพลต่อการเรียนรู้ของสมาชิกแต่ละคน และสมาชิกแต่ละคนในกลุ่มก็มีอิทธิพลและปฏิสัมพันธ์ต่อกันและกัน

กาญจนา ไชยพันธุ์ (2549: 3) กล่าวว่า การที่บุคคลมารวมกันเพื่อศึกษาประสบการณ์ของกลุ่มหลายๆ ฝ่าย ศึกษาพฤติกรรมความเป็นผู้นำ ความคิด ฝึกปฏิสัมพันธ์ระหว่างบุคคล และมีการศึกษาจากประสบการณ์ โดยผู้ศึกษาจะต้องเข้าไปมีส่วนร่วมในประสบการณ์การเรียนรู้ที่จัดขึ้น

จากความหมายดังกล่าวสรุปได้ว่า กิจกรรมกลุ่ม หมายถึง การที่สมาชิกรวมกลุ่มวางแผนร่วมกันมีความรับผิดชอบร่วมกัน และใช้ความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ในการทำงาน ตลอดจนนำเอาประสบการณ์วางแผน ให้เกิดการพัฒนาค้นหาตัวบุคคลและกิจกรรมการเรียนรู้ ตามจุดมุ่งหมายที่ตั้งไว้

3.2 แนวคิดทฤษฎีเกี่ยวกับกิจกรรมกลุ่ม

3.2.1 ทฤษฎีสถาน (Field Theory) ของ Kurt Lewin

ลักษณะของกลุ่มเป็น 2 แบบ (วินิจ เกตุขำและคมเพชร จิตรสุภกุล. 2522; อ้างจาก กาญจนา ไชยพันธุ์ 2549: 24-32)

1) ลักษณะตามสภาพของกลุ่ม (Topological Construction) หมายถึง กลุ่มที่พิจารณาสภาพภายในของกลุ่มเป็นสำคัญ ซึ่งประกอบด้วย 2 ส่วน คือ

ก. พื้นที่ (Region) ส่วนของขนาดและรูปร่างของกลุ่ม (Social Space) มีความแตกต่างกันออกไป ทำให้กลุ่มเกิดความตึงเครียดหรือสมดุลได้

ข. ขอบเขต (Barrier) เป็นส่วนของขอบเขตที่ติดต่อกันระหว่างบุคคลถ้าบุคคลหรือระหว่างกลุ่มต่อกลุ่ม มีขอบเขตมากก็จะเป็นอุปสรรคในการติดต่อสื่อสารหรือการสร้างสัมพันธ์กัน

2) ลักษณะตามการเคลื่อนที่ของกลุ่ม (Dynamics Construction) กลุ่มที่

พิจารณาตามพลังกลุ่มเป็นสำคัญ

ก. ลดความตึงเครียด (Tension) เป็นภาวะที่เกิดความไม่สมดุลในกลุ่มสมาชิกของกลุ่มต้องช่วยกันลดความตึงเครียดลง

ข. ทิศทาง (Vector) เป็นการเคลื่อนที่ไปสู่จุดหมาย จะช่วยให้กลุ่มเกิดการเปลี่ยนแปลงตลอดเวลา ถือว่าเป็นพลวัตรของกลุ่ม ดังนั้นในกระบวนการกลุ่มสมาชิกต้องช่วยกันในการดำเนินกิจกรรมทำให้ทิศทางไปสู่จุดหมายเร็วขึ้น

ค. แรงดึงดูด (Valance) เป็นแรงยึดเหนี่ยวระหว่างสมาชิกภายในกลุ่มและแรงยึดเหนี่ยวระหว่างกลุ่ม ทำให้กลุ่มบรรลุเป้าหมาย ถ้าสมาชิกในกลุ่มมีแรงยึดเหนี่ยวสูง กลุ่มก็จะรวมตัวกันสูง ก่อให้เกิดความสำเร็จในการดำเนินกิจกรรมกลุ่ม

3) พฤติกรรมของบุคคลในกลุ่ม

ก. พฤติกรรมเป็นผลมาจากพลังความสัมพันธ์ของสมาชิกในกลุ่ม กลุ่มไม่ได้เกิดจากการรวมตัวของสมาชิกเพียงอย่างเดียว แต่เป็นผลจากการเกี่ยวข้องสัมพันธ์กันและกันในกลุ่ม

ข. โครงสร้างของกลุ่มเกิดจากการรวมตัวของบุคคลที่มีลักษณะแตกต่างกัน

ค. การรวมกลุ่มแต่ละครั้งจะต้องมีปฏิสัมพันธ์ระหว่างสมาชิกในกลุ่ม โดยเป็นปฏิสัมพันธ์ในรูปของ การกระทำ ความรู้สึก และความคิด

ง. องค์ประกอบด้านปฏิสัมพันธ์ ได้แก่ การกระทำ ความรู้สึกและความคิด จะก่อให้เกิดโครงสร้างของกลุ่ม ซึ่งมีลักษณะแตกต่างกันออกไปตามลักษณะของสมาชิกในกลุ่ม

จ. สมาชิกในกลุ่มจะมีการปรับตัวเข้าหากัน และพยายามช่วยกันทำงาน ซึ่งการที่บุคคลพยายามปรับบุคลิกภาพของตนที่มีความแตกต่างกันนี้ จะก่อให้เกิดความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน และทำให้เกิดแรงผลักดันของกลุ่มในการทำงานเป็นไปด้วยดี

3.2.2 ทฤษฎีปฏิสัมพันธ์ (Interaction Theory) ของ Bales อ้างถึงใน ทิศนา แหมมณี และคณะ. 2522) ได้กล่าวถึงแนวคิดพื้นฐานของทฤษฎีนี้ คือ

- 1) กลุ่มจะมีปฏิสัมพันธ์โดยการกระทำกิจกรรมอย่างใดอย่างหนึ่ง
- 2) ปฏิสัมพันธ์จะเป็นปฏิสัมพันธ์ทุกๆ ด้าน คือ

ก. ปฏิสัมพันธ์ทางร่างกาย

ข. ปฏิสัมพันธ์ทางวาจา

ค. ปฏิสัมพันธ์ทางจิตใจ

- 3) กิจกรรมต่างๆ ที่กระทำผ่านการมีปฏิสัมพันธ์นี้ จะก่อให้เกิดอารมณ์ ความรู้สึก

3.2.3 ทฤษฎีบุคลิกภาพของกลุ่ม (Group Syntality Theory) ของ Cattell

ทฤษฎีนี้อาศัยหลักการจากทฤษฎีการเสริมแรง (Reinforcement Theory) (โยธิน คันสฤษุท. 2528) คือ กฎแห่งผล (Law of Effect) เพื่ออธิบายพฤติกรรมของกลุ่มแนวคิดในทฤษฎีนี้ประกอบด้วย

1) ลักษณะของกลุ่มประกอบด้วย

ก. กลุ่มแต่ละกลุ่มจะประกอบด้วยสมาชิกซึ่งมีบุคลิกลักษณะเฉพาะตัว (Population Traits) ได้แก่ สติปัญญา ทักษะ ทักษะ บุคลิกลักษณะ เป็นต้น

ข. กลุ่มแต่ละกลุ่มจะมีบุคลิกลักษณะเฉพาะกลุ่ม (Syntality Traits หรือ Personality Traits) ซึ่งจะทำให้แต่ละกลุ่มมีลักษณะที่แตกต่างกันออกไป บุคลิกลักษณะของกลุ่มได้จากความสามารถของกลุ่มที่มีอยู่ในการกระทำของสมาชิกร่วมกัน เช่น การตัดสินใจ พฤติกรรม หรือการแสดงออกของสมาชิก เป็นต้น

ค. กลุ่มแต่ละกลุ่มจะมีลักษณะโครงสร้างภายในโดยเฉพาะ (Characteristic of Internal Structure) ซึ่งหมายถึง ความสัมพันธ์ระหว่างสมาชิกและแบบแผนหรือลักษณะในการรวมกลุ่ม เช่น มีการแสดงบทบาทตำแหน่งหน้าที่ มีการสื่อสารระหว่างสมาชิก เป็นต้น

2) พลังหรือการเปลี่ยนแปลงบุคลิกลักษณะของกลุ่ม (Dynamics of Syntality)

หมายถึง การแสดงกิจกรรมหรือความร่วมมือของสมาชิกในกลุ่มเพื่อจุดมุ่งหมาย อย่างใดอย่างหนึ่งมีลักษณะ 2 ประการ คือ

ก. ลักษณะที่ทำให้กลุ่มรวมกันได้ (Maintenance Synergy) หมายถึง ลักษณะของความร่วมมือในการทำกิจกรรมของสมาชิกแต่ละกลุ่มเพื่อให้ความสัมพันธ์ เป็นไปได้ อย่างราบรื่นและก่อให้เกิดความสามัคคี ความร่วมแรงร่วมใจกัน (Cohesion) ซึ่งจะทำให้การรวมกลุ่ม ไม่มีการแตกแยกหรือการถอนตัวออกจากกลุ่ม

ข. ลักษณะที่ทำให้กลุ่มประสบความสำเร็จ (Effective Synergy) หมายถึง กิจกรรมที่สมาชิกกระทำเพื่อให้กลุ่มบรรลุจุดมุ่งหมายที่ตั้งไว้

3.2 แนวคิดทฤษฎีเกี่ยวกับกิจกรรมกลุ่ม

3.2.1 ทฤษฎีสถาน (Field Theory) ของ Kurt Lewin

ลักษณะของกลุ่มเป็น 2 แบบ (วินิจ เกตุขำ และคมเพชร จัตรสุกุล. 2522; อ้างจาก กาญจนา ไชยพันธ์ 2549: 24-32)

1) ลักษณะตามสภาพของกลุ่ม (Topological Construction) หมายถึง กลุ่มที่พิจารณาสภาพภายในของกลุ่มเป็นสำคัญ ซึ่งประกอบด้วย 2 ส่วน คือ

ก. พื้นที่ (Region) ส่วนของขนาดและรูปร่างของกลุ่ม (Social Space) มีความแตกต่างกันออกไป ทำให้กลุ่มเกิดความตึงเครียดหรือสมดุลได้

ข. ขอบเขต (Barrier) เป็นส่วนของขอบเขตที่ติดต่อกันระหว่างบุคคลกับบุคคลหรือระหว่างกลุ่มต่อกลุ่ม มีขอบเขตมากก็จะเป็นอุปสรรคในการติดต่อสื่อสารหรือการสร้างสัมพันธ์กัน

2) ลักษณะตามการเคลื่อนที่ของกลุ่ม (Dynamics Construction) กลุ่มที่พิจารณาตามพลังกลุ่มเป็นสำคัญ

ก. ลดความตึงเครียด (Tension) เป็นภาวะที่เกิดความไม่สมดุลในกลุ่มสมาชิกของกลุ่มต้องช่วยกันลดความตึงเครียดลง

ข. ทิศทาง (Vector) เป็นการเคลื่อนที่ไปสู่จุดหมาย จะช่วยให้กลุ่มเกิดการเปลี่ยนแปลงตลอดเวลา ถือว่าเป็นพลวัตรของกลุ่ม ดังนั้นในกระบวนการกลุ่มสมาชิกต้องช่วยกันในการดำเนินกิจกรรมทำให้ทิศทางไปสู่จุดหมายเร็วขึ้น

ค. แรงดึงดูด (Valance) เป็นแรงยึดเหนี่ยวระหว่างสมาชิกภายในกลุ่มและแรงยึดเหนี่ยวระหว่างกลุ่ม ทำให้กลุ่มบรรลุเป้าหมาย ถ้าสมาชิกในกลุ่มมีแรงยึดเหนี่ยวสูง กลุ่มก็จะรวมตัวกันสูง ก่อให้เกิดความสำเร็จในการดำเนินกิจกรรมกลุ่ม

3) พฤติกรรมของบุคคลในกลุ่ม

ก. พฤติกรรมเป็นผลมาจากพลังความสัมพันธ์ของสมาชิกในกลุ่มกลุ่มไม่ได้เกิดจากการรวมตัวของสมาชิกเพียงอย่างเดียว แต่เป็นผลจากการเกี่ยวข้องสัมพันธ์กันและกันในกลุ่ม

ข. โครงสร้างของกลุ่มเกิดจากการรวมตัวของบุคคลที่มีลักษณะแตกต่างกัน

ค. การรวมกลุ่มแต่ละครั้งจะต้องมีปฏิสัมพันธ์ระหว่างสมาชิกในกลุ่มโดยเป็นปฏิสัมพันธ์ในรูปของการกระทำ ความรู้สึก และความคิด

ง. องค์ประกอบด้านปฏิสัมพันธ์ ได้แก่ การกระทำ ความรู้สึกและความคิด จะก่อให้เกิดโครงสร้างของกลุ่ม ซึ่งมีลักษณะแตกต่างกันออกไปตามลักษณะของสมาชิกในกลุ่ม

จ. สมาชิกในกลุ่มจะมีการปรับตัวเข้าหากัน และพยายามช่วยกันทำงาน ซึ่งการที่บุคคลพยายามปรับบุคลิกภาพของตนที่มีความแตกต่างกันนี้ จะก่อให้เกิดความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน และทำให้เกิดแรงผลักดันของกลุ่มในการทำงานเป็นไปด้วยดี

3.2.2 ทฤษฎีปฏิสัมพันธ์ (Interaction Theory) ของ Bales

(อ้างถึงใน ทิศนา ขัมมณี และคณะ. 2522) ได้กล่าวถึงแนวคิดพื้นฐานของทฤษฎีนี้คือ

1) กลุ่มจะมีปฏิสัมพันธ์โดยการกระทำกิจกรรมอย่างใดอย่างหนึ่ง

2) ปฏิสัมพันธ์จะเป็นปฏิสัมพันธ์ทุกๆ ด้าน คือ

ก. ปฏิสัมพันธ์ทางร่างกาย

ข. ปฏิสัมพันธ์ทางวาจา

ค. ปฏิสัมพันธ์ทางจิตใจ

3) กิจกรรมต่างๆ ที่กระทำผ่านการมีปฏิสัมพันธ์นี้ จะก่อให้เกิดอารมณ์

ความรู้สึก

3.2.3 ทฤษฎีบุคลิกภาพของกลุ่ม (Group Syntality Theory) ของ Cattell

ทฤษฎีนี้อาศัยหลักการจากทฤษฎีการเสริมแรง (Reinforcement Theory) (โยธิน คันสฤษุทร. 2528) คือ กฎแห่งผล (Law of Effect) เพื่ออธิบายพฤติกรรมของกลุ่มแนวคิดในทฤษฎีนี้ประกอบด้วย

1) ลักษณะของกลุ่มประกอบด้วย

ก. กลุ่มแต่ละกลุ่มจะประกอบด้วยสมาชิกซึ่งมีบุคลิกภาพเฉพาะตัว (Population Traits) ได้แก่ สถิติปัญญา ทศนคติ บุคลิกภาพ เป็นต้น

ข. กลุ่มแต่ละกลุ่มจะมีบุคลิกภาพเฉพาะกลุ่ม (Syntality Traits หรือ Personality Traits) ซึ่งจะทำให้แต่ละกลุ่มมีลักษณะที่แตกต่างกันออกไป บุคลิกภาพของกลุ่มได้จากความสามารถของกลุ่มที่มีอยู่ในการกระทำของสมาชิกร่วมกัน เช่น การตัดสินใจ พฤติกรรม หรือการแสดงออกของสมาชิก เป็นต้น

ค. กลุ่มแต่ละกลุ่มจะมีลักษณะโครงสร้างภายในโดยเฉพาะ (Characteristic of Internal Structure) ซึ่งหมายถึง ความสัมพันธ์ระหว่างสมาชิกและแบบแผนหรือลักษณะในการรวมกลุ่ม เช่น มีการแสดงบทบาทตำแหน่งหน้าที่ มีการสื่อสารระหว่างสมาชิก เป็นต้น

2) พลัหรือการเปลี่ยนแปลงบุคลิกภาพของกลุ่ม (Dynamics of Syntality)

หมายถึง การแสดงกิจกรรมหรือความร่วมมือของสมาชิกในกลุ่มเพื่อจุดมุ่งหมายอย่างใดอย่างหนึ่ง มีลักษณะ 2 ประการ คือ

ก. ลักษณะที่ทำให้กลุ่มรวมกันได้ (Maintenance Synergy) หมายถึง ลักษณะของความร่วมมือในการทำกิจกรรมของสมาชิกแต่ละกลุ่มเพื่อให้ความสัมพันธ์ เป็นไปได้อย่างราบรื่น และก่อให้เกิดความสามัคคี ความร่วมแรงร่วมใจกัน (Cohesion) ซึ่งจะทำให้การรวมกลุ่มไม่มีการแตกแยกหรือการถอนตัวออกจากกลุ่ม

ข. ลักษณะที่ทำให้กลุ่มประสบความสำเร็จ (Effective Synergy) หมายถึง กิจกรรมที่สมาชิกกระทำเพื่อให้กลุ่มบรรลุจุดมุ่งหมายที่ตั้งไว้

3.2.4 ทฤษฎีสัมฤทธิ์ผลของกลุ่ม (A Theory of Group Achievement) ของ Stogdill มีวัตถุประสงค์สำคัญในเรื่องผลผลิตหรือสัมฤทธิ์ผลของกลุ่ม แต่เน้นโครงสร้างของทฤษฎีประกอบด้วยตัวแปร 3 ประเภท คือ

1) การลงทุนของสมาชิกหรือตัวแปรที่สมาชิกป้อนใส่เข้าไป (Member Input) คือ การแสดงออกของสมาชิกภายในกลุ่ม รวมถึงการกระทำและการแสดงออก โดยเฉพาะในเรื่องต่อไปนี้

ก. เมื่อบุคคลมาอยู่รวมกันจะมีปฏิสัมพันธ์ (Interaction) เกิดขึ้น มีการกระทำมีปฏิกิริยาตอบสนอง หรือการแสดงออกระหว่างสมาชิกตั้งแต่ 2 คนขึ้นไป

ข. การแสดงออก (Performance) หมายถึง การโต้ตอบหรือการตอบสนองของสมาชิกอันเป็นส่วนหนึ่งของการมีปฏิสัมพันธ์ เช่น การตัดสินใจ การเตรียมการสื่อสาร การร่วมมือร่วมใจในการทำงาน

ค. ความคาดหวัง (Expectations) หมายถึง สิ่งที่ประกอบกันเข้าเพื่อช่วยเสริมแรงให้สมาชิกคาดหวังความพอใจที่จะได้รับการรวมกลุ่ม เช่น จุดมุ่งหมายของกลุ่ม การแสดงบทบาทต่างๆ ความมั่นคงของกลุ่ม

2) สื่อกลางของการลงทุนของสมาชิก (Mediating Variables) เมื่อสมาชิกมีการลงทุนโดยการกระทำหรือมีปฏิสัมพันธ์ รวมทั้งการคาดหวังผลร่วมกันแล้ว สิ่งหนึ่งที่จะทำให้กลุ่มบรรลุผลตามจุดมุ่งหมายที่ต้องการ คือ การกำหนดโครงสร้างของกลุ่มขึ้น ประกอบด้วย

ก. โครงสร้างอย่างเป็นทางการ คือ สิ่งที่คาดหวังจากการมีปฏิสัมพันธ์ของสมาชิก เช่น การกำหนดตำแหน่งให้แก่สมาชิกแต่ละคนให้มีฐานะและหน้าที่ ตามที่ควรจะเป็นเพื่อให้ผลของการทำงานเป็นจริงขึ้นมาได้

ข. โครงสร้างเกี่ยวกับบทบาทสมาชิก คือ โครงสร้างของกลุ่มที่เชื่อว่าจะมีอยู่ภายในตัวสมาชิกแต่ละคน สมาชิกแต่ละคนจะมีอิสระที่จะแสดงบทบาทของตนได้อย่างเต็มที่ บทบาทที่กล่าวถึง ได้แก่ ความรับผิดชอบและอำนาจในการทำตามตำแหน่งหน้าที่ที่ได้รับมอบหมาย

ค. ผลของกลุ่มหรือสัมฤทธิ์ผลของกลุ่ม หมายถึง ผลที่ได้จากการลงทุนของสมาชิกจากการแสดงออกการมีปฏิสัมพันธ์ และการคาดหวังผลโดยผ่านการแสดงออกตามโครงสร้าง และการกระทำของกลุ่มที่กำหนดขึ้น ผลของกลุ่มที่ได้รับนี้มีอยู่ 3 ประการ คือ

ง. ผลผลิตของกลุ่ม (Productivity) หมายถึง การเปลี่ยนแปลงอันเป็นผลจากพฤติกรรมของสมาชิกในกลุ่ม ซึ่งก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงทั้งทางบวกและทางลบ

จ. จริยธรรมของกลุ่ม (Morale) ความเป็นอิสระในการทำงานหรือการแสดงพฤติกรรมที่จะให้บรรลุจุดมุ่งหมายดังกล่าว ถ้ากลุ่มมีการกำหนดโครงสร้างและปฏิบัติตามโครงสร้างนั้น จริยธรรมของกลุ่มจะมีมากขึ้น

ฉ. บูรณาภาพของกลุ่ม (Integration) หรือความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันของสมาชิกในกลุ่ม ซึ่งช่วยให้กลุ่มคงสภาพทางโครงสร้างอยู่ได้และสามารถดำเนินกิจกรรมกลุ่มได้ด้วยดี จะปรากฏเป็นความพอใจของกลุ่มหรือการตอบสนองความต้องการของสมาชิกในกลุ่ม รวมไปถึงความสัมพันธ์อันดีระหว่างสมาชิก การได้รับการสนับสนุนการแสดงปฏิกิริยาที่ส่งผลดีต่อกลุ่ม ลักษณะเช่นนี้บางครั้งเรียกว่า “แรงยึดเหนี่ยวของกลุ่ม (Cohesiveness)”

3.2.5 ทฤษฎีการแลกเปลี่ยนพฤติกรรมกลุ่ม (Exchange Theory) ของ Thibaut ทฤษฎีนี้เน้นความสัมพันธ์ระหว่างสมาชิกและกระบวนการเรียนรู้ ซึ่งแนวคิดนี้เป็นพื้นฐานของการทำหน้าที่ในกลุ่มได้เป็นอย่างดี แนวคิดที่สำคัญมี 3 ประการ คือ

1) ในการรวมกลุ่มทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมและเกิดความสัมพันธ์ระหว่างสมาชิก ซึ่งเกิดจากการที่สมาชิกในกลุ่มมีปฏิสัมพันธ์ต่อกันในรูปแบบต่างๆ เช่น การสื่อสาร หรือการแสดงพฤติกรรมที่บุคคลหนึ่งแสดงต่ออีกคนหนึ่ง เช่น การแสดงพฤติกรรม การกระทำ หรือคำพูด

สรุปแนวคิดของทฤษฎีในการแรกในการรวมกลุ่ม คือ

ก. สมาชิกมีความสัมพันธ์กัน (Interpersonal Relationship)

ข. สมาชิกมีปฏิสัมพันธ์ต่อกัน (Interaction)

ค. การแสดงปฏิสัมพันธ์ คือ การแสดงพฤติกรรมในรูปแบบต่างๆ ของสมาชิก

(Behavior Sequences)

ง. พฤติกรรมที่แสดงออกภายในกลุ่มจะเป็นพฤติกรรมที่เลือกสรรแล้ว

(Behavior Repertoire)

2) แลกเปลี่ยนพฤติกรรมและความสัมพันธ์ระหว่างสมาชิก จะก่อให้เกิดผลของกลุ่ม (Group Outcome) จึงเป็นผลจากการปฏิสัมพันธ์ของสมาชิก (Consequences of Interaction) ซึ่งประกอบด้วยรางวัลจากการมีปฏิสัมพันธ์ เช่น ความสบายใจ ความสนุกสนาน ความอึดเมีใจ ความพอใจ และเห็นคุณค่าของการพยายามกระทำพฤติกรรมนั้นให้บรรลุจุดมุ่งหมายตามที่ต้องการ

วัตถุประสงค์สำคัญในเรื่องผลผลิตหรือสัมฤทธิ์ผลของกลุ่ม แต่เน้นโครงสร้างของทฤษฎีประกอบด้วยตัวแปร 3 ประเภท คือ

1) การลงทุนของสมาชิกหรือตัวแปรที่สมาชิกป้อนใส่เข้าไป (Member Input) คือ การแสดงออกของสมาชิกภายในกลุ่ม รวมถึงการกระทำและการแสดงออก โดยเฉพาะในเรื่องต่อไปนี้

ก. เมื่อบุคคลมาอยู่รวมกันจะมีปฏิสัมพันธ์ (Interaction) เกิดขึ้น มีการกระทำ มีปฏิกิริยาตอบสนอง หรือการแสดงออกระหว่างสมาชิกตั้งแต่ 2 คนขึ้นไป

ข. การแสดงออก (Performance) หมายถึง การโต้ตอบหรือการตอบสนองของสมาชิกอันเป็นส่วนหนึ่งของการมีปฏิสัมพันธ์ เช่น การตัดสินใจ การเตรียมการสื่อสาร การร่วมมือร่วมใจในการทำงาน

ค. ความคาดหวัง (Expectations) หมายถึง สิ่งที่ประกอบกันเข้าเพื่อช่วยเสริมแรงให้สมาชิกคาดหวังความพอใจที่จะได้รับการรวมกลุ่ม เช่น จุดมุ่งหมายของกลุ่ม การแสดงบทบาทต่างๆ ความมั่นคงของกลุ่ม

2) สื่อกลางของการลงทุนของสมาชิก (Mediating Variables) เมื่อสมาชิกมีการลงทุนโดยการกระทำหรือมีปฏิสัมพันธ์ รวมทั้งการคาดหวังผลร่วมกันแล้ว สิ่งหนึ่งที่จะทำให้กลุ่มบรรลุผลตามจุดมุ่งหมายที่ต้องการ คือ การกำหนดโครงสร้างของกลุ่มขึ้น ประกอบด้วย

ก. โครงสร้างอย่างเป็นทางการ คือ สิ่งที่คาดหวังจากการมีปฏิสัมพันธ์ของสมาชิก เช่น การกำหนดตำแหน่งให้แก่สมาชิกแต่ละคนให้มีฐานะและหน้าที่ ตามที่ควรจะเป็นเพื่อให้ผลของการทำงานเป็นจริงขึ้นมาได้

ข. โครงสร้างเกี่ยวกับบทบาทสมาชิก คือ โครงสร้างของกลุ่มที่เชื่อว่าจะมีอยู่ภายในตัวสมาชิกแต่ละคน สมาชิกแต่ละคนจะมีอิสระที่จะแสดงบทบาทของตนได้อย่างเต็มที่ บทบาทที่กล่าวถึง ได้แก่ ความรับผิดชอบและอำนาจในการทำตามตำแหน่งหน้าที่ที่ได้รับมอบหมาย

ค. ผลของกลุ่มหรือสัมฤทธิ์ผลของกลุ่ม หมายถึง ผลที่ได้จากการลงทุนของสมาชิกจากการแสดงออกการมีปฏิสัมพันธ์ และการคาดหวังผลโดยผ่านการแสดงออกตามโครงสร้าง และการกระทำของกลุ่มที่กำหนดขึ้น ผลของกลุ่มที่ได้รับนี้มีอยู่ 3 ประการ คือ

ง. ผลผลิตของกลุ่ม (Productivity) หมายถึง การเปลี่ยนแปลงอันเป็นผลจากพฤติกรรมของสมาชิกในกลุ่ม ซึ่งก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงทั้งทางบวกและทางลบ

จ. จริยธรรมของกลุ่ม (Morale) ความเป็นอิสระในการทำงานหรือการแสดงพฤติกรรมที่จะให้บรรลุจุดมุ่งหมายดังกล่าว ถ้ากลุ่มมีการกำหนดโครงสร้างและปฏิบัติตามโครงสร้างนั้น จริยธรรมของกลุ่มจะมีมากขึ้น

ฉ. บูรณาภาพของกลุ่ม (Integration) หรือความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันของสมาชิกในกลุ่ม ซึ่งช่วยให้กลุ่มคงสภาพทางโครงสร้างอยู่ได้และสามารถดำเนินกิจกรรมกลุ่มได้ด้วยดี จะปรากฏเป็นความพอใจของกลุ่มหรือการตอบสนองความต้องการของสมาชิกในกลุ่ม รวมไปถึงความสัมพันธ์อันดีระหว่างสมาชิก การได้รับการสนับสนุนการแสดงปฏิกิริยาที่ส่งผลดีต่อกลุ่ม ลักษณะเช่นนี้บางครั้งเรียกว่า “แรงยึดเหนี่ยวของกลุ่ม (Cohesiveness)”

2.2.5 ทฤษฎีการแลกเปลี่ยนพฤติกรรมกลุ่ม (Exchange Theory) ของ Thifaut ทฤษฎีนี้เน้นความสัมพันธ์ระหว่างสมาชิกและกระบวนการเรียนรู้ ซึ่งแนวคิดนี้เป็นพื้นฐานของการทำหน้าที่ในกลุ่มได้เป็นอย่างดี แนวคิดที่สำคัญมี 3 ประการ คือ

1) ในการรวมกลุ่มทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมและเกิดความสัมพันธ์ระหว่างสมาชิก ซึ่งเกิดจากการที่สมาชิกในกลุ่มมีปฏิสัมพันธ์ต่อกันในรูปแบบต่างๆ เช่น การสื่อสารหรือการแสดงพฤติกรรมที่บุคคลหนึ่งแสดงต่ออีกคนหนึ่ง เช่น การแสดงพฤติกรรม การกระทำหรือคำพูด

สรุปแนวคิดของทฤษฎีในประการแรกในการรวมกลุ่ม คือ

ก. สมาชิกมีความสัมพันธ์กัน (Interpersonal Relationship)

ข. สมาชิกมีปฏิสัมพันธ์ต่อกัน (Interaction)

ค. การแสดงปฏิสัมพันธ์ คือ การแสดงพฤติกรรมในรูปแบบต่างๆ ของสมาชิก (Behavior Sequences)

ง. พฤติกรรมที่แสดงออกภายในกลุ่มจะเป็นพฤติกรรมที่เลือกสรรแล้ว (Behavior Repertoire)

2) แลกเปลี่ยนพฤติกรรมและความสัมพันธ์ระหว่างสมาชิก จะก่อให้เกิดผลของกลุ่ม (Group Outcome) จึงเป็นผลจากการปฏิสัมพันธ์ของสมาชิก (Consequences of Interaction) ซึ่งประกอบด้วยรางวัลจากการมีปฏิสัมพันธ์ เช่น ความสบายใจ ความสนุกสนาน ความอึดเอนใจ ความพอใจ และเห็นคุณค่าของการพยายามกระทำพฤติกรรมนั้นให้บรรลุจุดมุ่งหมายตามที่ต้องการ

3.2.6 ทฤษฎีสังคมมิติ (Sociometric Theory)

Moreno คือ ผู้ก่อตั้งทฤษฎีและอาศัยพื้นฐานทางทฤษฎี ดังนี้

1) การกระทำและจริยธรรมหรือขอบเขตการกระทำของกลุ่มจะเกิดความสัมพันธ์ระหว่างสมาชิกในกลุ่ม

2) เครื่องมือที่ใช้ในการศึกษาความสัมพันธ์ คือ การแสดงบทบาทจำลอง (Role Playing) หรือสังคมมิติ (Sociometric)

3.3 ประเภทของกลุ่ม

นิภา วิจิตรศิริ (2525: 18-20) ได้แบ่งประเภทของกลุ่มไว้ ดังนี้

1. กลุ่มฝึกอบรม (T – Group or Training Group) กลุ่มชนิดนี้จะเน้นให้สมาชิกทุกคนได้มีโอกาสที่จะตระหนักถึงความรู้สึกที่เป็นอยู่ และการสร้างทักษะในการสร้างความสัมพันธ์ระหว่างบุคคล การสื่อสารในด้านความหมาย ซึ่งจะทำให้สมาชิกสามารถดำเนินบทบาทของตนได้อย่างมีประสิทธิภาพ

2. กลุ่มฝึกอบรมความไวในการรับรู้ (Sensitivity Training Group) กลุ่มชนิดนี้เป็นการฝึกพัฒนาทักษะในการเรียนรู้และรับรู้สิ่งต่าง ๆ เกี่ยวกับตนเองและผู้อื่น เช่น การรับรู้ความรู้สึกนึกคิด เหตุผล ทั้งนี้เป็นของตนเองและผู้อื่น เชื่อกันว่าการฝึกอบรมรับรู้จะเป็นเครื่องส่งเสริมให้บุคคลเกิดความเข้าใจในตนเอง ยอมรับตนเอง ปรับปรุงตนเอง รวมทั้งเข้าใจความรู้สึกและพฤติกรรมของผู้อื่น

3. กลุ่มฝึกอบรม ทักษะพื้นฐาน (BST –Group or Basic Skill Training Group) กลุ่มชนิดนี้บางครั้งเรียกว่า กลุ่มฝึกอบรมเพื่อนมนุษย์สัมพันธ์ (Training Human Relation Laboratory) เป็นการสร้างสมาชิกในกลุ่มให้มีทักษะเบื้องต้นในด้านมนุษยสัมพันธ์ และสามารถพัฒนานำเอาทักษะนั้นไปใช้ได้

4. กลุ่มฝึกฝนทดลอง (Laboratory Training Group) กลุ่มชนิดนี้ เป็นโครงการสำหรับสมาชิกที่อยู่ประจำ โดยมุ่งจะก่อให้เกิดประสบการณ์ เพื่อเพิ่มพูนความเข้าใจและทักษะของการติดต่อสัมพันธ์ระหว่างมนุษย์ เพิ่มความสามารถในการวิเคราะห์พฤติกรรมของบุคคลและกลุ่ม

5. กลุ่มเผชิญหน้า (Encounter Group) กลุ่มชนิดนี้เป็นกลุ่มที่เน้นความเจริญงอกงามส่วนบุคคล ช่วยให้ผู้คลุ้รู้จักตนเอง รู้จักสภาพความเป็นจริงของตนเอง อันจะช่วยให้เขา

ได้เกี่ยวข้องกับคนอื่นอย่างเปิดเผย และสามารถอยู่ร่วมกับผู้อื่นอย่างเปิดเผย และสามารถอยู่ร่วมกับผู้อื่นได้เป็นอย่างดี

6. กลุ่มทนทาน (Marathon Group) กลุ่มชนิดนี้มักจะมีการพบกันหลายช่วงเวลาติดต่อกันไปโดยใช้เวลามากกว่า 12 ชั่วโมง ในแต่ละครั้งจากการพบปะติดต่อกันหลายๆ ครั้งนี้จะทำให้สมาชิกในกลุ่มได้ค้นพบและศึกษาความคิดของตนเองและผู้อื่น และศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลที่เกี่ยวกับความขัดแย้ง ความมีอคติต่อกันและมีความกลมเกลียวสามัคคีกัน

7. การให้คำปรึกษากลุ่ม (Group Counseling) เป็นการให้ความช่วยเหลือบุคคลที่ปกติ ให้มีการยอมรับปัญหาต่างๆ ของตนเองและพยายามแก้ไขปัญหานั้นก่อน ที่จะกลายเป็นปัญหารุนแรง นอกจากนี้ยังจะช่วยให้ผู้ที่มีปัญหา เรียนรู้ที่จะนำความคิดทั่วไปจากกลุ่มมาประยุกต์ เข้าไปในชีวิตประจำวันได้

8. กลุ่มจิตบำบัดรักษา (Group Psychotherapy) เป็นวิธีหนึ่งของการแก้ไข โดยการพบปะพูดคุยกันในกลุ่มเล็กๆ ระหว่างคนไข้และผู้ให้การบำบัดรักษาติดต่อกันไปเป็นระยะเวลายาวนาน โดยมีความมุ่งหมายที่จะให้สมาชิกในกลุ่ม เกิดการหยั่งเห็นและเข้าใจสาเหตุของการเกิดปัญหาทางสังคม อารมณ์และจิตใจ รวมทั้งมีความสามารถที่จะลดหรือแก้ปัญหาดังกล่าวข้างต้นได้

9. กิจกรรมกลุ่ม (Group Work) เป็นการนำเอาประสบการณ์มาวางแผนและแลกเปลี่ยนซึ่งกันและกัน เพื่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงที่ต้องการในสมาชิกแต่ละคน และการเปลี่ยนแปลงของกลุ่มโดยส่วนรวม ประสบการณ์ในกลุ่มจะทำให้เกิดพัฒนาการในตัวบุคคลทุกคน และกลุ่มก็จะดำเนินไปด้วยความสำเร็จตามจุดมุ่งหมาย นอกจากนี้การทำกิจกรรมกลุ่มนั้น จะเกี่ยวข้องกับการรับรู้เรื่องความต้องการของบุคคลอื่น และทักษะในการแสดงออกถึง ความเข้าใจ ดังกล่าวแล้ว ในการสร้างความสัมพันธ์กับบุคคลอื่น ซึ่งทั้งนี้จะขึ้นอยู่กับจุดมุ่งหมาย ในการจัดแต่ละครั้งด้วย

3.4 จุดมุ่งหมายของกิจกรรมกลุ่ม

คมเพชร นัตรสกุล (2546: 149-150) กล่าวถึง ความมุ่งหมายของกิจกรรมกลุ่มไว้ดังนี้

1. เพื่อสร้างความเข้าใจในตนเองอย่างถูกต้อง โดยปกติทั่วไปอาจจะคิดว่าตนเองมีความเข้าใจในตนเอง ไม่จำเป็นต้องให้คนอื่นชี้แจงว่าตนเป็นคนอย่างไร ในทางจิตวิทยา แล้วมนุษย์ย่อมเข้าใจตนเอง แต่บางด้านอาจจะไม่เข้าใจตนเอง ทั้งนี้เพราะว่าแต่ละคนมีการปรับตัวกับสิ่งแวดล้อมโดยใช้กลวิธีที่แตกต่างกันไป ด้วยเหตุนี้กิจกรรมก็อาจช่วยมนุษย์ได้ โดยเป็นกระจกเงาสะท้อนให้เห็นภาพของตนเองทุกๆ ด้าน

2. เพื่อสร้างความเข้าใจในบุคคลอื่น มนุษย์มีความต้องการที่จะอยู่ร่วมกันอย่างมีความสุข ปัจจัยที่สำคัญประการหนึ่งก็คือความเข้าใจในสมาชิกของกลุ่ม ความเข้าใจในบุคคลอื่นจะ

ทำให้เกิดการยอมรับพฤติกรรมที่บุคคลแสดงออกมา ดังนั้นในการทำกิจกรรมกลุ่มร่วมกัน ของสมาชิกจะเปิดโอกาสให้สมาชิกเกิดการเรียนรู้ลักษณะต่างๆ ของแต่ละคนได้เป็นอย่างดี

3. เพื่อสร้างความสามารถในการทำงาน ร่วมกันระหว่างสมาชิก ซึ่งนอกจากจะอาศัยความรู้ ความสามารถในการทำงานร่วมกันระหว่างสมาชิก สิ่งที่สำคัญและมีความหมายต่อความสำเร็จของกลุ่ม คือ ความร่วมมือ ซึ่งถ้าขาดความร่วมมือที่ดีจะทำให้การทำงานของ กลุ่มไม่ประสบความสำเร็จเท่าที่ควรดังนั้นในการทำกิจกรรมกลุ่ม จึงมีจุดมุ่งหมายที่จะเสริมสร้างคุณลักษณะที่ดีให้แก่สมาชิกกลุ่มให้มีทักษะที่จำเป็นต่อการทำงานร่วมกับผู้อื่น

กิจกรรมกลุ่มมีจุดมุ่งหมายเพื่อให้บุคคล ได้เรียนรู้ทางด้านการศึกษา อาชีพ สังคม และส่วนตัว การปรับตัว การบำบัดรักษา การสร้าง ความเข้าใจในตนเอง การเข้าใจผู้อื่น และความสามารถในการทำงานร่วมกับผู้อื่นจากการเข้าร่วมกิจกรรมต่างๆ

3.5 คุณค่าของกิจกรรมกลุ่ม

สุวิทย์ มูลคำ และอรทัย มูลคำ (2545: 132) ได้กล่าวถึง คุณค่าของกิจกรรมกลุ่มว่า

1. ส่งเสริมให้ผู้เรียนมีทักษะการทำงานและทักษะทางสังคมร่วมกัน
2. ส่งเสริมให้ผู้เรียนได้ศึกษาค้นคว้า ค้นพบความรู้และสร้างสรรค์ความรู้ด้วยตนเอง

ด้วยตนเอง

คมเพชร จิตรสุกุล (2546: 20-24) กล่าวว่า เมื่อบุคคลได้ร่วมกันทำกิจกรรมกลุ่ม เราควรจะคาดหวังความสำเร็จอะไรบ้าง จากกิจกรรมนั้นส่วนใหญ่แล้วมักจะคาดหวังเฉพาะเรื่องความสำเร็จของกิจกรรม หรือเน้นเฉพาะเรื่องผลงานที่ปฏิบัติไปแล้วเท่านั้น เช่น ความสำเร็จในการจัดรายการแสดง ความสำเร็จในการจัดทำหนังสือประจำรุ่นหรือชัยชนะของการแข่งขันฟุตบอล ความจริงแล้วการหากิจกรรมกลุ่มนั้นยังมีคุณค่าสำหรับสมาชิกในกลุ่มอีกมากมายเพราะในขณะที่ดำเนินกิจกรรมกลุ่มนั้น บุคคลจะมีความเจริญงอกงามเพิ่มความมั่นใจในตนเอง มีความคิดรวบยอดเกี่ยวกับตนเอง (Self concept) ดีขึ้น เกิดความรู้สึกว่าตนเองมีคุณค่า เป็นต้น ดังนั้นควรจะได้มีการพัฒนาด้วยว่า กิจกรรมกลุ่มมีคุณค่าอย่างไร นอกเหนือจากเพื่อการทำงานเพียงอย่างเดียว

1. คุณค่าในด้านพัฒนาการ (Developmental Values) กิจกรรมกลุ่มสามารถสร้างพัฒนาการให้กับบุคคลในกลุ่มเป็นอย่างดี กิจกรรมแต่ละประเภทจะสนองความพึงพอใจของบุคคลแตกต่างกันไป คุณค่าด้านพัฒนาการที่จะเกิดขึ้นมีดังต่อไปนี้

1.1 การสนองความต้องการพื้นฐานของบุคคล นักจิตวิทยา ได้พยายามแยกแยะให้เห็นว่ามนุษย์มีความต้องการทั้งด้านร่างกายและจิตใจ ถ้าบุคคลจะสามารถดำรงชีวิตอยู่ได้อย่างมีความสุข เขาจะต้องได้รับการตอบสนองด้วยกิจกรรมกลุ่ม ดังจะได้อธิบายอย่างย่อๆ ดังต่อไปนี้

ก. ความต้องการเป็นส่วนหนึ่งของกลุ่ม ความต้องการนี้จะได้รับการตอบสนองอย่างสำเร็จเมื่อบุคคลนั้นเป็นที่ยอมรับของกลุ่มว่าเป็นสมาชิกคนหนึ่ง ดังนั้นกลุ่มก็จะเป็น

ที่ปลอดภัยและอบอุ่นใจ เขาสามารถแสดงความรู้สึกนึกคิด ได้เป็นอย่างดี เมื่อกลุ่มจะดำเนินกิจกรรมอะไรเขาก็จะเข้าร่วม ถ้าหากกิจกรรมได้รับความสำเร็จเขาก็จะเกิดความรู้สึกว่าเขาเป็นคนหนึ่งที่มีส่วนร่วมในการตัดสินใจ และดำเนินการได้รับความสำเร็จ ซึ่งจะทำให้บุคคลเกิดความมั่นใจในตนเอง มีชื่อเสียงเกียรติยศ และเกิดคุณค่าแห่งตน ดังนั้นจึงเป็นการตอบสนองความต้องการอันลึกซึ้งในด้านการทำประโยชน์ต่อสังคม

ข. ความต้องการความปลอดภัย ความต้องการประเภทนี้มีความสำคัญมาก บุคคลจะอยู่ในกลุ่มอย่างมีความสุขเมื่อเขารู้สึกอบอุ่นใจ รู้สึกว่ามีคนรักเขา ความปลอดภัยในด้านความรู้สึกเป็นที่ปรารถนาสำหรับคนทุกคน สำหรับเด็กวัยรุ่นบางคนถึงกับหนีออกจากบ้านไปคบเพื่อนวัยเดียวกัน เพราะเขาคิดว่าเขาจะมีความปลอดภัยเมื่ออยู่ในกลุ่ม

ค. ความต้องการการยอมรับจากหมู่คณะ บุคคลอยู่รวมกลุ่มอย่าง เป็นสุข ก็ต่อเมื่อกลุ่มให้การยอมรับการเป็นสมาชิก แต่ถ้าหากเมื่อใดก็ตามกลุ่มเกิดไม่ยอมรับขึ้นมา เขาก็มีปัญหาในการปรับตัวที่จะดำรงชีวิตอยู่กับกลุ่ม การที่สมาชิกแต่ละคนจะเป็นที่ยอมรับหรือไม่ ยอมรับขึ้นอยู่กับโอกาสที่แต่ละคนจะได้เกิดความสามารถ ซึ่งในที่นี้ไม่เฉพาะเจาะจงว่าจะเป็นความสามารถทางวิชาการเท่านั้น แต่รวมถึงความสามารถโดยทั่วไป

1.2 การสร้างพัฒนาการด้านอารมณ์และสังคม เมื่อบุคคลเข้าร่วมกิจกรรมกลุ่มเขาจะได้มีโอกาสเรียนรู้เรื่องการปฏิบัติตนในสังคม และในขณะเดียวกันเขาก็จะเรียนรู้เรื่องการควบคุม การแสดงออกทางด้านอารมณ์ด้วย ทั้งนี้เพราะเขาจะได้รับประสบการณ์จากสมาชิกแต่ละคน เนื่องจากบุคคลบางคนแสดงออกในทางที่ดีแต่สำหรับบางคนก็แสดงตัวไม่เหมาะสมตลอดจนการแสดงออกทางอารมณ์อย่างไม่เหมาะสม เช่น โกรธโดยไม่มีเหตุผล สมาชิกคนอื่นก็จะไม่เอาเยี่ยงอย่าง เพราะจะได้มองเห็นว่าเป็นสิ่งที่ไม่ดี ดังนั้นจะเห็นได้ว่ากลุ่มสามารถให้ประสบการณ์ทั้งทางด้านสังคมและอารมณ์ได้เป็นอย่างดี ซึ่งหมายถึงการสร้างพัฒนาการในตัวสมาชิกนั่นเอง

1.3 การพัฒนาการด้าน ทักษะคติ ความสนใจ ความสามารถ และปกติวิสัยทางสังคม ในการดำรงชีวิตอยู่ในสังคม บุคคลจะต้องมีทัศนคติที่ดีต่อบุคคลอื่น มีความเคารพบุคคลอื่น จึงจะทำให้อยู่ร่วมกับกลุ่มได้ ถ้าหากไม่มีคุณสมบัติดังกล่าวแล้ว จะทำให้ไม่สามารถปรับตัวได้กับสมาชิกในกลุ่ม

1.4 คุณค่าด้านอาชีพ กิจกรรมกลุ่มบางประเภทไม่ใช่จะให้ข้อสนเทศทางด้านอาชีพเท่านั้น แต่จะให้ประสบการณ์ที่เป็นประโยชน์ ต่ออาชีพต่างๆ เช่น ดนตรี ศิลปะ หนังสือพิมพ์ เป็นต้น

ความสำเร็จในการประกอบอาชีพของบุคคลจะขึ้นอยู่กับประสบการณ์ในอดีต กล่าวคือ การสร้างความสัมพันธ์ที่ดีระหว่างประสบการณ์และอาชีพ ถ้าหากความสัมพันธ์นั้นเป็นไปได้อย่างดี ก็แสดงให้เห็นว่ามีโอกาสจะประกอบอาชีพได้ดี ดังนั้นจึงทำให้เห็นว่าประสบการณ์ที่ได้รับจากการทำกิจกรรมกลุ่มในโรงเรียน มีคุณค่าต่อการจะเลือกอาชีพของนักเรียน

1.5 ความเจริญงอกงามด้านความรู้และทักษะ ในขณะที่นักเรียนได้มีโอกาส ทำงานเป็นกลุ่มนั้น อาจจะได้รับความรู้และทักษะในบางประการ ตัวอย่างเช่น การพูดในที่

สาธารณะ การอภิปรายกลุ่ม กฎระเบียบ ในการทำงานเป็นหมู่คณะ การประสานงาน เป็นต้น กลุ่มความสนใจที่นักเรียนเป็นสมาชิก อาจจะเป็นด้าน การละคร การเขียน การกีฬา การถ่ายรูป ก็ย่อมจะทำให้นักเรียนมีทักษะเฉพาะอย่างดีขึ้น สรุปแล้วอาจจะกล่าวได้ว่า นักเรียนที่เข้ากลุ่มย่อมจะได้รับโอกาสอันดีมีประโยชน์ ต่อตนเอง มากกว่านักเรียนที่ไม่เข้ากลุ่ม

2. คุณค่าในด้านการวินิจฉัย (Diagnostic Values) สำหรับผู้นำกลุ่ม เมื่อมีการทำกิจกรรมกลุ่มจะทำให้มีโอกาสที่จะสังเกตสมาชิกในกลุ่มแต่ละคน ทำให้ได้รับความเข้าใจเป็นอย่างดีในตัวนักเรียน ในกลุ่มที่ไม่เป็นพิธีรีตอง บุคคลที่ต้องการได้รับความช่วยเหลือจากการให้คำปรึกษา จะปรากฏออกมาให้เห็น เช่น นักเรียนหญิง ที่ไม่สามารถจะติดต่อกับบุคคลอื่นในสังคม เด็กผู้ชายที่มีความก้าวร้าวและฝึกตนเอง เป็นศูนย์กลางทำให้กลุ่มไม่ยอมรับ เด็กบางคนที่ยังต้องการจะได้รับความช่วยเหลือในการพัฒนาทักษะบางประการ เด็กที่มีลักษณะดังกล่าวแล้ว อาจจะปรากฏออกมาให้เห็นอย่างชัดเจนในกลุ่ม ในขณะที่เขาอยู่ตามลำพัง เราอาจจะไม่สามารถวินิจฉัยได้เลยว่าเขาเป็นคนอย่างไร

คมเพชร จิตรสุกุล (2546: 20-24) กล่าวว่า ในการทำงานเป็นกลุ่มนั้นจะเปิดโอกาสให้บุคคลได้มีการประเมินค่าตนเองในสถานการณ์ทางสังคม บุคคลแต่ละคนเกิดความรู้สึกในเรื่องความสามารถและขอบเขตของความสามารถของตนเอง ตัวอย่างเช่น นักเรียนบางคนอาจจะมีความต้องการที่จะแสดงออกในด้านคำพูด ให้ดีขึ้น ทั้งนี้เพื่อช่วยให้สามารถร่วมอภิปรายกลุ่มได้ดีขึ้น การได้รับตำแหน่งผู้นำจะทำให้มีทักษะ ในการติดต่อสาเหตุกับบุคคลอื่น เมื่อมีการแพ้ในการเลือกตั้งอาจจะทำให้เขาต้องทำการวินิจฉัยถึงสาเหตุที่ไม่ได้รับเลือก การอยู่ในตำแหน่งที่ต้องรับผิดชอบมากๆ จะแสดงให้เห็นถึงความเข้มแข็ง และความอ่อนแอ อุปนิสัยด้านความคิดของสมาชิกแต่ละคนเป็นสิ่งท้าทายให้กลุ่มเพื่อนร่วมงาน ดังนั้นในการร่วมกิจกรรมกลุ่มนักเรียนจะได้รับการชักนำให้มีการค้นพบตนเองและมีความเข้าใจในตนเอง

3. คุณค่าในด้านการบำบัด (Therapeutic Values) ในรวมกลุ่มของบุคคลนั้น จะมีคุณค่าต่อการบำบัดได้เป็นอย่างดี ในโรงพยาบาล คลินิก จะนำวิธีการทางกลุ่มไปใช้ในการรักษาคนไข้ โดยทำการบำบัดทางจิตวิทยากับคนไข้เป็นกลุ่ม (Group Psychotherapy) สำหรับในโรงเรียน นักเรียนที่มีปัญหาคล้ายคลึงกันอาจจะได้รับความช่วยเหลือจากผู้ให้คำปรึกษาโดยการให้คำปรึกษาแบบกลุ่ม (Group Counseling) แต่สำหรับนักเรียนที่มีปัญหาเพียงเล็กน้อย ก็อาจจะได้รับประโยชน์จากการร่วมกิจกรรมกลุ่มโดยปกติทำให้สามารถแก้ปัญหา ได้เช่นเดียวกัน เช่น นักเรียน ที่มีปัญหาทางอารมณ์ เมื่อเข้าไปทำงานในกลุ่มแล้วอาจจะสามารถทำงานกับเพื่อนได้ดีขึ้น รู้จักควบคุมอารมณ์ สร้างความพึงพอใจจากการติดต่อกับผู้อื่นได้ มีการพัฒนานิสัย ของตนเอง ทำให้เป็นคนที่มีอิสระในการทำงาน ตลอดจนค้นพบความสามารถพิเศษบางประการในตนเอง

4. ในการใช้กลุ่มเพื่อการบำบัดนั้น จะต้องมีการคัดเลือกบุคคลที่จะเป็นสมาชิก ซึ่งสามารถแสดงปฏิสัมพันธ์อย่างสร้างสรรค์ ดังนั้นกลุ่มจะต้องมีความเหมาะสมกับบุคคล ในบางครั้งมีการคัดเลือกบุคคลอย่างไม่เหมาะสม เช่น กำหนดให้นักเรียนที่ไม่กล้าไปอยู่ในกลุ่มต้องทำกิจกรรมที่ตัวเอง ไม่เคยหวังว่าจะได้รับความสำเร็จ ในกรณีเช่นนี้จะสร้างปัญหาให้แก่เด็ก

แทนที่จะเป็นการบำบัดรักษานักเรียนจะเกิดการปรับตัวแบบถอยหนี (Withdraw) นักเรียนที่ไม่กล้าจะต้องอยู่ในกลุ่มเล็กเสียก่อน เพราะเขาต้องการความอบอุ่น ความเป็นกันเอง เพราะจะช่วยให้เขากล้ามากขึ้น แต่ถ้าไปอยู่ในกลุ่มที่มีการแข่งขันมากๆ เขาจะรู้สึกลำบากใจทันที

5. คุณค่าต่อโรงเรียนและชุมชน (Values to the School and Community) นักเรียนที่เข้าร่วมกิจกรรม กลุ่ม จะมีโอกาสในการพัฒนาตนเองในด้านต่างๆ ทำให้เป็นบุคคลที่มีความสามารถมีคุณค่า สร้างประโยชน์ให้แก่โรงเรียน และชุมชนได้ เช่น นักเรียนที่ทำงานในสถานนักเรียน กิจกรรมที่เขาปฏิบัติในสถานนั้นย่อมจะแบ่งเบาภาระความรับผิดชอบของโรงเรียนไปได้บ้าง ผลงานที่ปรากฏออกมาเป็นส่วนหนึ่งของการดำเนินงานในโรงเรียนด้วย ในทำนองเดียวกัน ประโยชน์ต่างๆ ที่โรงเรียนได้รับจากกิจกรรมกลุ่ม ก็จะส่งผลไปยังชุมชนที่นักเรียนอาศัยอยู่ ทำให้มีสถานภาพดีขึ้น ทั้งนี้เพราะว่านักเรียนเอง เป็นส่วนหนึ่งของชุมชน สิ่งที่เขาปฏิบัติโรงเรียนอาจจะถูกนำไปปฏิบัติในสังคมนอกโรงเรียนด้วย เช่น นักเรียน เล่นกีฬาในโรงเรียน เขาอาจจะกลายเป็นนักกีฬา ของชุมชน ซึ่งหมายความว่าชุมชนจะได้มีสมาชิกที่มีน้ำใจเป็นนักกีฬา มีความอดทน เสียสละ รู้จักให้อภัยชุมชนก็จะมีสภาพดีขึ้นเพราะสมาชิกเป็นพลเมืองดีนั่นเอง

3.6 ขนาดของกลุ่ม

ทิสนา แคมมณี (2545: 153) กล่าวว่า ขนาดของกลุ่มจะมีเท่าใดนั้น ขึ้นอยู่กับลักษณะและจุดประสงค์ของกิจกรรม กลุ่มขนาดเล็กมักจะประกอบด้วยสมาชิก 2-5 คน ขนาดใหญ่ประมาณ 10-20 คน แต่ขนาดที่นิยมคือ 6-8 คน

คมเพชร ฉัตรศุภกุล (2546: 110-111) กล่าวว่า ขนาดของกลุ่ม อาจจะเป็นปัจจัยที่สำคัญประการหนึ่ง ในการพิจารณาธรรมชาติ ของปฏิสัมพันธ์แตกต่างกันไปด้วย ในกลุ่มที่มีสมาชิกมากเกินไปความจำเป็นสมาชิกจะต้องทำงานซ้ำซ้อนกัน บางคนคาดหวังว่าจะได้รับผิชอบทั้งหมดในขณะที่คนอื่นรู้สึกคับข้องใจที่ไม่มียานทำ ไม่มีโอกาสได้ใช้ทักษะที่ตนมีอยู่ ขนาดของกลุ่มจึงไม่ควรเกิน 15 คน จะใหญ่เท่าใด ย่อมขึ้นอยู่กับความจำเป็นของสถานการณ์ จุดมุ่งหมายของกลุ่ม แหล่งที่จะให้ความช่วยเหลือ ในกลุ่มและระดับวุฒิภาวะของบุคคลในกลุ่ม

กาญจนา ไชยพันธ์ (2549: 18) กล่าวว่า จำนวนสมาชิกของกลุ่มที่จะจัดเกี่ยวกับการช่วยในการทำงานหรือการเรียนการสอน ที่เหมาะสมคือ 5-10 คน โดยครูควรเลือกให้เหมาะสมกับเนื้อหาวิชาและกิจกรรม โดยเฉพาะกลุ่มเล็กที่สมาชิกไม่เกิน 15 คน จะช่วยให้เกิดการเคลื่อนไหวได้ง่าย ถ้าสมาชิกมากเกินไปอาจมีผลต่อการแสดงความคิดเห็นและความต้องการได้ไม่ทั่วถึง รวมถึงสมาชิกไม่เกิดความสนใจและอาจออกไปจากกลุ่ม

สรุปได้ว่า ขนาดของกลุ่มที่เหมาะสม ขึ้นอยู่กับลักษณะและจุดมุ่งหมายของกิจกรรม ทั้งนี้เพื่อที่สมาชิกจะได้มีโอกาสมีส่วนร่วมในการแสดงความคิดเห็นอย่างทั่วถึง ขนาดที่เหมาะสมไม่ควรเกิน 15 คน

3.7 เวลาและจำนวนครั้งที่ใช้ในการเข้ากลุ่ม

แพทเทอร์สัน (Patterson: 2000) กล่าวว่า การให้ทำกิจกรรมเป็นกลุ่ม ควรจัดสัปดาห์ละ 2 ครั้ง แต่ถ้าเวลาในการเข้าร่วมกิจกรรมมีน้อยอาจจะจัดสัปดาห์ละ 3 ครั้ง ช่วงเวลาในการเข้าร่วมกิจกรรมกลุ่มสำหรับเด็กประถมศึกษา ควรใช้เวลาไม่เกิน 1 ชั่วโมง เพราะเด็กอาจเกิดความเบื่อหน่ายได้

ทรอทเซอร์ (Trotzer: 1999) สรุปได้ว่า ในการกำหนดระยะเวลาและความถี่ของการเข้ากลุ่มนั้น หากจัดทำกับสถานศึกษาจำเป็นต้องพิจารณาถึงการจเวลาเรียนของสถานศึกษานั้น ด้วยเช่น ในโรงเรียนส่วนมากจะจัดเวลา เป็นคาบละ 50 นาที เป็นต้น ซึ่งจะช่วยให้กำหนดได้ว่า ควรใช้เวลาในการเข้ากลุ่มนานเท่าใด สำหรับจำนวนครั้ง ในการเข้ากลุ่มขึ้นอยู่กับ เป้าหมายของกลุ่ม และธรรมชาติของสมาชิกกลุ่มแต่อย่างน้อยที่สุด ควรจะเข้ากลุ่มไม่ต่ำกว่า 8 ครั้ง ถ้ามากกว่านี้ก็ยิ่งเป็นการดี

สรุปได้ว่า เวลาและจำนวนครั้งในการเข้ากลุ่มสำหรับเด็กชั้นประถมศึกษา ไม่ควรเกิน 1 ชั่วโมงต่อครั้ง และควรจัด 2-3 ครั้งต่อสัปดาห์ และในแต่ละกิจกรรมควรจัด 8-12 ครั้ง เพื่อให้เกิดการเรียนรู้ได้อย่างเหมาะสม

3.8 ลำดับชั้นการเรียนรู้ตามวิธีกระบวนการกลุ่ม

ทิสนา แคมมณี (2545: 146-147) กล่าวว่า การสอนโดยใช้กระบวนการกลุ่มมีลักษณะเฉพาะบางประการ การเตรียมการจึงต้องคำนึงถึงลักษณะดังนี้

1. การกำหนดจุดมุ่งหมาย เพื่อให้การจัดกิจกรรมไม่ออกนอกกลุ่มนอกทาง โดยกำหนดเป็น 2 ลักษณะ คือ จุดมุ่งหมายทั่วไป และจุดมุ่งหมายเฉพาะ ซึ่งลักษณะเฉพาะนี้นิยมเขียนในเชิงพฤติกรรม (Behavior or Performance Objective) และยังแบ่งเป็น 3 ด้าน คือ ด้านความรู้ (Cognitive Domain) ด้านทักษะ (Psychomotor) และด้านเจตคติ (Affective Domain) ขึ้นอยู่กับความเหมาะสมและจุดมุ่งหมาย การกำหนดเช่นนี้จะทำให้เกิดความสะดวกและชัดเจนในการจัดกิจกรรมและการประเมิน

2. การกำหนดเนื้อหาหรือความคิดรวบยอด เพื่อให้เข้าใจชัดเจนเป็นหลักในการออกแบบกิจกรรมสำหรับผู้เรียน

3. การกำหนดกิจกรรมหรือประสบการณ์เรียนรู้สำหรับผู้เรียน การจัดกิจกรรมให้สอดคล้องดังกล่าว สามารถใช้กระบวนการเป็นขั้นตอนดังนี้

- 3.1 ขั้นนำ คือ การเตรียมความพร้อมให้แก่ผู้เรียน เช่น การเตรียมความรู้และจัดบรรยากาศที่เหมาะสม เป็นต้น

- 3.2 ขั้นกิจกรรม คือ การให้ผู้เรียนลงมือทำกิจกรรมที่เตรียมไว้ ให้มีส่วนร่วมและรับผิดชอบ เพื่อให้เกิดประสบการณ์ที่จะนำมาวิเคราะห์อภิปรายให้เกิดการเรียนรู้

- 3.3 ขั้นอภิปราย คือ การให้ผู้เรียนได้มีโอกาสแลกเปลี่ยนประสบการณ์ ความคิด ความรู้สึก และการเรียนรู้ที่เกิดขึ้น

3.4 ขั้นสรุปและนำไปใช้ คือ เป็นการรวบรวมความคิดเห็นและข้อมูลต่างๆ จากขั้นกิจกรรมและอภิปรายมาประสานกัน จนได้ข้อสรุปที่ชัดเจน รวมทั้งกระตุ้นให้ผู้เรียนนำไปใช้ในชีวิตประจำวัน

4. การประเมินผล หลังจากเสร็จสิ้นกิจกรรมแล้ว จำเป็นต้องประเมินผลเพื่อดูว่าได้บรรลุจุดมุ่งหมายที่ตั้งไว้หรือไม่

คมเพชร ฉัตรศุภกุล (2546: 27-28) ยังได้กล่าวถึง ระยะเวลาของพัฒนาของกลุ่มว่า พฤติกรรมที่สมาชิกแสดงออกตอนเริ่มเข้ากลุ่มอาจแตกต่างจากภายหลังที่ได้รับเข้ากลุ่มเป็นเวลานานแล้ว ทั้งนี้เพราะการที่จะทำให้กลุ่มเป็นกลุ่มที่สมบูรณ์ขึ้น จะต้องอาศัยเวลาในการพัฒนา กลุ่ม ดังนั้น มักจะพบว่า กลุ่มจะต้องผ่านระยะต่างๆ 4 ระยะ คือ

1. ระยะที่บุคคลแต่ละคนมีการแข่งขัน และมีศูนย์กลางอยู่ที่ตนเอง
(individually centered, competitive phase)
2. ระยะของความขัดแย้ง และความคับข้องใจ (frustration and conflict phase)
3. ระยะกลุ่มมีความสามัคคี (group harmony phase)
4. ระยะที่มีผลงาน และยึดกลุ่มเป็นศูนย์กลาง (Group centered productive phase)

สรุปได้ว่า การเข้ากลุ่มจะมีระยะของการพัฒนาปฏิสัมพันธ์ระหว่างสมาชิกในกลุ่ม ซึ่งลักษณะของการพัฒนาในแต่ละขั้น จะสอดคล้องกับการจัดกิจกรรมในแต่ละขั้นตอน

3.8 งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับกิจกรรมกลุ่ม

3.8.1 งานวิจัยในประเทศ

สุทธรัตน์ ขวัญอ่อน (2547: 32) จากการวิจัยพบว่า กิจกรรมกลุ่มสามารถนำมาใช้พัฒนาทัศนคติต่อการเรียนวิชาคณิตศาสตร์ เพราะกิจกรรมกลุ่มเป็นกระบวนการที่ทำให้บุคคลมีโอกาสร่วมกันรวมกันเป็นกลุ่มเพื่อแก้ปัญหา หรือทำกิจกรรมอย่างใดอย่างหนึ่งโดยมีจุดมุ่งหมายที่แน่นอน

นรรัตน์ กิจเจริญ (2547: 78-79) ได้ศึกษาผลของกิจกรรมกลุ่มที่มีต่อการรับรู้ความสามารถในการแก้ปัญหาด้านการเรียนของนักศึกษาชั้นปีที่ 3 วิทยาลัยมิชชั่น มวกเหล็กพบว่า หลังใช้โปรแกรมกิจกรรมกลุ่ม ทำให้นักศึกษาแก้ปัญหาด้านการเรียนได้ดีขึ้น เพราะกิจกรรมกลุ่มเป็นวิธีการที่ดีในการนำไปพัฒนาบุคคลและกลุ่ม เพราะเป็นการให้ประสบการณ์ตรงเรียนรู้โดยการปฏิบัติปฏิบัติ ช่วยให้ผู้เข้าร่วมกลุ่มมีความซาบซึ้งใจ และพอใจที่จะเปลี่ยนแปลงและปรับปรุงตน

แคลิยา แสนนางชน (2549: 38) ได้ศึกษาผลของกิจกรรมกลุ่ม พบว่า นักเรียนมีความรับผิดชอบด้านการทำงานที่เกี่ยวข้องกับการเรียนมากขึ้น หลังจากเข้าร่วมกิจกรรมกลุ่ม ซึ่งกิจกรรมกลุ่มสามารถพัฒนาความรับผิดชอบด้านการทำงานที่เกี่ยวข้องกับการเรียน

เพราะผู้เข้าร่วมกิจกรรมเกิดความสนใจ ก่อให้เกิดบรรยากาศที่เป็นกันเอง สนุกสนาน มีอิสระในการแสดงความคิดเห็น

3.8.2 งานวิจัยในต่างประเทศ

เคอร์ติส (Curtis. 2000: 114) ได้สำรวจกิจกรรมการแนะแนวระดับมัธยมศึกษา โดยมีเป้าหมายเพื่อพัฒนาทักษะความฉลาดทางอารมณ์ และพัฒนาอัตมโนทัศน์ของนักเรียน โดยแบ่งนักเรียนเป็น 3 กลุ่ม เข้าร่วมกิจกรรมกลุ่มสัปดาห์ละ 1 ครั้ง รวม 6 ครั้ง พบว่านักเรียนมีทักษะความฉลาดทางอารมณ์เพิ่มมากขึ้นและมีอัตมโนทัศน์ดีขึ้น

จอห์น (Jones. 2007: 41) ได้ทำการวิจัยโดยการใช้กิจกรรมกลุ่ม ในการพัฒนาเด็กหญิงวัยรุ่นตอนต้นที่ Nancy Khattab Victory Elementary School ในเรื่องการพัฒนาทักษะการเรียนรู้ ทักษะการอยู่ในสังคม การพัฒนานิสัย บทบาทการวางตัวของวัยรุ่น การเห็นคุณค่าในตนเอง การมองตนเองในแง่บวกในเรื่องการเปลี่ยนแปลงทางร่างกายของวัยรุ่น พบว่ากลุ่มสามารถพัฒนาในเรื่องต่างๆ ได้ดี เนื่องจากกลุ่มทำให้เกิดการพัฒนาทักษะด้านการสื่อสาร ทำให้เกิดความสัมพันธ์ในหมู่เพื่อน และมีประสิทธิภาพต่อการเปลี่ยนแปลงของวัยรุ่นในอนาคต

ฮาร์ม (Hamm. 2007: 56-57) ได้ทำการวิจัยโดยการใช้กิจกรรมกลุ่ม ในการพัฒนาทักษะความสัมพันธ์ในหมู่วัยรุ่นตอนต้น ที่ Middle School โดยที่ความสำคัญของการเข้ากลุ่มเพื่อนจะเกิดโอกาสที่ดีในการทำงานกลุ่มให้มีประสิทธิภาพมากขึ้น เมื่อกลุ่มเกิดความไว้วางใจ การสร้างปทัสถานในกลุ่ม ความรู้สึกที่เกิดจะมีคุณค่าและเกิดการรับฟังเหตุผลซึ่งกันและกันมากขึ้น และยังพบว่าการเข้ากลุ่มทำให้เกิดศักยภาพในการพัฒนาความสามารถในการคิดอย่างมีเหตุผล ซึ่งจะทำให้เข้าใจบุคคลที่อยู่รอบข้างมากขึ้นโดยลดความขัดแย้งลง

เบนนิกิน (Brannigan. 2007: 61-62) ได้ทำการวิจัยโดยการใช้กิจกรรมกลุ่มกับหลักทางจิตวิทยาการศึกษา เป็นรูปแบบในการพัฒนาความสามารถทางด้านวิชาการที่ Queensbury Middle School ซึ่งวัยรุ่นตอนกลางอายุระหว่าง 10 – 15 ปี เป็นช่วงวัยแห่งการเปลี่ยนแปลงทั้งด้านพัฒนาการต่างๆ มักคิดด้านลบกับตนเอง ซึ่งส่งผลให้เกิดความเครียดและขาดความมั่นใจในตนเอง รวมถึงการเรียนในระดับนี้ต้องสามารถอธิบายเกี่ยวกับการพัฒนาทางด้านวิชาการ เด็กวัยนี้จะถูกคาดหวังและเกิดแรงกดดันทางสังคมในเรื่องการเรียน การออกแบบการวิจัยครั้งนี้ส่งผลให้นักเรียนได้รู้การใช้ทักษะการสื่อสาร ทำอย่างไรจึงจะสร้างความสัมพันธ์ที่ดีกับครูและเพื่อนๆ การบริหารเวลาในการทำการบ้าน การสนับสนุนจากพ่อแม่ ซึ่งสิ่งเหล่านี้จะกระตุ้นให้เกิดลดความกลัว มีความภาคภูมิใจในตนเอง และสามารถเรียนรู้ได้อย่างมีความสุขพร้อมทั้งพัฒนาความสามารถด้านวิชาการให้สูงขึ้น

บทที่ 3

วิธีดำเนินการวิจัย

ในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ดำเนินการตามขั้นตอนดังนี้

1. การกำหนดประชากรและการเลือกกลุ่มตัวอย่าง
2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย
3. การสร้างและการตรวจสอบเครื่องมือ
4. การจัดกระทำและการวิเคราะห์ข้อมูล

การกำหนดประชากรและการเลือกกลุ่มตัวอย่าง

ประชากร

ประชากรที่ใช้ในการวิจัยเพื่อพัฒนาความสามารถในการปรับตัวทางสังคมของนักเรียนที่มาจากครอบครัวหย่าร้าง ซึ่งเป็นนักเรียนระดับชั้นประถมศึกษาปีที่4-6 โรงเรียนไทยรัฐวิทยา๕๕ (วัดโบสถ์ดอนพรหม) จังหวัดนนทบุรี ปีการศึกษา 2553 จากการสำรวจนักเรียนทั้งหมด พบว่ามาจากครอบครัวหย่าร้าง จำนวน 50 คน

กลุ่มตัวอย่าง

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ คัดเลือกนักเรียนจากการทำแบบสอบถามวัดความสามารถในการปรับตัวทางสังคมและนำมาตรวจให้คะแนน พบว่า นักเรียนที่มีคะแนนความสามารถในการปรับตัวทางสังคมต่ำตั้งแต่เปอร์เซ็นต์ไทล์ที่ 25 ลงมา ได้จำนวน 13 คน ซึ่งได้มาจากการเจาะจงจากประชากรที่สมัครใจเข้าร่วมการทดลองเพื่อพัฒนาความสามารถในการปรับตัวทางสังคม จำนวน 10 คน

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ประกอบด้วย

1. แบบสอบถามวัดความสามารถในการปรับตัวทางสังคม
2. โปรแกรมกิจกรรมกลุ่มในการพัฒนาความสามารถในการปรับตัวทางสังคม

การสร้างและการตรวจสอบเครื่องมือ

วิธีการสร้างเครื่องมือ

1. แบบสอบถามวัดความสามารถในการปรับตัวทางสังคม มีลำดับขั้นตอนในการสร้างดังนี้

1.1 ผู้วิจัยศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องเกี่ยวกับความสามารถในการปรับตัวทางสังคมเพื่อใช้เป็นแนวทางในการสร้างแบบสอบถามวัดความสามารถในการปรับตัวทางสังคม

1.2 กำหนดคำนิยามศัพท์เฉพาะและสร้างแบบสอบถามความสามารถในการปรับตัวทางสังคมให้สอดคล้องกัน

1.3 ผู้วิจัยสร้างแบบสอบถามวัดความสามารถในการปรับตัวทางสังคม ได้คำถามจำนวน 45 ข้อ แล้วนำแบบสอบถามวัดความสามารถในการปรับตัวทางสังคมไปหาความเที่ยงเชิงประจักษ์ (Face Validity) โดยผู้ทรงคุณวุฒิจำนวน 3 คน ได้แก่อาจารย์ ดร.มณฑิรา จารุเพ็ง อาจารย์ ดร. สกล วรเจริญศรี และอาจารย์ฉัตรปวีณ์ กิตติวัชรอังกูร แล้วนำผลการตรวจสอบของผู้เชี่ยวชาญมาหาค่าดัชนีความสอดคล้อง (IOC) ข้อคำถามที่ใช้ได้คือข้อที่มีค่าดัชนีความสอดคล้อง (IOC) ตั้งแต่ 0.5 ขึ้นไป และได้ 1.0

1.4 ผู้วิจัยนำแบบสอบถามที่ปรับปรุงแก้ไขตามข้อเสนอแนะของผู้เชี่ยวชาญเสนอต่ออาจารย์ที่ปรึกษาสารนิพนธ์ เพื่อพิจารณาตรวจสอบอีกครั้งให้สมบูรณ์ก่อนการนำไปใช้ทดลองใช้(Try out)

1.5 การหาค่าอำนาจจำแนก (Item-total Discrimination) ของแบบสอบถาม ผู้วิจัยนำแบบสอบถามวัดความสามารถในการปรับตัวทางสังคม ที่ผ่านการตรวจสอบความเที่ยงตรงเชิงประจักษ์จากผู้ทรงคุณวุฒิแล้ว ไปทดลองใช้ (Try out) กับนักเรียนระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 4-6 จำนวน 50 คน ซึ่งมีลักษณะใกล้เคียงกับกลุ่มตัวอย่าง จากนั้นใช้วิธีหาค่าสหสัมพันธ์ระหว่างคะแนนรายข้อกับคะแนนรวมทั้งฉบับ (Item-total correlation) แล้วคัดเลือกเฉพาะข้อที่มีค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ 0.2 ขึ้นไป

1.6 วิเคราะห์หาค่าความเชื่อมั่น (Reliability) ผู้วิจัยได้ให้ผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบความเที่ยงตรงของเนื้อหาใน แบบสอบถามวัดความสามารถในการปรับตัวทางสังคมหลังจากผ่านการพิจารณาจากผู้เชี่ยวชาญแล้ว ผู้วิจัยได้นำแบบสอบถามวัดความสามารถในการปรับตัวทางสังคมไปทดลองใช้กับนักเรียนระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 4-6 โรงเรียนวัดประชารังสรรค์ จังหวัดนนทบุรี ที่มีลักษณะใกล้เคียงกับกลุ่มตัวอย่างที่จะศึกษาจำนวน 50 คน แล้วนำข้อมูลมาหาค่าความเชื่อมั่นโดยใช้สูตรสัมประสิทธิ์แอลฟา (Alpha-Coefficient) ของครอนบัค (Cronbach) ซึ่งได้ค่าความเชื่อมั่นเท่ากับ .7507

ลักษณะแบบสอบถามวัดความสามารถในการปรับตัวทางสังคม

แบบสอบถามวัดความสามารถในการปรับตัวทางสังคม เป็นข้อความเกี่ยวกับความรู้สึกของนักเรียนที่มาจากครอบครัวหย่าร้างในด้านความคิด ความรู้สึก และพฤติกรรมที่มีต่อตนเอง ด้านความคิด ความรู้สึก และพฤติกรรมที่มีต่อครูอาจารย์/พ่อแม่ ด้านความคิด ความรู้สึก และพฤติกรรมที่มีต่อเพื่อน

ตัวอย่างแบบสอบถามวัดความสามารถในการปรับตัวทางสังคม

คำชี้แจง ให้นักเรียนพิจารณาข้อความต่อไปนี้ว่าเป็นจริงตรงกับการกระทำของนักเรียนเพียงใด แล้วโดยทำเครื่องหมาย / ลงในช่องที่ตรงกับการกระทำของนักเรียน

จริงมาก	หมายถึง	นักเรียนมีลักษณะตามข้อความนั้นมากที่สุด
จริงค่อนข้างมาก	หมายถึง	นักเรียนมีลักษณะตามข้อความนั้นมาก
จริงปานกลาง	หมายถึง	นักเรียนมีลักษณะตามข้อความนั้นปานกลาง
จริงค่อนข้างน้อย	หมายถึง	นักเรียนมีลักษณะตามข้อความนั้นน้อย
จริงน้อย	หมายถึง	นักเรียนมีลักษณะตามข้อความนั้นน้อยที่สุด

ข้อ	ข้อความ	จริง มาก	จริง ค่อนข้าง มาก	จริง ปาน กลาง	จริง ค่อนข้าง น้อย	จริง น้อย
ด้านความคิด ความรู้สึกและพฤติกรรมที่มีต่อตนเอง						
0	ฉันจะยอมรับความเป็นจริงว่า ปัญหานั้นได้เกิดขึ้นแล้ว					
00	ฉันรู้สึกโกรธ เมื่อถูกบุคคลอื่นดูถูก					
ด้านความคิด ความรู้สึกและพฤติกรรมที่มีต่อครูอาจารย์/พ่อแม่						
0	เมื่อฉันกลับบ้านผิดเวลา พ่อแม่จะ ถามถึงเหตุผลทุกครั้ง					
00	ฉันรู้สึกน้อยใจ เมื่อครอบครัวแสดง ความไม่ไว้วางใจในตัวของฉัน					
ด้านความคิด ความรู้สึกและพฤติกรรมที่มีต่อเพื่อน						
0	การทำงานร่วมกับกลุ่มเพื่อนๆ แม้จะมีปัญหาแต่ฉันก็จะพยายาม ทำงานนั้นให้เสร็จให้ได้					
00	ฉันจะมีอารมณ์หงุดหงิดทุกครั้ง เมื่อ การกระทำของเพื่อนไม่ถูกใจฉัน					

เกณฑ์การให้คะแนน

ผู้วิจัยตรวจสอบและให้คะแนนตามความหมายของคำถามในแต่ละข้อดังต่อไปนี้

1. ข้อความที่มีความหมายทางบวก ให้คะแนนดังนี้

จริงมาก	ให้ 5 คะแนน
จริงค่อนข้างมาก	ให้ 4 คะแนน
จริงปานกลาง	ให้ 3 คะแนน
จริงค่อนข้างน้อย	ให้ 2 คะแนน
จริงน้อย	ให้ 1 คะแนน

2. ข้อความที่มีความหมายทางลบ ให้คะแนนดังต่อไปนี้

จริงมาก	ให้ 1 คะแนน
จริงค่อนข้างมาก	ให้ 2 คะแนน
จริงปานกลาง	ให้ 3 คะแนน
จริงค่อนข้างน้อย	ให้ 4 คะแนน
จริงน้อย	ให้ 5 คะแนน

เกณฑ์การแปลความหมาย

ผู้วิจัยใช้เกณฑ์การแปลความหมาย และกำหนดเกณฑ์การแปลความหมายในการวิจัยครั้งนี้ ดังนี้

คะแนนเฉลี่ย 4.1 - 5.0 หมายถึง มีความสามารถในการปรับตัวทางสังคมมากที่สุด

คะแนนเฉลี่ย 3.1 - 4.0 หมายถึง มีความสามารถในการปรับตัวทางสังคมมาก

คะแนนเฉลี่ย 2.1 - 3.0 หมายถึง มีความสามารถในการปรับตัวทางสังคมน้อย

คะแนนเฉลี่ย 1.0 - 2.0 หมายถึง มีความสามารถในการปรับตัวทางสังคมน้อยที่สุด

2. โปรแกรมกิจกรรมกลุ่มเพื่อพัฒนาความสามารถในการปรับตัวทางสังคม มีลำดับขั้นตอนในการสร้างดังนี้

2.1 ผู้วิจัยศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับกิจกรรมกลุ่ม เพื่อใช้เป็นแนวทางในการสร้างกิจกรรมให้สอดคล้องกับความมุ่งหมายในการทำวิจัย

2.2 จัดกิจกรรมกลุ่มในการพัฒนาความสามารถในการปรับตัวทางสังคมให้สอดคล้องกับคำนิยามศัพท์เฉพาะ

2.3 สร้างโปรแกรมกิจกรรมกลุ่มเพื่อพัฒนาความสามารถในการปรับตัวทางสังคมให้สอดคล้องกับจุดมุ่งหมายการวิจัยและนิยามศัพท์เฉพาะ แล้วนำโปรแกรมกิจกรรมกลุ่มที่สร้างขึ้นไปให้ผู้ทรงคุณวุฒิจำนวน 3 คน ได้แก่ อาจารย์ ดร.มณฑิรา จารุเพ็ง อาจารย์ ดร. สกล วรเจริญศรี

และอาจารย์ฉัตรปวีณ์ กิตติวัชรอังกูร ช่วยตรวจสอบความสอดคล้องกับนิยามศัพท์เฉพาะ จุดมุ่งหมาย เนื้อหา

2.4 นำโปรแกรมกิจกรรมกลุ่มเพื่อพัฒนาความสามารถในการปรับตัวทางสังคมที่ปรับปรุงตามคำแนะนำของผู้ทรงคุณวุฒิแล้วไปทดลองใช้ (Try out) กับนักเรียนระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 4-6 ที่มีลักษณะใกล้เคียงกับกลุ่มตัวอย่าง เพื่อตรวจสอบความสอดคล้องระหว่างจุดมุ่งหมายของการเข้าโปรแกรมกับการดำเนินการพัฒนาความสามารถในการปรับตัวทางสังคม แล้วนำมาปรับปรุงแก้ไขก่อนนำไปใช้กับกลุ่มตัวอย่างจริง

2.5 นำโปรแกรมกิจกรรมกลุ่มเพื่อพัฒนาความสามารถในการปรับตัวทางสังคมที่ได้รับการปรับปรุงแล้วไปใช้ทำการทดลองกับนักเรียนกลุ่มตัวอย่าง ผู้วิจัยทำการทดลอง 12 ครั้งๆ ละ 50 นาทีเป็นเวลา 4 สัปดาห์ สัปดาห์ละ 3 ครั้งในวันจันทร์ วันอังคาร และวันศุกร์ เวลา 15.00 นาฬิกา ถึงเวลา 15.50 นาฬิกา ตั้งแต่วันที่ 31 มกราคม พ.ศ.2554 ถึง 25 กุมภาพันธ์ พ.ศ. 2554

การเก็บรวบรวมข้อมูล

1. ผู้วิจัยนำหนังสือขอความร่วมมือ จากบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒส่งถึงผู้อำนวยการโรงเรียนไทยรัฐวิทยา๕๕(วัดโบสถ์ดอนพรหม)จังหวัดนนทบุรี เพื่อขอความอนุเคราะห์ในการให้นักเรียนระดับชั้นประถมศึกษาปีที่4-6 ที่มาจากครอบครัวหย่าร้างตอบแบบสอบถามวัดความสามารถในการปรับตัวทางสังคม และเข้าร่วมกิจกรรมกลุ่มเพื่อพัฒนาความสามารถในการปรับตัวทางสังคม

2. ผู้วิจัยให้กลุ่มตัวอย่างตอบแบบสอบถามวัดความสามารถในการปรับตัวทางสังคมเพื่อนำมาใช้เป็นข้อมูลก่อนการทดลอง

3. ผู้วิจัยดำเนินการทดลอง โดยการนำโปรแกรมกิจกรรมกลุ่มเพื่อพัฒนาความสามารถในการปรับตัวทางสังคมที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นมาทดลองใช้กับกลุ่มตัวอย่าง

4. ผู้วิจัยดำเนินการหลังจากยุติกิจกรรมกลุ่มเพื่อพัฒนาความสามารถในการปรับตัวทางสังคมให้กลุ่มตัวอย่างตอบแบบสอบถามวัดความสามารถในการปรับตัวทางสังคมอีกครั้ง เพื่อนำมาใช้เป็นข้อมูลหลังการทดลอง

5. วิเคราะห์ความสามารถในการปรับตัวทางสังคมของนักเรียน โดยเปรียบเทียบก่อนการทดลองและหลังการทดลอง

การจัดกระทำและวิเคราะห์ข้อมูล

แบบแผนการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงทดลองโดยใช้การวิจัยแบบ One Group Pretest – Posttest Design (พวงรัตน์ ทวีรัตน์. 2543: 60) ดังแสดงในตาราง 1

ตาราง 1 แบบแผนการทดลองแบบ One Group Pretest – Posttest Design

สอบก่อน	ทดลอง	สอบหลัง
T ₁	X	T ₂

ความหมายของสัญลักษณ์

T₁ แทน การทดสอบก่อนการทดลอง

T₂ แทน การทดสอบหลังการทดลอง

X แทน กิจกรรมกลุ่มเพื่อพัฒนาความสามารถในการปรับตัวทางสังคม

วิธีการดำเนินการทดลอง

1. ขั้นตอนการทดลอง ผู้วิจัยให้นักเรียนกลุ่มทดลอง ตอบแบบสอบถามวัดความสามารถในการปรับตัวทางสังคม แล้วเก็บไว้เป็นคะแนนก่อนการทดลอง (Pretest)

2. การดำเนินการทดลอง ผู้วิจัยใช้โปรแกรมกิจกรรมกลุ่มเพื่อพัฒนาความสามารถในการปรับตัวทางสังคมกับกลุ่มทดลอง เป็นระยะเวลา 4 สัปดาห์ สัปดาห์ละ 3 ครั้งในวันจันทร์ วันอังคารและวันศุกร์ เวลา 15.00 นาฬิกา ถึงเวลา 15.50 นาฬิกา ตั้งแต่วันที่ 31 มกราคม พ.ศ.2554 ถึง 25 กุมภาพันธ์ 2554

ตาราง 2 กิจกรรมกลุ่มเพื่อพัฒนาความสามารถในการปรับตัวทางสังคม

ครั้งที่	วัน เดือน ปี	เวลา(นาฬิกา)	เรื่อง
1	31 มกราคม พ.ศ. 2554	15.00 – 15.50	การปฐมนิเทศ รู้วัตถุประสงค์และวิธีการเข้าร่วมกิจกรรมกลุ่ม
2	1 กุมภาพันธ์ พ.ศ.2554	15.00 – 15.50	ด้านการยอมรับผลการกระทำของตนเอง
3	3 กุมภาพันธ์ พ.ศ.2554	15.00 – 15.50	ด้านการเข้าใจและยอมรับผู้อื่น
4	4 กุมภาพันธ์ พ.ศ.2554	15.00 – 15.50	ด้านความเห็นแก่ประโยชน์ส่วนรวมทางสังคม
5	7 กุมภาพันธ์ พ.ศ.2554	15.00 – 15.50	ด้านการสัมพันธภาพที่ดีกับบุคคลอื่น
6	8 กุมภาพันธ์ พ.ศ.2554	15.00 – 15.50	ด้านการให้ความช่วยเหลือ
7	14 กุมภาพันธ์ พ.ศ.2554	15.00 – 15.50	ด้านการยอมรับความแตกต่างของบุคคลอื่น
8	15 กุมภาพันธ์ พ.ศ.2554	15.00 – 15.50	ด้านการยอมรับความคิดเห็นของผู้อื่นตามกฎเกณฑ์ของสังคม
9	18 กุมภาพันธ์ พ.ศ.2554	15.00 – 15.50	ด้านการเคารพในสิทธิและหน้าที่ของกันและกัน
10	21 กุมภาพันธ์ พ.ศ. 2554	15.00 – 15.50	ด้านการให้และการรับ
11	22 กุมภาพันธ์ พ.ศ. 2554	15.00 – 15.50	ด้านการยอมรับฟังความคิดเห็นของผู้อื่น
12	25 กุมภาพันธ์ พ.ศ. 2554	15.00 – 15.50	การปัจฉิมนิเทศ การสรุปสิ่งที่ได้เรียนรู้จากการได้เข้าร่วมกิจกรรมและประเมินความสามารถในการปรับตัวทางสังคมหลังร่วมกิจกรรม

3. หลังจากสิ้นสุดการทดลอง ผู้วิจัยให้นักเรียนกลุ่มทดลองตอบแบบสอบถามวัดความสามารถในการปรับตัวทางสังคมอีกครั้ง คะแนนที่ได้จากการทดสอบครั้งนี้ เป็นคะแนนหลังการทดลอง (Posttest)

4. นำคะแนนที่ได้จากแบบสอบถามวัดความสามารถในการปรับตัวทางสังคม ทั้งก่อนการทดลองและหลังการทดลอง มาวิเคราะห์ตามวิธีการทางสถิติต่อไป

การวิเคราะห์ข้อมูล

เปรียบเทียบคะแนนของนักเรียนที่มาจากครอบครัวหย่าร้างก่อนและหลังเข้าร่วมกิจกรรมกลุ่มเพื่อพัฒนาความสามารถในการปรับตัวทางสังคม โดยใช้ $t - test$ for Dependent Sample

สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์

1. สถิติพื้นฐาน ได้แก่

1.1 ค่าเฉลี่ย (Mean)

1.2 ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation)

2. สถิติสำหรับวิเคราะห์คุณภาพเครื่องมือ ได้แก่

2.1 หาค่าอำนาจจำแนกเป็นรายข้อของแบบสอบถามวัดความสามารถในการปรับตัวทางสังคมโดยวิเคราะห์หาค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ระหว่างคะแนนรายข้อกับคะแนนรวม (Corrected item total correlation)

2.2 หาความเชื่อมั่นของแบบสอบถามวัดความสามารถในการปรับตัวทางสังคมโดยใช้สูตร สัมประสิทธิ์แอลฟาของครอนบาค (Cronbach)

3. สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่

การทดสอบความแตกต่างของคะแนนความสามารถในการปรับตัวทางสังคมของนักเรียนที่มาจากครอบครัวหย่าร้างก่อนและหลังเข้าร่วมกิจกรรมกลุ่มเพื่อพัฒนาความสามารถในการปรับตัวทางสังคม โดยใช้ $t - test$ for Dependent Samples

บทที่ 4

ผลการวิเคราะห์ข้อมูล

ในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยแสดงผลการวิเคราะห์ข้อมูลและได้นำเสนอตามหัวข้อต่อไปนี้

1. สัญลักษณ์และอักษรย่อที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล
2. การเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูล
3. ผลการวิเคราะห์ข้อมูล

สัญลักษณ์และอักษรย่อที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

ในการวิเคราะห์ข้อมูลจากการทดลองและแปลความหมายของผลการวิเคราะห์ข้อมูลในการศึกษาครั้งนี้ ผู้วิจัยได้กำหนดสัญลักษณ์ต่าง ๆ ที่ใช้แทนความหมายดังต่อไปนี้

n	แทน	ขนาดของกลุ่มตัวอย่าง
$\bar{X}$	แทน	คะแนนเฉลี่ยของกลุ่มตัวอย่าง
S.D.	แทน	ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน
$\sum D$	แทน	ผลรวมของคะแนนความแตกต่างจากการทดสอบก่อนและหลังการทดลอง
$\sum D^2$	แทน	ผลรวมของคะแนนความแตกต่างจากการทดสอบก่อนและหลังการทดลอง แต่ละตัวยกกำลังสอง
t	แทน	ค่าสถิติ t ที่ใช้พิจารณาใน Distribution
p	แทน	ระดับนัยสำคัญทางสถิติ
T_1	แทน	คะแนนก่อนการทดลอง
T_2	แทน	คะแนนหลังการทดลอง

การเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูล

การวิจัยในครั้งนี้ผู้วิจัยได้นำเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูล เรียงลำดับ ดังนี้

ตอนที่ 1 ผลการศึกษาความสามารถในการปรับตัวทางสังคมของนักเรียนที่มาจากครอบครัวหย่าร้าง โรงเรียนไทยรัฐวิทยา๕๕ (วัดโบสถ์ดอนพรหม) จังหวัดนนทบุรี ดังนี้

1.1 จำนวนและร้อยละของนักเรียนที่มาจากครอบครัวหย่าร้าง โรงเรียนรัฐไทยวิทยา๕๕ (วัดโบสถ์ดอนพรหม) จังหวัดนนทบุรี จำแนกตามเพศ อายุ และระดับชั้น

1.2 ความสามารถในการปรับตัวทางสังคมของนักเรียนที่มาจากครอบครัวหย่าร้าง โรงเรียนไทยรัฐวิทยา๕๕ (วัดโบสถ์ดอนพรหม) จังหวัดนนทบุรี โดยรวม

ตอนที่ 2 ผลการเปรียบเทียบการใช้โปรแกรมกิจกรรมกลุ่มเพื่อพัฒนาความสามารถในการปรับตัวทางสังคมของนักเรียนที่มาจากครอบครัวหย่าร้าง โรงเรียนรัฐวิทยา ๕๕ (วัดโบสถ์ดอนพรหม) จังหวัดนนทบุรี

ผลการวิเคราะห์ข้อมูล

ตอนที่ 1 ผลการศึกษาความสามารถในการปรับตัวทางสังคมของนักเรียนที่มาจากครอบครัวหย่าร้าง โรงเรียนไทยรัฐวิทยา๕๕ (วัดโบสถ์ดอนพรหม) จังหวัดนนทบุรี ได้จากแบบสอบถามการปรับตัวทางสังคมของนักเรียนที่มาจากครอบครัวหย่าร้าง

1.1 จำนวนและร้อยละของนักเรียนที่มาจากครอบครัวหย่าร้าง ระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 – 6 โรงเรียนไทยรัฐวิทยา๕๕ (วัดโบสถ์ดอนพรหม) จังหวัดนนทบุรี จำแนกตามเพศ อายุ และระดับชั้น

ตาราง 3 จำนวนและร้อยละของนักเรียนที่มาจากครอบครัวหย่าร้างระดับชั้นประถมศึกษา ปีที่ 4 – 6 โรงเรียนรัฐวิทยา๕๕ (วัดโบสถ์ดอนพรหม) จังหวัดนนทบุรี จำแนกตามเพศ อายุ และระดับชั้น ผลการวิเคราะห์ข้อมูลปรากฏดังตาราง 3

ข้อมูลทั่วไปของนักเรียนที่มาจาก ครอบครัวหย่าร้าง		จำนวน	ร้อยละ
เพศ			
	■ ชาย	34	68
	■ หญิง	16	32
	รวม	50	100

ตาราง 3 (ต่อ)

ข้อมูลทั่วไปของนักเรียนที่มาจาก ครอบครัวหย่าร้าง	จำนวน	ร้อยละ
อายุ		
▪ น้อยกว่า 12 ปี	1	2
▪ 10 – 12 ปี	43	86
▪ มากกว่า 12 ปี	6	12
รวม	50	100
ระดับชั้น		
▪ ประถมศึกษาปีที่4	23	46
▪ ประถมศึกษาปีที่5	13	26
▪ ประถมศึกษาปีที่6	14	28
รวม	50	100

ผลการวิเคราะห์ข้อมูลตาราง 3 พบว่า นักเรียนที่มาจากครอบครัวหย่าร้างส่วนใหญ่เป็นเพศชาย (ร้อยละ 68) และเพศหญิง (ร้อยละ 32) อายุของนักเรียนที่มาจากครอบครัวหย่าร้าง พบว่าอยู่ในช่วงอายุ 10 – 12 ปี (ร้อยละ 86) และระดับชั้นของนักเรียนที่มาจากครอบครัวหย่าร้าง พบว่าส่วนใหญ่อยู่ระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 (ร้อยละ 46) รองลงมาคือ ประถมศึกษาปีที่ 5 (ร้อยละ 28)

1.2 ความสามารถในการปรับตัวทางสังคมของนักเรียนที่มาจากครอบครัวหย่าร้าง
ระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 – 6 โรงเรียนรัฐวิทยา๕๕ (วัดโบสถ์ดอนพรหม) จังหวัดนนทบุรี
โดยรวม

ตาราง 4 ค่าเฉลี่ยรายข้อและค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานของการปรับตัวทางสังคมของนักเรียนที่มาจาก
ครอบครัวหย่าร้าง โรงเรียนไทยรัฐวิทยา๕๕ (วัดโบสถ์ดอนพรหม) จังหวัดนนทบุรี ผลการ
วิเคราะห์ข้อมูล ปรากฏดังตาราง 4

ความสามารถในการปรับตัวทางสังคม	$\bar{X}$	S.D	การแปลผล
ด้านความคิดความรู้สึกและพฤติกรรม ที่มีต่อตนเอง			
1. ฉันรู้สึกโกรธ เมื่อถูกบุคคลอื่นดูถูก	2.34	1.06	น้อย
2. ฉันจะร้องไห้ เมื่อมีเรื่องที่ทำให้ไม่สบายใจ	3.02	1.22	น้อย
3. ฉันรู้สึกมีปมด้อย เมื่อถูกคนอื่นถามเรื่อง ปัญหาครอบครัว	2.78	1.39	น้อย
4. ฉันจะยอมรับความเป็นจริงว่าปัญหานั้นได้ เกิดขึ้นแล้ว	3.76	1.08	มาก
5. ฉันรู้สึกอึดอัดใจหากเป็นฝ่ายเริ่มต้นสนทนากับ บุคคลที่ไม่คุ้นเคย	2.68	1.41	น้อย
6. ฉันรู้สึกไม่สบายใจ เมื่อมีคนมาวิจารณ์ฉันใน เรื่องที่ได้มาจากครอบครัวหย่าร้าง	2.56	1.47	น้อย
7. ฉันสามารถควบคุมอารมณ์ของตัวเองได้ดี เมื่อต้องเผชิญกับเหตุการณ์ไม่คาดฝัน	3.44	1.01	มาก
8. ฉันจะหงุดหงิดทุกครั้งกับเรื่องเล็กๆน้อย	2.92	1.35	น้อย
9. ฉันจะขาดความมั่นใจในการกระทำสิ่งต่างๆ	2.52	1.07	น้อย
10. เมื่อถึงเวลาสอบฉันจะรู้สึกเครียด เพราะไม่ มั่นใจว่าจะทำข้อสอบได้	2.54	1.28	น้อย
11. เมื่อฉันได้รับมอบหมายให้ทำงานคนเดียว ฉันจะไม่กล้าตัดสินใจ	2.68	1.17	น้อย
12. ฉันจะไม่พูดเรื่องที่กระทบความรู้สึกของบุคคลอื่น	3.32	1.00	มาก
รวม	2.69	1.12	น้อย

ตาราง 4 (ต่อ)

ความสามารถในการปรับตัวทางสังคม	$\bar{X}$	S.D	การแปลผล
ด้านความคิดความรู้สึกและพฤติกรรมที่มีต่อ			
ครูอาจารย์/พ่อแม่			
13. ฉันรู้สึกน้อยใจ เมื่อครอบครัวแสดงความไม่ไว้วางใจในตัวของฉัน	2.52	1.37	น้อย
14. ฉันรู้สึกผิดหวังเมื่อฉันไม่ได้รับความสนใจจากพ่อแม่	2.72	1.14	น้อย
15. เมื่อฉันกลับบ้านผิดเวลา พ่อแม่จะถามถึงเหตุผลทุกครั้ง	2.98	1.50	น้อย
16. ฉันรู้สึกอาย เมื่อครูอาจารย์กล่าวคำชมเชยต่อหน้า	2.86	1.31	น้อย
17. ฉันจะไม่กล้าแสดงความคิดเห็นกับครูอาจารย์ เพราะไม่แน่ว่าท่านจะเห็นด้วยหรือไม่	2.58	1.30	น้อย
18. ฉันคิดว่าการทำกิจกรรมร่วมกับครอบครัวนั้นไม่สำคัญ	2.44	1.16	น้อย
19. ฉันไม่ชอบปรึกษาเรื่องส่วนตัวกับพ่อแม่ เพราะไม่มั่นใจว่าท่านจะคิดอย่างไรกับฉัน	2.32	1.19	น้อย
20. ถ้าฉันมีความขัดแย้งกับพ่อแม่ ฉันจะพยายามปรับความเข้าใจกับท่านให้เร็วที่สุด	3.36	1.29	มาก
21. เมื่อถูกครูอาจารย์ตำหนิ ฉันจะแสดงอาการไม่พอใจทันที	2.96	1.34	น้อย
22. เมื่อฉันมีเรื่องโต้แย้งกับพ่อแม่ ฉันจะไม่เก็บมาคิดซ้ำๆ	3.56	1.15	มาก

ตาราง 4 (ต่อ)

ความสามารถในการปรับตัวทางสังคม	$\bar{X}$	S.D	การแปลผล
ด้านความคิดความรู้สึกและพฤติกรรมที่มีต่อ			
ครูอาจารย์/พ่อแม่			
23. ฉันต้องการได้รับปรึกษาเกี่ยวกับปัญหาต่าง ๆ จากพ่อแม่	3.62	1.07	มาก
24. ฉันกลัวพูดคุยกับครูอาจารย์	3.44	1.33	มาก
25. เมื่อพ่อแม่ท้อแท้หมดกำลังใจ ฉันจะให้กำลังใจท่านเสมอ	3.80	1.07	มาก
26. ฉันรู้สึกไม่สบายใจ หากมีเรื่องปกปิดพ่อแม่	2.60	1.26	น้อย
27. เมื่อถูกครูอาจารย์ตักเตือน ฉันจะไม่แสดงอาการไม่พอใจ	3.42	1.31	มาก
รวม	3.01	1.25	น้อย
ด้านความคิดความรู้สึกและพฤติกรรมที่มีต่อ			
เพื่อน			
28. หากเพื่อนกล่าวตักเตือนถึงลักษณะนิสัยที่ไม่ดีของฉัน ฉันจะแสดงออกให้เพื่อนรู้ว่าฉันไม่พอใจ	2.82	1.17	น้อย
29. ฉันไม่กล้าแสดงความคิดเห็นเรื่องใดกับเพื่อน เพราะกลัวจะขัดแย้งกับเพื่อน	2.86	1.29	น้อย
30. ฉันไม่พอใจเมื่อเพื่อนๆ ของฉันมีความคิดขัดแย้งกัน	2.80	1.39	น้อย
31. ฉันไม่อยากพูดคุยกับเพื่อน เพราะไม่รู้ว่าเขาคิดอย่างไรกับฉัน	2.50	1.37	น้อย
32. ฉันจะมีอารมณ์หงุดหงิดทุกครั้ง เมื่อการกระทำของเพื่อนไม่ถูกใจฉัน	2.72	1.28	น้อย
33. การทำงานร่วมกับกลุ่มเพื่อนๆ แม้จะมีปัญหาแต่ฉันก็จะพยายามทำงานนั้นให้สำเร็จให้ได้	3.62	1.18	มาก

ตาราง 4 (ต่อ)

ความสามารถในการปรับตัวทางสังคม	$\bar{X}$	S.D	การแปลผล
ด้านความคิดความรู้สึกและพฤติกรรมที่มีต่อเพื่อน			
34. ฉันไม่ชอบทำกิจกรรมกับกลุ่มๆเพื่อน หลายคน	3.18	1.32	มาก
35. ในเวลาทำงานกลุ่มร่วมกับเพื่อน ฉันพร้อม ที่จะปฏิบัติตามกฎกติกาของกลุ่มทุกครั้ง	3.38	1.10	มาก
36. ฉันจะถามเหตุผลมากกว่าที่จะแสดงความ ไม่พอใจ ถ้าเพื่อนในกลุ่มทำงานที่ได้รับ หมายไม่สำเร็จ	3.32	1.22	มาก
รวม	3.02	1.26	น้อย
รวมทั้งหมด 3 ด้าน	2.97	1.24	น้อย

จากตาราง 4 พบว่า ความสามารถในการปรับตัวทางสังคมของนักเรียนที่มาจากครอบครัวหย่าร้าง โรงเรียนไทยรัฐวิทยา๕๕ (วัดโบสถ์ดอนพรหม) จังหวัดนนทบุรี โดยรวมอยู่ในระดับน้อย($\bar{X} = 2.97$) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่าอยู่ในระดับน้อย คือด้านความคิดความรู้สึกและพฤติกรรมที่มีต่อตนเอง มีคะแนนเฉลี่ยเท่ากับ 2.69 ด้านความคิดความรู้สึกและพฤติกรรมที่มีต่อครูอาจารย์/พ่อแม่ มีคะแนนเฉลี่ยเท่ากับ 3.01 และด้านความคิดความรู้สึกและพฤติกรรมที่มีต่อเพื่อน มีคะแนนเฉลี่ยเท่ากับ 3.02

ตอนที่ 2 ผลการเปรียบเทียบการใช้โปรแกรมกิจกรรมกลุ่มเพื่อพัฒนาความสามารถในการปรับตัวทางสังคมของนักเรียนที่มาจากครอบครัวหย่าร้าง

ผลการเปรียบเทียบความสามารถในการปรับตัวทางสังคมของนักเรียนที่มาจากครอบครัวหย่าร้าง โรงเรียนไทยรัฐวิทยา๕๕ (วัดโบสถ์ดอนพรหม) จังหวัดนนทบุรี ทั้งก่อนและหลังการเข้าร่วมกิจกรรมกลุ่มเพื่อพัฒนาความสามารถในการปรับตัวทางสังคม

ตาราง 5 แสดงผลการเปรียบเทียบคะแนนเฉลี่ยความสามารถในการปรับตัวทางสังคมก่อนและหลังเข้าร่วมกิจกรรมกลุ่มเพื่อพัฒนาความสามารถในการปรับตัวทางสังคมของนักเรียนที่มาจากครอบครัวหย่าร้าง (n = 10)

ความสามารถในการปรับตัวทางสังคม	การทดสอบ	$\bar{X}$	S.D.	แปลผล	ΣD	ΣD^2	t	P
ด้านความคิดความรู้สึกและพฤติกรรมที่มีต่อตนเอง	ก่อนทดลอง	2.25	0.37	น้อย	135	2185	6.72**	.000
	หลังทดลอง	3.37	0.22	มาก				
ด้านความคิดความรู้สึกและพฤติกรรมที่มีต่อครูอาจารย์/พ่อแม่	ก่อนทดลอง	2.75	0.26	น้อย	129	2313	4.76**	.001
	หลังทดลอง	3.61	0.38	มาก				
ด้านความคิดความรู้สึกและพฤติกรรมที่มีต่อเพื่อน	ก่อนทดลอง	2.35	0.38	น้อย	104	1510	4.80**	.001
	หลังทดลอง	3.51	0.42	มาก				
ความสามารถในการปรับตัวทางสังคมโดยรวม	ก่อนทดลอง	2.48	0.23	น้อย	368	16114	6.60**	.000
	หลังทดลอง	3.48	0.28	มาก				

มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

จากตาราง 5 พบว่า นักเรียนที่มาจากครอบครัวหย่าร้างมีการปรับตัวทางสังคมโดยรวมก่อนและหลังการใช้เข้าร่วมกิจกรรมกลุ่มแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ.01 และเมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า การปรับตัวทางสังคมด้านความคิดความรู้สึก และพฤติกรรมที่มีต่อตนเอง ด้านความคิดความรู้สึกและพฤติกรรมที่มีต่อครูอาจารย์/พ่อแม่ และด้านความคิดความรู้สึกและพฤติกรรมที่มีต่อเพื่อน ก่อนและหลังแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

บทที่ 5

สรุป อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ

ในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยสรุปผลการวิจัยพร้อมทั้งอภิปรายผลและข้อเสนอแนะและได้นำเสนอตามหัวข้อต่อไปนี้

1. ความมุ่งหมายของการวิจัย
2. สมมติฐานในการวิจัย
3. วิธีดำเนินการวิจัย
4. สรุปผลการวิจัย
5. อภิปรายผลการวิจัย
6. ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

ความมุ่งหมายของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาความสามารถในการปรับตัวทางสังคมของนักเรียนที่มาจากครอบครัวหย่าร้าง โรงเรียนไทยรัฐวิทยา๕๕ (วัดโบสถ์ดอนพรหม) จังหวัดนนทบุรี
2. เพื่อเปรียบเทียบความสามารถในการปรับตัวทางสังคมของนักเรียนที่มาจากครอบครัวหย่าร้าง โรงเรียนไทยรัฐวิทยา๕๕ (วัดโบสถ์ดอนพรหม) จังหวัดนนทบุรี ทั้งก่อนและหลังการเข้าร่วมกิจกรรมกลุ่มเพื่อพัฒนาความสามารถในการปรับตัวทางสังคม

สมมติฐานในการวิจัย

ความสามารถในการปรับตัวทางสังคมของนักเรียนที่มาจากครอบครัวหย่าร้าง ทั้งก่อนและหลังเข้าร่วมกิจกรรมกลุ่มเพื่อพัฒนาความสามารถในการปรับตัวทางสังคมได้ดีมากขึ้น

ขอบเขตของการวิจัย

1. ประชากรที่ใช้ในการวิจัย

ประชากรที่ใช้ในการวิจัยเพื่อพัฒนาความสามารถในการปรับตัวทางสังคมเป็นนักเรียนระดับชั้นประถมศึกษาปีที่4-6 โรงเรียนไทยรัฐวิทยา๕๕ (วัดโบสถ์ดอนพรหม) จังหวัดนนทบุรี ปีการศึกษา 2553 จากการสำรวจนักเรียนทั้งหมด พบว่า มาจากครอบครัวหย่าร้าง จำนวน 50 คน

2. กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ คัดเลือกนักเรียนจากการทำแบบสอบถามวัดความสามารถในการปรับตัวทางสังคมและนำมาตรวจให้คะแนน พบว่า นักเรียนที่มีคะแนนความสามารถในการปรับตัวทางสังคมต่ำตั้งแต่เปอร์เซ็นต์ไทล์ที่ 25 ลงมา ได้จำนวน 13 คน ซึ่งได้มาจากการเจาะจงจากประชากรที่สมัครใจเข้าร่วมการทดลองเพื่อพัฒนาความสามารถในการปรับตัวทางสังคม จำนวน 10 คน

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ประกอบด้วย

1. แบบสอบถามวัดความสามารถในการปรับตัวทางสังคม
2. โปรแกรมกิจกรรมกลุ่มเพื่อพัฒนาความสามารถในการปรับตัวทางสังคม

วิธีดำเนินการวิจัย

1. ขั้นตอนการทดลอง

1.1 ผู้วิจัยให้นักเรียนกลุ่มทดลองตอบแบบสอบถามวัดความสามารถในการปรับตัวทางสังคม แล้วเก็บไว้เป็นคะแนนก่อนการทดลอง (Pretest)

2. ขั้นตอนการทดลอง

2.1 ผู้วิจัยใช้โปรแกรมกิจกรรมกลุ่มเพื่อพัฒนาความสามารถในการปรับตัวทางสังคมกับกลุ่มทดลอง เป็นระยะเวลา 4 สัปดาห์ สัปดาห์ละ 3 ครั้งในวันจันทร์ วันอังคาร และวันศุกร์ เวลา 15.00 นาฬิกา ถึงเวลา 15.50 นาฬิกา ตั้งแต่วันที่ 31 มกราคม พ.ศ.2554 ถึง 25 กุมภาพันธ์ พ.ศ.2554

3. ขั้นตอนหลังการทดลอง

3.1 ผู้วิจัยให้นักเรียนกลุ่มทดลองตอบแบบสอบถามวัดความสามารถในการปรับตัวทางสังคมอีกครั้งหนึ่งและเก็บคะแนนที่ได้จากการทดสอบครั้งนี้ เป็นคะแนนหลังการทดลอง (Posttest)

3.2 ผู้วิจัยนำคะแนนก่อนและหลังการทดลองที่ได้จากการตอบแบบสอบถามวัดความสามารถในการปรับตัวทางสังคม นำไปวิเคราะห์ตามวิธีการทางสถิติต่อไป

การวิเคราะห์ข้อมูล

การวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยได้เสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูลตามลำดับ ดังนี้

1. การศึกษาความสามารถในการปรับตัวทางสังคมของนักเรียนที่มาจากครอบครัวหย่าร้าง โรงเรียนไทยรัฐวิทยา๕๕ (วัดโบสถ์ดอนพรหม) จังหวัดนนทบุรี
2. เปรียบเทียบความสามารถในการปรับตัวทางสังคมของนักเรียนที่มาจากครอบครัวหย่าร้าง โรงเรียนไทยรัฐวิทยา๕๕ (วัดโบสถ์ดอนพรหม) จังหวัดนนทบุรี ทั้งก่อนและหลังการเข้าร่วมกิจกรรมกลุ่มเพื่อพัฒนาความสามารถในการปรับตัวทางสังคม

สรุปผลการวิจัย

ผลการวิเคราะห์ข้อมูลจากการทดลอง สรุปได้ดังนี้

ตอนที่ 1 ผลการศึกษาความสามารถในการปรับตัวทางสังคมของนักเรียนที่มาจากครอบครัวหย่าร้าง โรงเรียนไทยรัฐวิทยา๕๕ (วัดโบสถ์ดอนพรหม) จังหวัดนนทบุรี ได้จากแบบสอบถามการปรับตัวทางสังคมของนักเรียนที่มาจากครอบครัวหย่าร้าง

1. ความสามารถในการปรับตัวทางสังคมของนักเรียนที่มาจากครอบครัวหย่าร้าง โรงเรียนไทยรัฐวิทยา๕๕ (วัดโบสถ์ดอนพรหม) จังหวัดนนทบุรี โดยรวมอยู่ในระดับน้อย

ตอนที่ 2 ผลการเปรียบเทียบการใช้โปรแกรมกิจกรรมกลุ่มเพื่อพัฒนาความสามารถในการปรับตัวทางสังคมของนักเรียนที่มาจากครอบครัวหย่าร้าง โรงเรียนไทยรัฐวิทยา๕๕ (วัดโบสถ์ดอนพรหม) จังหวัดนนทบุรี

จากการใช้โปรแกรมกิจกรรมกลุ่มเพื่อพัฒนาความสามารถในการปรับตัวทางสังคมของนักเรียนที่มาจากครอบครัวหย่าร้าง พบว่า นักเรียนที่มาจากครอบครัวหย่าร้าง โรงเรียนไทยรัฐวิทยา๕๕ (วัดโบสถ์ดอนพรหม) จังหวัดนนทบุรี มีความสามารถในการปรับตัวทางสังคมก่อนและหลังเข้ากิจกรรมกลุ่มเพื่อพัฒนาความสามารถในการปรับตัวทางสังคมแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ซึ่งสอดคล้องกับสมมติฐานที่ตั้งไว้

อภิปรายผลการวิจัย

จากการศึกษาความสามารถในการปรับตัวทางสังคมของนักเรียนที่มาจากครอบครัวหย่าร้าง โรงเรียนไทยรัฐวิทยา๕๕ (วัดโบสถ์ดอนพรหม) จังหวัดนนทบุรี สามารถอภิปรายผลการวิจัยได้ดังนี้

ตอนที่ 1 ผลการศึกษาความสามารถในการปรับตัวทางสังคมของนักเรียนที่มาจากครอบครัวหย่าร้าง โรงเรียนไทยรัฐวิทยา๕๕ (วัดโบสถ์ดอนพรหม) จังหวัดนนทบุรี

1. ความสามารถในการปรับตัวทางสังคมของนักเรียนที่มาจากครอบครัวหย่าร้าง โรงเรียนไทยรัฐวิทยา๕๕ (วัดโบสถ์ดอนพรหม) จังหวัดนนทบุรี เมื่อจำแนกตามด้าน ได้แก่

ด้านความคิดความรู้สึก และพฤติกรรมที่มีต่อตนเอง ด้านความคิดความรู้สึก และพฤติกรรมที่มีต่อครูอาจารย์/พ่อแม่ ด้านความคิดความรู้สึก และพฤติกรรมที่มีต่อเพื่อน โดยรวม อยู่ในระดับน้อย

ซึ่งสอดคล้องกับขนิษฐา ชื่นนิยม (2540 : 79) ได้ศึกษาการปรับตัวทางสังคมของนักศึกษาพยาบาลวิทยาลัยบรมราชชนนีศรีธัญญาพบว่า เมื่อเปรียบเทียบการปรับตัวทางสังคมด้านรวมและรายด้านของนักศึกษาพยาบาลที่มีระดับชั้นปีต่างกันพบว่า นักศึกษาพยาบาลที่ศึกษาในระดับชั้นปีที่ 2 จะมีการปรับตัวทางสังคมด้านรวมและรายด้าน ดีกว่านักศึกษาพยาบาลชั้นปีที่ 1 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ .01

ตอนที่ 2 ผลการเปรียบเทียบการใช้โปรแกรมกิจกรรมกลุ่มเพื่อความสามารถในการปรับตัวทางสังคมของนักเรียนที่มาจากครอบครัวหย่าร้าง ระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 – 6 โรงเรียนรัฐวิทยา๕๕ (วัดโบสถ์ดอนพรหม) จังหวัดนนทบุรี ผลการวิเคราะห์ข้อมูล ดังนี้ต่อไป

จากการใช้โปรแกรมกิจกรรมกลุ่มเพื่อความสามารถในการปรับตัวทางสังคมของนักเรียนที่มาจากครอบครัวหย่าร้าง โรงเรียนรัฐวิทยา๕๕ (วัดโบสถ์ดอนพรหม) จังหวัดนนทบุรี มีความสามารถในการปรับตัวทางสังคมได้ดีขึ้นอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ.01ซึ่งเป็นไปตามสมมติฐานที่ผู้วิจัยกำหนด แสดงให้เห็นว่าโปรแกรมกิจกรรมกลุ่มเพื่อพัฒนาความสามารถในการปรับตัวทางสังคมที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นในรูปแบบของกิจกรรมกลุ่มสามารถนำมาใช้พัฒนาความสามารถในการปรับตัวทางสังคมของนักเรียนที่มาจากครอบครัวหย่าร้างได้ ทั้งนี้เพราะกิจกรรมกลุ่มเป็นกระบวนการที่ทำให้บุคคลมีโอกาสร่วมกันเป็นกลุ่มเพื่อแก้ปัญหาหรือทำอย่างใดอย่างหนึ่งโดยมีจุดมุ่งหมายที่แน่นอน ดังที่คมเพชร ฉัตรสุกกุล (2546: 20-24) กล่าวว่า ในการทำงานเป็นกลุ่มนั้นจะเปิดโอกาสให้บุคคลได้มีการประเมินค่าตนเองในสถานการณ์ทางสังคม บุคคลแต่ละคนเกิดความสำนึกในเรื่องความสามารถและขอบเขตของความสามารถของตนเอง ตัวอย่างเช่น นักเรียนบางคนอาจจะมีความต้องการที่จะแสดงออกในด้านคำพูด ให้ดีขึ้น ทั้งนี้เพื่อช่วยให้สามารถรวมอภิปรายกลุ่มได้ดีขึ้น การได้รับตำแหน่งผู้นำจะทำให้มีทักษะ ในการติดต่อสาเหตุกับบุคคลอื่น เมื่อมีการแพ้ในการเลือกตั้งอาจจะทำให้เขาต้องทำการวินิจฉัยถึงสาเหตุที่ไม่ได้รับเลือก การอยู่ในตำแหน่งที่ต้องรับผิดชอบมากๆ จะแสดงให้เห็นถึงความเข้มแข็ง และความอ่อนแอ อุปนิสัยด้านความคิดของสมาชิกแต่ละคนเป็นสิ่งท้าทายให้กลุ่มเพื่อนร่วมงาน ดังนั้นในการร่วมกิจกรรมกลุ่มนักเรียนจะได้รับการชักนำให้มีการค้นพบตนเองและมีความเข้าใจในตนเอง และสุวิทย์ มูลคำและอรทัย มูลคำ (2545: 124) กล่าวว่า เป็นกระบวนการเรียนรู้ที่ผู้เรียนได้รับความรู้ จากการลงมือร่วมกันปฏิบัติเป็นกลุ่ม กลุ่มจะมีอิทธิพลต่อการเรียนรู้ของสมาชิกแต่ละคน และสมาชิกแต่ละคนในกลุ่มก็มีอิทธิพลและปฏิสัมพันธ์ต่อกันและกัน ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของสิริพงศ์ สิ้นแสง (2549: 72) ได้ศึกษาการใช้กิจกรรมกลุ่มในการพัฒนาความฉลาดทางอารมณ์ ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 โรงเรียนทวีธาภิเศก 2 เขตบางขุนเทียน สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษากทม.เขต 3 พบว่า การเปรียบเทียบความฉลาดทางอารมณ์ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 โรงเรียนทวีธาภิเศก 2 กรุงเทพมหานคร ก่อนและหลังการใช้กิจกรรมกลุ่มในการพัฒนาความฉลาดทาง

อารมณ์ พบว่า ความฉลาดทางอารมณ์ของนักเรียนหลังการใช้ชุดกิจกรรมกลุ่มสูงกว่าใช้ชุดกิจกรรมกลุ่มอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ทั้งโดยรวมและรายด้าน

เมื่อนำข้อมูลมาพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า ด้านความคิด ความรู้สึกและพฤติกรรมที่มีต่อตนเอง ด้านความคิด ความรู้สึกและพฤติกรรมที่มีต่อครูอาจารย์/พ่อแม่ และด้านความคิด ความรู้สึกและพฤติกรรมที่มีต่อเพื่อน มีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ทั้งนี้อาจเป็นเพราะกิจกรรมกลุ่มเป็นกระบวนการที่ทำให้บุคคลได้มีโอกาสแลกเปลี่ยนประสบการณ์การเรียนรู้ร่วมกัน สมาชิกในกลุ่มได้มีส่วนร่วมในการกระทำสิ่งใดสิ่งหนึ่งร่วมกันและปฏิสัมพันธ์ที่เกิดขึ้นในกลุ่ม ทำให้สมาชิกแต่ละคนเกิดการเรียนรู้ด้วยตนเอง และสามารถนำประสบการณ์ที่ได้จากกลุ่มไปพัฒนาต่อไป ทำให้กลุ่มตัวอย่างเกิดการเปลี่ยนแปลงทางด้านความคิด ด้านความรู้สึกและแนวโน้มที่จะแสดงพฤติกรรมต่อวิชาคณิตศาสตร์ และจากการเข้าร่วมกิจกรรมกลุ่มในครั้งนี้ ผู้วิจัยสังเกตเห็นว่านักเรียนมีความสนใจ กระตือรือร้น สนุกสนานกับการทำกิจกรรม กล้าแสดงออก มีปฏิสัมพันธ์โต้ตอบ เข้าร่วมกิจกรรมอย่างสม่ำเสมอ สามารถทำงานตามที่ได้รับมอบหมายได้ นอกจากนี้นักเรียนที่เข้าร่วมกิจกรรมกลุ่มยังเกิดความรู้สึกผูกพันและมีความสัมพันธ์ที่ดีต่อกันมากขึ้น ทำให้การดำเนินกิจกรรมแต่ละครั้งเป็นไปด้วยความสนุกสนาน รับผิดชอบ การยอมรับ นักเรียนจึงสามารถเรียนรู้ได้อย่างรวดเร็วและสามารถนำสิ่งที่ได้เรียนรู้แต่ละครั้งไปใช้ให้เกิดประโยชน์ในชีวิตประจำวันได้เหมาะสม จากการสังเกตการวิจัยครั้งนี้พบว่า กิจกรรมกลุ่มเป็นวิธีการหนึ่งที่ช่วยพัฒนาเจตคติที่ดีในการเรียนคณิตศาสตร์มากขึ้น เพราะการเข้าร่วมกิจกรรมกลุ่มในครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ใช้เทคนิคซึ่งประกอบด้วยเกม อภิปรายกลุ่ม กรณีตัวอย่าง และสถานการณ์จำลอง เทคนิคเหล่านี้มีวิธีการดำเนินการที่เปิดโอกาสให้นักเรียนได้มีส่วนร่วมในการปฏิบัติ แสดงความคิดเห็น วิเคราะห์ และสรุปสิ่งที่ได้เรียนรู้ สามารถนำไปประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวันได้ ผลการวิจัยสอดคล้องกับแนวคิดของคมเพชร จัตรศุภกุล (2546: 6) กล่าวว่าไว้ว่า กิจกรรมกลุ่มเป็นวิธีการนำเอาประสบการณ์มาวางแผนแลกเปลี่ยนซึ่งกันและกัน เพื่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงที่ต้องการในสมาชิกแต่ละคน และการเปลี่ยนแปลง ของกลุ่มโดยส่วนร่วม การปฏิสัมพันธ์ระหว่างสมาชิกในกลุ่มโดยวิธีการดังกล่าวนี้ จะทำให้เกิดการพัฒนาในตัวบุคคลทุกคน และสอดคล้องกับ กาญจนา ไชยพันธ์ (2549: 3) กล่าวว่า การที่บุคคลมารวมกันเพื่อศึกษาประสบการณ์ของกลุ่มหลายๆ ฝ่ายศึกษาพฤติกรรมความเป็นผู้นำ ความคิด ฝึกปฏิสัมพันธ์ระหว่างบุคคลและมีการศึกษาจากประสบการณ์ โดยผู้ศึกษาจะต้องเข้าไปมีส่วนร่วมในประสบการณ์ การเรียนรู้ที่จัดขึ้น

ผลการวิจัยที่ได้ในครั้งนี้สอดคล้องกับงานวิจัยของชนิษฐา ชื่นเนียม (2540: 79) ได้ศึกษาการปรับตัวทางสังคมของนักศึกษาพยาบาลวิทยาลัยบรมราชชนนีศรีธัญญา พบว่า เมื่อเปรียบเทียบการปรับตัวทางสังคมด้านรวมและรายด้านของนักศึกษาพยาบาลที่มีระดับชั้นปีต่างกัน พบว่า นักศึกษาพยาบาลที่ศึกษาในระดับชั้นปีที่ 2 จะมีการปรับตัวทางสังคมด้านรวมและรายด้านดีกว่านักศึกษาพยาบาลชั้นปีที่ 1 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ .01 และสอดคล้องกับงานวิจัยของ แคทลียา แสนนางชน (2549: 38) ได้ศึกษาผลของกิจกรรมกลุ่ม พบว่านักเรียนมีความรับผิดชอบ ด้านการทำงานที่เกี่ยวข้องกับการเรียนมากขึ้น หลังจากเข้าร่วมกิจกรรมกลุ่ม ซึ่งกิจกรรมกลุ่ม

สามารถพัฒนาความรับผิดชอบด้านการทำงานที่เกี่ยวข้องกับการเรียน เพราะผู้เข้าร่วมกิจกรรมเกิดความสนใจ ก่อให้เกิดบรรยากาศที่เป็นกันเอง สนุกสนาน มีอิสระในการแสดงความคิดเห็น

จากเหตุผลดังกล่าว การพัฒนาความสามารถในการปรับตัวทางสังคมของนักเรียนที่มาจากครอบครัวหย่าร้าง โรงเรียนไทยรัฐวิทยา๕๕ (วัดโบสถ์ดอนพรหม) จังหวัดนนทบุรี เมื่อเปรียบเทียบก่อนและหลังเข้ารับโปรแกรมกิจกรรมกลุ่ม จึงมีผลการพัฒนาที่ดีขึ้นอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่.01 ซึ่งสอดคล้องกับสมมติฐานที่ตั้งไว้

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะทั่วไป

1.1. การศึกษาครั้งนี้แสดงให้เห็นว่าการเข้ากิจกรรมกลุ่มทำให้เกิดความสามารถในการปรับตัวทางสังคมของนักเรียนที่มาจากครอบครัวหย่าร้างได้ดีมากขึ้น ซึ่งเป็นแนวทางให้ครูประจำชั้น ครูแนะแนว ตลอดจนผู้ที่เกี่ยวข้อง ศึกษาและนำไปใช้กับนักเรียนที่มีปัญหาทางด้านอื่นต่อไป

1.2. ควรมีการติดตามผลทุก 1 เดือน ว่าหลังจากจัดโปรแกรมกิจกรรมกลุ่มเพื่อพัฒนาความสามารถในการปรับตัวทางสังคมแล้วนักเรียนยังคงมีความสามารถในการปรับตัวทางสังคมเป็นอย่างไร

1.3. ควรมีการออกแบบเครื่องมือวัดความสามารถในการปรับตัวทางสังคมให้สอดคล้องกับวัยของกลุ่มตัวอย่าง โดยออกในลักษณะของข้อความที่เข้าใจง่าย ๆ ไม่ซับซ้อนหรือในรูปแบบอื่น เพื่อช่วยให้นักเรียนที่มีทักษะการอ่านบกพร่องเข้าใจได้ง่ายขึ้น

2. ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป

2.1. ควรมีการศึกษาวิจัยผลของการใช้กิจกรรมกลุ่มเพื่อพัฒนาความสามารถในการปรับตัวทางสังคมของนักเรียนที่มาจากครอบครัวหย่าร้างในระดับช่วงชั้นอื่น ๆ ต่อไป

2.2. ควรใช้เทคนิคอื่นๆ เช่น การให้คำปรึกษากลุ่ม เพื่อพัฒนาความสามารถในการปรับตัวทางสังคมของนักเรียนที่มาจากครอบครัวหย่าร้าง

บรรณานุกรม

บรรณานุกรม

- กาญจนา ไชยพันธุ์. (2549). *กระบวนการกลุ่ม*. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์โอเดียนสโตร์.
- กันยา สุวรรณแสง. (2544). *บุคลิกภาพและการปรับตัว*. กรุงเทพฯ: อักษรพิทยา.
- กนิษฐา อยู่คง. (2545). *ผลของกิจกรรมกลุ่มที่มีต่อการปฏิบัติหน้าที่ของพนักงานผู้ช่วยพยาบาล แผนกบริการผู้ป่วยนอกโรงพยาบาลมิชชั่น.สารนิพนธ์ กศ.ม. กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. ถ่ายเอกสาร.*
- กรพินธุ์ วัฒนสุข. (2542). *ปัญหาด้านการเรียนของนักศึกษาพยาบาลวิทยาลัยพยาบาลบรมราชชนนีนครวัดพระบาทราชบุรี กรุงเทพมหานคร. ปรินิพนธ์ กศ.ม. (จิตวิทยาการศึกษา) กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย. มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. ถ่ายเอกสาร.*
- เกศินี ดิพพะมงคล. (2545). *ความสัมพันธ์ระหว่างพฤติกรรมการใช้อินเทอร์เน็ต การปรับตัวทางสังคมอินเทอร์เน็ตและการปรับตัวทางสังคมของนักเรียนมัธยมศึกษาตอนปลายในโรงเรียนที่เข้าร่วมโครงการเครือข่ายคอมพิวเตอร์เพื่อโรงเรียนไทย เขตกรุงเทพมหานคร. ปรินิพนธ์ กศ.ม. (จิตวิทยาพัฒนาการ). กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย. มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. ถ่ายเอกสาร.*
- ชนิษฐา ชื่นเนียม. (2540). *การปรับตัวทางสังคมของนักศึกษาพยาบาล วิทยาลัยบรมราชชนนีศรีรัชฎา. ปรินิพนธ์ กศ.ม. (จิตวิทยาพัฒนาการ). กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย. มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. ถ่ายเอกสาร.*
- คณางค์ คำณเอนก. (2544). *ผลของกิจกรรมกลุ่มที่มีต่อทัศนคติต่อการทำงานกลุ่มของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนวัดบรมนิวาส. สารนิพนธ์ กศ.ม. กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. ถ่ายเอกสาร.*
- คมเพชร ฉัตรสุกุล. (2546). *กิจกรรมกลุ่มในโรงเรียน. กรุงเทพฯ: แสงรุ่งการพิมพ์.*
- ดรณรัตน์ ผลสวัสดิ์. (2544). *การปรับตัวและสุขภาพจิตของนักศึกษาโครงการจัดการศึกษาสำหรับบุคลากรประจำการ (กศ.บป.) สถาบันราชภัฏพระนคร. ปรินิพนธ์ กศ.ม. (สุขศึกษา). กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย. มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. ถ่ายเอกสาร.*
- ดวงแข วิทาสุนทรวงศ์. (2541). *ผลของกลุ่มสัมพันธ์เพื่อพัฒนาการปรับตัวด้านการเรียนของนักศึกษาพยาบาลชั้นปีที่ 1 วิทยาลัยพยาบาลบรมราชชนนีนครวัดพระบาทราชบุรี จังหวัดตรัง. ปรินิพนธ์ กศ.ม. (จิตวิทยาการศึกษา). กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย. มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. ถ่ายเอกสาร.*
- ทองเรือน อมรรักษ์กุล. (2520). *กิจกรรมกลุ่มในโรงเรียน. พิษณุโลก: แผนกเอกสารการพิมพ์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.*

- ทศนา แหมมณี. (2545). *กลุ่มสัมพันธ์เพื่อการทำงานและการจัดการเรียนการสอน*. กรุงเทพฯ: นิชนแอตเวอร์ไทซิงกรุ๊ป.
- ชาติชาย หมั่นสมักร. (2542). *การปรับตัวของนักศึกษาโครงการภาคสมทบพิเศษ คณะวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี สถาบันเทคโนโลยีเจ้าคุณทหารลาดกระบัง*. ปรินญานิพนธ์ กศ.ม. (จิตวิทยาการศึกษา). กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. ถ่ายเอกสาร.
- เต็มศักดิ์ คทวณิช. (2546). *จิตวิทยาทั่วไป*. กรุงเทพฯ: ซีเอ็ดดูเคชั่น.
- เบญจพร ปัญญาข. (2541). *ครอบครัวหย่าร้าง*. วารสารศูนย์สุขวิทยาจิต. 2: 37–42.
- พรพรรณ จันทรง. (2541). *การศึกษารูปแบบการเลี้ยงดูของพ่อแม่กับการปรับตัวทางสังคมของนักเรียนมัธยมศึกษาปีที่ 6 สังกัดกรมสามัญศึกษา อำเภอเมือง จังหวัดร้อยเอ็ด*. ปรินญานิพนธ์ กศ.ม. (จิตวิทยาการศึกษา). กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. ถ่ายเอกสาร.
- ปริยาภรณ์ ประเทืองเศรษฐ์. (2545). *บทบาทบิดา บทบาทมารดา และการปรับตัวกับเพื่อนของวัยรุ่น*. ปรินญานิพนธ์ กศ.ม. (จิตวิทยาพัฒนาการ). กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. ถ่ายเอกสาร.
- มุกดา ศรีรงค์และคณะ. (2542). *จิตวิทยาทั่วไป*. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยรามคำแหง.
- มยุรี เสมใจดี. (2546). *ผลของกลุ่มสัมพันธ์เพื่อพัฒนาความมีน้ำใจต่อเพื่อนของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 โรงเรียนเตรียมอุดมศึกษาพัฒนาการ กรุงเทพมหานคร*. สารนิพนธ์. กศ.ม. (จิตวิทยาการแนะแนว). กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. ถ่ายเอกสาร.
- รัชณีกรณ ศักดิ์ศรีวัฒนา. (2548). *เปรียบเทียบการทำหน้าที่ของครอบครัวและภาวะซึมเศร้าในนักเรียนวัยรุ่นที่มาจากครอบครัวหย่าร้างกับครอบครัวปกติ*. วิทยานิพนธ์ พศ.ม. (การพยาบาลครอบครัว). บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยบูรพา.
- ลักขณา สิริวัฒน์. (2544). *จิตวิทยาในชีวิตประจำวัน*. กรุงเทพฯ: โอ.เอส. พรีนติ้ง เฮาส์.
- (2545). *สุขวิทยาจิตและการปรับตัว*. กรุงเทพฯ: โอเดียนสโตร์.
- (2549). *จิตวิทยาการปรับตัว*. กรุงเทพฯ: ศูนย์ส่งเสริมวิชาการ.
- วราภรณ์ ตระกูลสฤษดิ์. (2543). *จิตวิทยาการปรับตัว*. กรุงเทพฯ: ศูนย์ส่งเสริมวิชาการ.
- วรรณ นิมวุ่น. (2549). *การปรับตัวในการใช้ชีวิตในกรุงเทพมหานคร ของนักเรียนช่วงชั้นที่ 3 โรงเรียนเทพลีลา เขตบางกะปิ กรุงเทพมหานคร*. ปรินญานิพนธ์ กศ.ม. (จิตวิทยาการศึกษา). กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. ถ่ายเอกสาร.
- ศุภลักษณ์ เงินบำรุง. (2546). *ปัจจัยบางประการที่เกี่ยวข้องกับการปรับตัวของนักศึกษาพยาบาล มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ องค์กรฯ*. ปรินญานิพนธ์ กศ.ม. (จิตวิทยาพัฒนาการ). กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. ถ่ายเอกสาร.

- สุทาร์ตัน ขวัญอ่อน. (2547). ผลของกิจกรรมกลุ่มที่มีต่อทัศนคติต่อการเรียนวิชาคณิตศาสตร์ของมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. ปรินูญานิพนธ์ กศ.ม. (จิตวิทยาการแนะแนว).
กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. ถ่ายเอกสาร.
- สาธิต ใจตรง. (2548). การศึกษาการปรับตัวทางสังคมของนักเรียนวัยรุ่น. ปรินูญานิพนธ์ กศ.ม. (จิตวิทยาการแนะแนว). กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัยมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- สำนักงานสถิติแห่งชาติ. (2546). อัตราการหย่าร้างในประเทศไทย.
- โสภณ ชปิลมันน์. (2543). วัยรุ่น วัยจับ. วารสารราชบัณฑิตยสถาน. 4 (25): 99,104
- สิริพงศ์ สิ้นเสียง. (2549) . การใช้กิจกรรมกลุ่มในการพัฒนาความฉลาดทางอารมณ์ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 โรงเรียนทวีธาภิเศก 2 เขตบางขุนเทียน สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษากรุงเทพมหานคร เขต 3 . สารนิพนธ์ กศ.ม. (การบริหารการศึกษา). กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- อัญชลี ทองจันทร์. (2546). การศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยบางประการกับการปรับตัวทางสังคมของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 ในจังหวัดเพชรบุรี โดยการวิเคราะห์เส้นทาง. ปรินูญานิพนธ์ กศ.ม. (จิตวิทยาพัฒนาการ). กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. ถ่ายเอกสาร.
- อุมาพร ตรังคสมบัติ. (2540). จิตบำบัดและการให้คำปรึกษาครอบครัว. กรุงเทพฯ: ชันดำการพิมพ์.
----- (2542). จิตบำบัดและการให้คำปรึกษาครอบครัว. พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพฯ: ชันดำการพิมพ์.
- อารีย์ ชันติธรรมกุล. (2546). ผลการให้คำปรึกษากลุ่มตามทฤษฎีการวิเคราะห์การติดต่อสัมพันธ์ระหว่างบุคคลต่อสัมพันธภาพกับบิดาหรือมารดาของนักเรียนที่มาจากครอบครัวหย่าร้างในโรงเรียนอาชีวศึกษาเอกชน. วิทยานิพนธ์ วศ.ม. (จิตวิทยาการให้คำปรึกษา).
บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยบูรพา.
- อุษกร แซ่เหล้า. (2550). ความเครียดและการปรับตัวของนิสิตชั้นปีที่ 1 มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. ปรินูญานิพนธ์ วศ.ม.(สุขศึกษา). กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- Andrew ,H.A.; & Roy, S.C. (1991). *The Roy's Adaptation Model*. California: Appleton & Lange.
- English, Horace B.; & Ava English Changers. (1968). *A Comprehensive Dictionary of Psychological and Psychological Terms*. New York: David McKay Company.
- Erikson, Erik H. (1968). *Identity and The Life Cycle*. New York: International University.
- Hurlock, Elizabeth B. (1978). *Development Psychology*. New York: McGraw – Hill.
- Lazarus, Richard S. (1969). *Pattern of Adjustment and Human Effectiveness*. New York: McGraw – Hill.

ภาคผนวก

ภาคผนวก ก
อาจารย์ที่ปรึกษาสารนิพนธ์
อาจารย์ผู้เชี่ยวชาญ

รายนามอาจารย์ที่ปรึกษาสารนิพนธ์ และอาจารย์ผู้เชี่ยวชาญ

1. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ทศพร มณีศรีขำ	อาจารย์ที่ปรึกษาสารนิพนธ์
2. อาจารย์ ดร.มณฑิรา จารุเพ็ง	อาจารย์ผู้เชี่ยวชาญ
3. อาจารย์ ดร.สกล วรเจริญศรี	อาจารย์ผู้เชี่ยวชาญ
4. อาจารย์ฉัตรปวีณ์ กิตติวัชรอังกูร	อาจารย์ผู้เชี่ยวชาญ

ภาคผนวก ข

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

- 1. โปรแกรมกิจกรรมกลุ่มเพื่อพัฒนาความสามารถในการปรับตัวทางสังคม**
- 2. แบบสอบถามวัดความสามารถในการปรับตัวทางสังคม**

1. รายละเอียดของโปรแกรมการใช้กิจกรรมกลุ่ม

เพื่อพัฒนาความสามารถในการปรับตัวทางสังคม

ครั้งที่ 1

ปฐมนิเทศ

ชื่อกิจกรรม “ ทายใจ ”

วัตถุประสงค์

1. เพื่อให้นักเรียนเข้าใจระเบียบ วิธีการ ข้อควรปฏิบัติ จุดมุ่งหมายและวันเวลาในการเข้ากิจกรรมกลุ่ม
2. เพื่อให้นักเรียนทำความรู้จักและสร้างความคุ้นเคยกันในกลุ่ม

เทคนิคที่ใช้ เกม

เวลา 50 นาที

อุปกรณ์

1. เอกสารชี้แจงจุดมุ่งหมาย ข้อควรปฏิบัติ และตารางเวลาในการเข้าร่วมกิจกรรม จำนวน 16 ชุด
2. ปากกาและกระดาษ 16 ชุด

วิธีดำเนินการ

1. ขั้นนำ

1. ผู้วิจัยแนะนำชื่อตัวเองและให้นักเรียนแต่ละคนแนะนำชื่อ-นามสกุล ชั้นเรียนของตัวเองจนครบทุกคน
2. ผู้วิจัยทำการชี้แจงระเบียบ ข้อควรปฏิบัติ จุดมุ่งหมายในการเข้าร่วมกิจกรรมกลุ่ม พร้อมทั้งแจกเอกสารและตารางเวลาให้แก่สมาชิกทุกคน

3. ผู้วิจัยเปิดโอกาสให้สมาชิกซักถามปัญหาต่างๆที่สงสัยจนเป็นที่เข้าใจกัน แล้วจึงเริ่มเข้าสู่กิจกรรมกลุ่ม

2. ขั้นมีส่วนร่วม

2. ผู้วิจัยชี้แจงกติกาการเล่น เกม “ทายใจ” และให้นักเรียนปฏิบัติตามดังนี้

2.1 ผู้วิจัยให้นักเรียนจัดเก้าอี้เป็น 2 แถว และให้จับคู่กับเพื่อน แล้วให้หันหน้าเข้าหากู่ของตนเอง โดยห่างกันประมาณ 1 เมตร

2.2 ผู้วิจัยแจกกระดาษกับปากกาให้นักเรียนทุกคนและอธิบายวิธีการเล่นเกม ทายใจ โดยผลัดกันทายทีละแถว โดยเริ่มจากแถวที่ 1 เป็นผู้ทาย แล้วแถวที่ 2 เป็นผู้ตอบ ทั้งผู้ทายและผู้ตอบจะต้องเขียนคำทายหรือคำตอบลงในกระดาษของตนเอง โดยห้ามถามหรือบอกคำตอบกัน

2.3 เมื่อนักเรียนเข้าใจแล้ว ผู้วิจัยบอกให้แถวที่ 1 เป็นผู้ทายแถวที่ 2 ก่อน โดยให้ทายตามคำถามดังต่อไปนี้ คือ

- ชอบรับประทานผลไม้อะไรมากที่สุด
- อาชีพที่อยากเป็นมากที่สุด
- ชอบฟังเพลงแนวไหนมากที่สุด
- ชอบสีอะไรมากที่สุด
- ชอบเรียนวิชาอะไรมากที่สุด

ซึ่งผู้ที่นั่งแถวที่ 1 จะต้องเขียนคำตอบที่คิดว่าคู่ของตนเองชอบที่สุดในแต่ละข้อและให้ผู้ที่นั่ง

ในแถวที่ 2 จะต้องเขียนคำตอบที่ตนเองชอบในแต่ละข้อลงในกระดาษของตนเองด้วยเหมือนกัน

2.4 เมื่อนักเรียนทุกคนทายครบทุกข้อแล้ว ผู้วิจัยให้ผู้ทายแถวที่ 1 บอกสิ่งที่ตนเองทายและให้ผู้ถูกทายแถวที่ 2 ตอบว่าถูกหรือไม่ ถ้าไม่ถูกให้บอกคำตอบของตนเองด้วย โดยให้ยืนทายและบอกทีละคู่

2.5 ให้แถวที่ 2 เป็นผู้ทาย แล้วแถวที่ 1 เป็นผู้ตอบในหัวข้อคำถามเดียวกันและเฉลยคำตอบ เช่นเดียวกันกับรอบแรก

3. ขั้นวิเคราะห์

เมื่อทั้ง 2 กลุ่มผลัดกันทายใจเรียบร้อยแล้ว ผู้วิจัยและนักเรียนร่วมกันอภิปรายและเสนอความคิดเห็นในหัวข้อ ดังนี้

3.1 สาเหตุที่บางครั้งเราทนายใจเพื่อนถูก บางครั้งไม่ถูก

3.2 มีความคิดเห็นอย่างไรสำหรับคู่ที่ทนายไม่ถูกเลยหรือทนายผิดเป็นส่วนมาก
จะกล่าวได้หรือไม่ว่ารู้จักเพื่อนของตนเองจริงๆ

3.3 วิธีการที่จะทำให้ผู้อื่นรู้จักเราในด้านต่างๆ

3.4 ข้อคิดที่ได้จากกิจกรรมนี้

4. ขั้นสรุปและประยุกต์หลักการ

4.1 ผู้วิจัยให้นักเรียนร่วมกันสรุปจากการเสนอความคิดเห็น

4.2 ผู้วิจัยสรุปเพิ่มเติม ดังต่อไปนี้

➤ คนที่เป็นเพื่อนกันส่วนใหญ่เป็นเพราะมีนิสัยบางอย่างที่คล้ายคลึงกัน และการใกล้ชิด การอยู่ร่วมกันหรือการร่วมงานกันบ่อยๆ ก็มีส่วนที่ทำให้เป็นเพื่อนกันได้ แต่เราก็ไม่สามารถที่จะรู้จักเพื่อนได้ทุกอย่างทุกเรื่อง

➤ บางเรื่องที่เป็นเรื่องภายนอก เช่น ชอบรับประทานอะไร เราทนายใจเพื่อนไม่ถูก ดังนั้นเรื่องในจิตใจย่อมยากที่จะรู้ได้ นอกจากจะเปิดเผยต่อกัน ซึ่งต้องสร้างความไว้วางใจซึ่งกันและกันก่อน

➤ เราควรให้ความจริงใจ ไว้วางใจเพื่อน ถ้าที่จะเปิดเผยตนเองอย่างตรงไปตรงมาเพื่อให้ผู้อื่นรู้จักเราดียิ่งขึ้น จะทำให้อยู่ร่วมกันอย่างมีความสุข

5. ประเมินผล

5.1 สังเกตความสนใจและความร่วมมือในการปฏิบัติกิจกรรมเกี่ยวกับการเล่นเกม ทนายใจและการแนะนำตัวของนักเรียน

5.2 สังเกตการมีส่วนร่วมในการแสดงความคิดเห็นของนักเรียนเกี่ยวกับประโยชน์ที่ได้รับจากการทำกิจกรรม

ครั้งที่ 2

ชื่อเรื่อง การยอมรับผลการกระทำของตนเอง

ชื่อกิจกรรม บทบาทสมมติเรื่อง “ทำไมต้องยอมรับ”

วัตถุประสงค์

1. เพื่อให้นักเรียนสามารถบอกความหมาย ความสำคัญ และประโยชน์ของการยอมรับผลการกระทำของตนเองได้
2. เพื่อให้นักเรียนสามารถบอกความรู้สึกของตนที่มีต่อบุคคลที่ยอมรับการกระทำของตนเองได้

เทคนิคที่ใช้ บทบาทสมมติ

เวลา 50 นาที

อุปกรณ์

1. บทบาทสมมติเรื่อง “ทำไมต้องยอมรับ”
2. ใบงาน เรื่อง “ทำไมต้องยอมรับ”
3. สลากสีต่างๆ เช่น สีแดง สีเหลือง สีเขียว สีฟ้า

วิธีดำเนินการ

1. ขั้นนำ

ผู้วิจัยทบทวนความรู้เดิมจากกิจกรรมที่แล้ว จากนั้นผู้วิจัยสนทนากลุ่มนักเรียนถึงบุคคลที่ยอมรับหรือไม่ยอมรับการกระทำของตนเอง โดยให้นักเรียนแต่ละคนร่วมแสดงความคิดเห็น แลกเปลี่ยนกัน พร้อมบอกเหตุผล

2. ขั้นมีส่วนร่วม

2.1 ผู้วิจัยผู้วิจัยแบ่งนักเรียนออกเป็น 4 กลุ่มๆละ 4 คน โดยให้นักเรียนจับสลากสี โดยใครได้สลากสีเดียวกันให้รวมกลุ่มกัน

2.2 โดยให้แต่ละกลุ่มแสดงบทบาทสมมติตามสถานการณ์ที่กำหนดให้แต่ละกลุ่ม ดังนี้

2.2.1 กลุ่มที่ 1 เรื่อง ลุงมีเช่ากรุง

2.2.2 กลุ่มที่ 2 เรื่อง ไปสายเสมอ

2.2.3 กลุ่มที่ 3 เรื่อง สาวน้อยไปจ่ายตลาด

2.2.4 กลุ่มที่ 4 เรื่อง ยอดนักเตะ

2.3 ผู้วิจัยแจกเอกสาร เรื่องสั้นและบทบาทสมมติให้กับนักเรียนแต่ละกลุ่มได้อ่านและเตรียมตัวแสดง จากนั้นผู้วิจัยและนักเรียนอาสาสมัครร่วมกันจัดสถานที่แสดง

2.4 นักเรียนแต่ละกลุ่มแสดงบทบาทสมมติตามบทที่ตนเองได้รับ และนักเรียนกลุ่มอื่นให้เป็นผู้ร่วมสังเกตการณ์

3.ขั้นวิเคราะห์

3.1 ผู้วิจัยสนทนาร่วมกับนักเรียนเกี่ยวกับพฤติกรรมของตัวละครแต่ละตัวว่ามีลักษณะเป็นอย่างไร และผลที่เกิดขึ้นจากการกระทำของตัวละครดังกล่าว โดยให้นักเรียนช่วยกันแสดงความคิดเห็น

3.2 ผู้วิจัยให้แต่ละกลุ่มนั่งเป็นรูปวงกลม โดยห่างกันกลุ่มละ 1 เมตร

3.3 ผู้วิจัยแจกใบงานคำถามเกี่ยวกับบทบาทสมมติที่แสดงไป พร้อมกับให้นักเรียนแต่ละกลุ่มร่วมกันแสดงความคิดเห็นเพื่อหาคำตอบลงในใบงาน ดังนี้

3.3.1 นักเรียนมีความคิดเห็นอย่างไรกับการกระทำของตัวละคร ต่อไปนี้

➤ ลุงมี.....

➤ ญาติ.....

➤ แก้ว.....

➤ ปิงปิง.....

3.3.2 นักเรียนคิดว่าการกระทำของใครบ้างที่แสดงถึง “การยอมรับในผลการกระทำของตนเอง”

❖ การกระทำ.....

❖ เพราะ.....

❖ ถ้าสังคมไทยมีแต่บุคคลที่ยอมรับในผลการกระทำของตนเองได้ แล้ว
สภาพสังคมจะเป็นอย่างไร.....

.....

3.4 ผู้วิจัยให้นักเรียนแต่ละกลุ่มส่งตัวแทนออกมานำเสนอหน้าชั้นเรียน

4.ขั้นสรุปและประยุกต์หลักการ

4.1 ผู้วิจัยให้นักเรียนร่วมกันแสดงความคิดเห็น ความรู้สึก ข้อคิด และประโยชน์ที่ได้รับจากกิจกรรมนี้

4.2 ผู้วิจัยสรุปเพิ่มเติมเกี่ยวกับการยอมรับผลการกระทำของตนเอง และชี้ให้เห็นว่าการยอมรับผลการกระทำของตนเองเป็นประโยชน์ต่อส่วนรวมอย่างมากและจะทำให้อยู่ด้วยกันในสังคมได้อย่างมีความสุข

4.3 ผู้วิจัยให้นักเรียนช่วยกันแสดงความคิดเห็นความรู้สึกถึงตัวละครที่ยอมรับผลการกระทำของตนเอง

5.ขั้นประเมินผล

5.1 สังเกตจากการปฏิบัติกิจกรรมเกี่ยวกับการตอบคำถาม การแสดงและชมบทบาทสมมติของนักเรียน

5.2 สังเกตจากการแสดงความคิดเห็น การนำเสนอหน้าชั้นเรียนและการให้ข้อเสนอแนะซึ่งกันและกันของแต่ละคนภายในกลุ่ม

เรื่อง “ลุงมีเข้ากรุง”

ลุงมีเดินทางมาหาลูกที่กรุงเทพมหานคร ขณะที่นั่งรอรถประจำทางได้ถูกเจ้าหน้าที่เทศกิจมาเชิญลุงมีไปเสียค่าปรับ 2,000 บาท เนื่องจากลุงมีทิ้งถุงน้ำแข็งลงบนพื้นถนน ลุงมีมีเงินติดตัวมาแค่ 3,000 บาท ซึ่งเป็นเงินที่สะสมมาเป็นเวลานาน เพื่อมาใช้จ่ายในการเดินทางไปหาลูกที่กรุงเทพฯ ลุงมีคิดไปคิดมาอยู่นาน จนในที่สุด ลุงมีจึงยอมเสียค่าปรับ 2,000 บาท ด้วยความรู้สึกว่าบทเรียนนี้ราคาแพงมาก ในชีวิตของลุงมีไม่เคยซื้ออะไรด้วยราคาสูงสุดถึง 2,000 บาท เมื่อลุงมีกลับมาถึงบ้านที่ต่างจังหวัด จึงนำเรื่องนี้มาเล่าให้เพื่อนบ้าน พี่น้อง ลูกหลาน ในหมู่บ้านให้ฟัง เพื่อให้ทุกคนจะได้มีความรู้และนำไปปฏิบัติตนได้ถูกต้องในภายหลัง เพื่อจะได้ไม่ต้องเสียค่าปรับเหมือนกับลุงอีก ซึ่งนับว่าเงิน 2,000 บาท ที่ลุงมีเสียไปในครั้งนี้ ถือว่าคุ้มค่ามาก เพราะมันเป็นประโยชน์ที่ทำให้ทุกคนในหมู่บ้านได้รับทราบกับเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นในครั้ง.....

เรื่อง “ไปสายเสมอ”

ภูผา มาถึงโรงเรียนหลังเคารพธงชาติอยู่บ่อยครั้ง เพราะเล่นเกมสล็อตออนไลน์ดึกและทำให้นอนตื่นสาย ทำให้ทางฝ่ายปกครองได้ลงบันทึกการมาสายของภูผาไว้เป็นข้อมูลเพื่อเอาไว้พิจารณาการมาโรงเรียนสายของภูผาตามกฎระเบียบของโรงเรียน ซึ่งทำให้ภูผาไม่เห็นด้วยกับการกระทำของโรงเรียนและไม่เห็นด้วยว่าการกระทำของฝ่ายปกครองของโรงเรียนไม่ถูกต้อง....

เรื่อง “สาวน้อยไปจ่ายตลาด”

ขณะที่แ้วเดินทางมาถึงตลาดก็มองตรงไปตู้ร้านขายเครื่องประดับที่ตั้งอยู่เต็มแผงมากมายโดยไม่เดินดูทางเดิน ทำให้บังเอิญไปชนแผงของแม่ค้าอีกร้านกว่า แม่ค้าจึงพูดเสียงดังมากกว่าคุณเดินอย่างไรไม่มีตามองรีไร ทันใดนั้นแ้วจึงรีบยกมือไหว้และขอโทษ พร้อมทั้งกับกล่าวคำว่า “ขอโทษค่ะ” แล้วจึงรีบช่วยแม่ค้าเก็บของใส่ในแผงและช่วยรีบเรียงสินค้าให้รวดเร็วจนเสร็จเรียบร้อยสมบูรณ์.....

เรื่อง “ยอดนักเตะ”

ปิงปิงกับเพื่อนๆ พากันเล่นฟุตบอลอยู่ในสนาม โดยมีมูมเป็นผู้รักษาประตูและนอกเหนือ จากนั้น ก็จะผลัดกันเป็นผู้เตะลูกบอลให้เข้าประตู แต่ปิงปิงกับเตะลูกบอลไปโดนกระถางต้นไม้ของโรงเรียนแตกปิงปิงจึงวิ่งไปเก็บลูกบอลมาเล่นต่อ โดยไม่สนใจกระถางต้นไม้ที่แตก....

ใบงาน

กิจกรรม “ทำไมต้องยอมรับ”

คำสั่ง ให้นักเรียนในกลุ่มปฏิบัติดังนี้

1. เลือกหัวหน้ากลุ่ม 1 คน ทำหน้าที่เป็นผู้นำการอภิปรายกลุ่ม
2. เลือกเลขานุการกลุ่ม 1 คน ทำหน้าที่จดบันทึกผลงานของกลุ่ม
3. จากการชมเรื่อง “ทำไมต้องยอมรับ” แล้วให้นักเรียนทุกคนในกลุ่มร่วมกันแสดงความคิดเห็นตามหัวข้อต่อไปนี้

3.3.1 นักเรียนมีความคิดเห็นอย่างไรกับการกระทำของตัวละคร ต่อไปนี้

- ลุงมี.....
- ภูผา.....
- แก้ว.....
- ปิงปิง.....

3.3.2 นักเรียนคิดว่าการกระทำของใครบ้างที่แสดงถึง “การยอมรับในผลการกระทำของตนเอง”

❖ การกระทำ.....

❖ เพราะ.....

3.3.3 ถ้าสังคมไทยมีแต่บุคคลที่ยอมรับในผลการกระทำของตนเองได้ แล้วสภาพสังคมจะเป็นอย่างไร

.....

.....

.....

ครั้งที่ 3

ชื่อเรื่อง การเข้าใจและยอมรับผู้อื่น

ชื่อกิจกรรม อภิปรายกลุ่มเรื่อง “ การเข้าใจเพื่อน ”

- วัตถุประสงค์
1. เพื่อให้นักเรียนเข้าใจและเกิดการยอมรับผู้อื่น
 2. เพื่อให้นักเรียนเรียนรู้ความรู้สึกของการได้รับการยอมรับจากผู้อื่น
 3. เพื่อให้นักเรียนรู้จักการปรับตัวเข้าหาผู้อื่น

เทคนิคที่ใช้ อภิปรายกลุ่ม

เวลา 50 นาที

อุปกรณ์ เอกสารเกี่ยวกับเรื่อง “ การเข้าใจเพื่อน ”

วิธีดำเนินการ

1. ขั้นนำ

ผู้วิจัยสนทนากับนักเรียนเรื่องการเข้าใจและยอมรับผู้อื่น เพื่อเป็นการนำไปพัฒนาความสามารถในการปรับตัวทางสังคมให้สามารถอยู่ในสังคมได้อย่างมีความสุขและเหมาะสม พร้อมทั้งให้นักเรียนยกตัวอย่างประกอบ

2. ขั้นมีส่วนร่วม

2.1 ผู้วิจัยให้นักเรียนแบ่งกลุ่ม กลุ่มละ 4 คน จำนวน 4 กลุ่ม โดยให้นักเรียนนับ 1 ถึง 4 ต่อไปเรื่อย ๆ โดยนักเรียนคนใดนับหมายเลขเดียวกัน ให้รวมกลุ่มกันและให้นักเรียนในกลุ่มร่วมกันเลือกหัวหน้ากลุ่มและเลขานุการ

2.2 ผู้วิจัยแจกใบงานเรื่อง “การเข้าใจเพื่อน”

2.3 ให้นักเรียนแต่ละกลุ่มแสดงความคิดเห็นและแลกเปลี่ยนความคิดเห็นตามใบงานเรื่อง “การเข้าใจเพื่อน” โดยมีหัวหน้ากลุ่มเป็นผู้ดำเนินการอภิปรายและมีเลขานุการกลุ่มเป็นผู้บันทึกการอภิปราย

3.ขั้นวิเคราะห์

3.1 ผู้วิจัยให้นักเรียนร่วมอภิปรายตามใบงานเรื่อง “การเข้าใจเพื่อน”

3.2 ผู้วิจัยให้นักเรียนแต่ละกลุ่มส่งตัวแทนออกมารายงานผลการอภิปรายกลุ่มในกิจกรรม “การเข้าใจเพื่อน”

4.ขั้นสรุปและประยุกต์หลักการ

4.1 ผู้วิจัยให้นักเรียนช่วยกันสรุปผลที่ได้รับจากการปฏิบัติกิจกรรม “การเข้าใจเพื่อน”

4.2 ผู้วิจัยสรุปเพื่อเชื่อมโยงความคิดและผลงานของนักเรียน โดยให้นักเรียนเห็นความสำคัญของการเข้าใจและยอมรับผู้อื่น

5.ขั้นประเมินผล

5.1 นักเรียนร่วมกันแลกเปลี่ยนความคิดเห็นและบอกถึงประโยชน์ที่ได้จากการเข้ากิจกรรม “การเข้าใจเพื่อน”

5.2 ผู้วิจัยให้นักเรียนช่วยกันเสนอแนะและติชมร่วมกันเกี่ยวกับเรื่องการเข้าใจและยอมรับผู้อื่น

การเข้าใจเพื่อน

เนื้อหา

การเข้าใจเพื่อน หมายถึง การเรียนรู้ถึงลักษณะนิสัยใจคอ ความต้องการและการแสดงออกของเพื่อนเพื่อจะได้นำมาพิจารณาประกอบเป็นแนวทางในการเสริมสร้างสัมพันธภาพกับเพื่อน ผู้ที่จะเข้าใจเพื่อนได้ดีจะต้องเป็นบุคคลที่มีความอดทนและต้องสามารถควบคุมสติหรือจิตใจของตนเองได้ดี การเข้าใจเพื่อน ก็คือการมีความเห็นอกเห็นใจ การให้ความร่วมมือ ช่วยเหลือเพื่อน การคิดถึงสภาวะ การเรียนรู้ การได้รับการอบรม สิ่งแวดล้อม และประสบการณ์ของเพื่อน ก็เพื่อที่จะพยายามเข้าใจว่าที่เพื่อนพูดเช่นนั้น หรือทำอย่างนั้นก็เพราะเขามีประสบการณ์มา มีฐานะความเป็นอยู่อย่างนั้น ก็ย่อมต้องพูดต้องทำเช่นนั้นเมื่อเราสามารถเข้าใจเขาได้แล้ว เราจะมีความรู้สึกว่า สงสารเขา เห็นใจเขา ให้อภัยเขา โดลลงนำมาคิดดูว่า ถ้าเราเป็นเขาและอยู่ในสภาพอย่างเขาบ้าง เราจะเป็นอย่างไร เป็นลักษณะของการรู้จักเอาใจเขามาใส่ใจเรา อย่างไรก็ตาม ต้องระลึกไว้เสมอว่า ตัวของเราเองก็ยังทำอะไรให้ถูกใจตัวเองทุกอย่างไม่ได้ แล้วเพื่อนเล่าเขาจะทำให้ถูกใจเราทุกอย่างได้อย่างไร

การเข้าใจเพื่อนนั้น มีความมุ่งหมายที่สำคัญ ก็เพื่อให้เกิดความร่วมมือกันในการทำงาน และอยู่ร่วมกันอย่างสันติ ซึ่งจะเป็นประโยชน์แก่ตัวเองและส่วนรวม ในการทำสิ่งต่างๆ ที่มีประสิทธิภาพและมีผลสมบูรณ์นั้นยากที่เราจะปฏิบัติด้วยตนเองตามลำพัง หากแต่จะต้องมีความจำเป็นที่จะต้องติดต่อหรืออาศัยความสัมพันธ์กับเพื่อน เราจึงต้องรู้จักยอมรับฟังเหตุผลของเพื่อน มีความพิจารณาไตร่ตรองกาเหตุผลหรือมูลเหตุต่างๆ มีความเห็นอกเห็นใจเพื่อน ให้ความช่วยเหลือเพื่อน จึงจะทำให้การทำให้สิ่งใด ๆ สำเร็จด้วยดีทุกคนให้ความร่วมมือสนับสนุน การทำสิ่งใด ๆ ก็ตามแม้ว่าจะมีอุปสรรคต่างๆ พร้อมเพียงสักเพียงใด แต่หากขาดความเข้าใจซึ่งกันละกัน การทำสิ่งนั้นจะสำเร็จไปไม่ได้ ยิ่งกว่านั้นอาจจะก่อให้เกิดผลเสียหายต่อส่วนรวมนั้นด้วย

หมายเหตุ ที่มา : เขียนและเรียบเรียงโดย วิมล หนองพงษ์.(2538). ผลกิจกรรมกลุ่มที่มีต่อสัมพันธภาพระหว่างบุคคลของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 โรงเรียนนครักษ์ อำเภอนครักษ์ จังหวัดนครนายก.ปริญญาานิพนธ์ กศ.ม.(จิตวิทยาการศึกษา) กรุงเทพมหานคร : มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

ใบงาน

กิจกรรม “การเข้าใจเพื่อน”

คำสั่ง ให้นักเรียนในกลุ่มปฏิบัติดังนี้

1. เลือกหัวหน้ากลุ่ม 1 คน ทำหน้าที่เป็นผู้นำการอภิปรายกลุ่ม
2. เลือกเลขานุการกลุ่ม 1 คน ทำหน้าที่จดบันทึกผลงานของกลุ่ม
3. อ่านเอกสารเรื่อง “การเข้าใจเพื่อน” แล้วให้นักเรียนทุกคนในกลุ่มร่วมกันแสดงความคิดเห็นตามหัวข้อต่อไปนี้

3.2.1 ผู้ที่จะเข้าใจเพื่อนที่ดีดีนั้นจะต้องเป็นคนอย่างไร

.....

.....

3.2.2 การจะเข้าใจเพื่อน จะต้องปฏิบัติเช่นไร

.....

.....

3.2.3 การเข้าใจเพื่อน มีผลต่อการปรับตัวทางสังคมอย่างไร

.....

.....

ครั้งที่ 4

ชื่อเรื่อง การเห็นแก่ประโยชน์ส่วนรวมทางสังคม

ชื่อกิจกรรม บทบาทสมมติเรื่อง “ไม่รู้จักโทษใคร”

วัตถุประสงค์

1. เพื่อให้นักเรียนสามารถบอกข้อดีและข้อเสียที่ได้รับจากการเห็นแก่ประโยชน์ส่วนรวมทางสังคมได้
2. เพื่อให้นักเรียนสามารถวิเคราะห์ผลที่ได้รับจากการไม่เห็นความสำคัญของประโยชน์ส่วนรวมทางสังคมได้

เทคนิคที่ใช้ บทบาทสมมติ

เวลา 50 นาที

อุปกรณ์

1. บทบาทสมมติเรื่อง “ไม่รู้จักโทษใคร”
2. ใบงาน เรื่อง “ไม่รู้จักโทษใคร”
3. ลูกบอล สีแดงกับสีเหลือง
4. ภาพสาธารณสมบัติต่างๆ เช่น ภาพแม่น้ำ สถานีรถไฟ สวนสาธารณะ เป็นต้น

วิธีดำเนินการ

1. ขั้นนำ

ผู้วิจัยทบทวนความรู้เดิมจากกิจกรรมที่แล้ว จากนั้นผู้วิจัยให้นักเรียนดูภาพสาธารณสมบัติต่างๆ เช่น ภาพสวนสาธารณะ สถานีรถไฟ แม่น้ำ ลำคลอง เป็นต้น และสนทนาซักถามนักเรียนถึงความสำคัญของสถานที่ต่างๆ โดยให้นักเรียนบอกประโยชน์ของสถานที่ต่างๆ ที่ละคน โดยให้สมาชิกในกลุ่มร่วมแสดงความคิดเห็น

2.ขั้นมีส่วนร่วม

- 2.1 ผู้วิจัยสนทนากับนักเรียนเกี่ยวกับข้อดีและข้อเสียที่ได้รับจากการเห็นแก่ประโยชน์ส่วนร่วมกับตัวเราได้อย่างไร โดยให้นักเรียนแสดงความคิดเห็นแลกเปลี่ยนกันภายในกลุ่มสมาชิก
- 2.2 ผู้วิจัยขออาสาสมัครนักเรียนจำนวน 5 คน ออกมาแสดงบทบาทสมมติ
- 2.3 ผู้วิจัยแจกเอกสาร เรื่องสั้นและบทบาทสมมติให้กับนักเรียนที่เป็นอาสาสมัครแต่ละคน ได้อ่านและเตรียมตัวแสดง จากนั้นผู้วิจัยและนักเรียนอาสาสมัครร่วมกันจัดสถานที่แสดง
- 2.4 นักเรียนที่เป็นอาสาสมัครแสดงบทบาทสมมติตามบทที่ตนเองได้รับ และนักเรียนคนอื่นเป็นผู้ร่วมสังเกตการณ์

3.ขั้นวิเคราะห์

- 3.1 ผู้วิจัยสนทนาร่วมกับนักเรียนเกี่ยวกับพฤติกรรมของตัวละครแต่ละตัวว่ามีลักษณะเป็นอย่างไร และผลที่เกิดขึ้นจากการกระทำของตัวละครดังกล่าว โดยให้นักเรียนช่วยกันแสดงความคิดเห็น
- 3.2 ผู้วิจัยแบ่งนักเรียนออกเป็น 2 กลุ่ม โดยหยิบลูกบอล ใครได้ลูกบอลสีเดียวกันให้อยู่กลุ่มเดียวกัน โดยให้แต่ละกลุ่มหนึ่งเป็นรูปร่างกลม
- 3.3 ผู้วิจัยแจกใบงานคำถามเกี่ยวกับบทบาทสมมติที่แสดงไป พร้อมกับให้นักเรียนแต่ละกลุ่มร่วมกันแสดงความคิดเห็นเพื่อหาคำตอบลงในใบงาน ดังนี้
 - การกระทำของเดชาภพและเพื่อนๆ ส่งผลกระทบท่อส่วนร่วมในด้านใดบ้าง เพราะเหตุผลใด
 - นักเรียนได้รับข้อคิดและบทเรียนอะไรบ้างจากเรื่อง “ไม่รู้จะโทษใคร” นี้
 - ข้อดีที่ได้รับจากการเห็นแก่ประโยชน์ส่วนรวมมีอะไรบ้าง
- 3.4 ผู้วิจัยให้นักเรียนแต่ละกลุ่มส่งตัวแทนออกมานำเสนอหน้าชั้นเรียน

4.ขั้นสรุปและประยุกต์หลักการ

4.1 ผู้วิจัยให้นักเรียนร่วมกันแสดงความคิดเห็น ความรู้สึก ข้อคิด และประโยชน์ที่ได้รับ จากกิจกรรมนี้

4.2 ผู้วิจัยสรุปเพิ่มเติมเกี่ยวกับการเห็นแก่ประโยชน์ส่วนรวม และชี้ให้เห็นว่าการเห็นแก่ประโยชน์ส่วนรวมนั้น ได้รับประโยชน์อย่างมากมายและจะทำให้ทุกคนในสังคมได้อย่างมีความสุข

5.ขั้นประเมินผล

5.1 สังเกตจากการปฏิบัติกิจกรรมเกี่ยวกับการตอบคำถาม การแสดงและชมบทบาทสมมติของนักเรียน

5.2 สังเกตจากการแสดงความคิดเห็น การนำเสนอหน้าชั้นเรียนและการให้ข้อเสนอแนะซึ่งกันและกันเกี่ยวกับประโยชน์ของการทำงานตามที่ได้รับมอบหมาย

บทบาทสมมติเรื่อง “ไม่รู้จะโทษใคร ”

เดชาภพ เป็นนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ซึ่งมีพฤติกรรมที่ก้าวร้าว เกเร ชอบหนีเรียนเป็นประจำ โดยทุกวันในตอนเย็นหลังเลิกเรียน เดชาภพและเพื่อนๆมักจะมารวมกลุ่มกันที่ปากทางเข้าโรงเรียน และมักจะขับรถจักรยานยนต์วันไปวนรอบๆบริเวณหน้าโรงเรียนทำให้ส่งเสียงดังรบกวนผู้คนแถวนั้นอยู่ประจำทุกวันและชอบใช้โทรศัพท์สาธารณะหน้าโรงเรียนคุยกับเพื่อนโดยไม่รู้จักเกรงใจว่าจะมีใครมาใช้บริการหรือไม่ แต่ถ้าวันไหนโทรศัพท์ที่ใช้ไม่ได้ก็มักจะทุบหรือเข้าไปกระแทกหุโทรศัพท์เป็นผลทำให้สายโทรศัพท์ขาดและแตก จนเป็นที่เบื่อบระอาของคนที่ผ่านมาในบริเวณแถวอยู่เป็นประจำ แต่ก็ไม่มีใครสามารถทำอะไรได้

ในเช้าตรู่ของวันอาทิตย์ เดชาภพ ขับรถจักรยานยนต์ผ่านมาทางหน้าโรงเรียน และได้กลิ่นเหม็นไหม้ลอยมา จึงหันไปมองทางอาคารเรียน ซึ่งพบว่าไฟกำลังลุกไหม้อยู่ เดชาภพ จึงรีบขับรถจักรยานยนต์จะไปโทรศัพท์แจ้งเหตุไฟไหม้ แต่เดชาภพ ก็แทบช็อคเพราะโทรศัพท์ที่ใช้การไม่ได้เนื่องจากสายโทรศัพท์ขาด เดชาภพจึงตกใจทำอะไรไม่ถูก ได้แต่ยืนมองดูเปลวไฟที่ลุกลามอาคารเรียนของตนอยู่ด้วยความสะเทือนใจ

บทบาทของเดชาภพ

ผมชื่อ เดชาภพ ซึ่งเพื่อนๆและผู้คนในโรงเรียนและหมู่บ้าน รู้ว่ามีนิสัยที่เกเร อันธพาล ชอบก่อความเดือดร้อนให้กับผู้อื่นเป็นประจำ และชอบชวนเพื่อนๆไปทำสิ่งที่ไม่ดีก่อวสร้าง ความเดือดร้อนให้กับผู้อื่นอยู่เสมอ ซึ่งมีเพื่อนสนิทชื่อ ญัฐทวิ สุวัฒน์ และประทีป

บทบาทของญัฐทวิ สุวัฒน์ และประทีป

ผมชื่อ ญัฐทวิ สุวัฒน์ และประทีป เป็นเพื่อนกับเดชาภพ มักจะเชื่อฟังเดชาภพ และยกให้เดชาภพเป็นผู้นำและสั่งให้ทำในสิ่งที่ไม่ดี คอยสร้างความเดือดร้อนให้กับผู้อื่นเป็นประจำ

บทบาทของปริญา

ปริญา เป็นพนักงานขององค์การโทรศัพท์ มีหน้าที่ซ่อมโทรศัพท์ตามสถานที่ต่างๆ ที่นำไปติดตั้งเพื่อบริการตามที่สาธารณะ

ใบงาน

กิจกรรม “ไม่รู้จะโทษใคร”

คำสั่ง ให้นักเรียนในกลุ่มปฏิบัติดังนี้

1. เลือกหัวหน้ากลุ่ม 1 คน ทำหน้าที่เป็นผู้นำการอภิปรายกลุ่ม
2. เลือกเลขานุการกลุ่ม 1 คน ทำหน้าที่จดบันทึกผลงานของกลุ่ม
3. จากการชมเรื่อง “ไม่รู้จะโทษใคร” แล้วให้นักเรียนทุกคนในกลุ่มร่วมกันแสดงความคิดเห็นตามหัวข้อต่อไปนี้

3.3.1 การกระทำของเดชาภพและเพื่อนๆ ส่งผลกระทบต่อส่วนร่วมในด้านใดบ้าง เพราะเหตุผลใด

.....

.....

.....

3.3.2 นักเรียนได้รับข้อคิดและบทเรียนอะไรบ้างจากเรื่อง “ไม่รู้จะโทษใคร”นี้

.....

.....

.....

3.3.3 ข้อดีที่ได้รับจากการเห็นแก่ประโยชน์ส่วนรวมมีอะไรบ้าง

.....

.....

.....

ครั้งที่ 5

ชื่อเรื่อง การสร้างสัมพันธภาพที่ดีกับบุคคลอื่น

ชื่อกิจกรรม สถานการณ์จำลอง เรื่อง “เหงาจัง”

วัตถุประสงค์

1. เพื่อให้นักเรียนได้มีทักษะในการสร้างสัมพันธภาพที่ดีกับผู้อื่น
2. เพื่อให้นักเรียนได้รับประสบการณ์การรู้สึกได้รับการยอมรับจากบุคคลอื่น

เทคนิค สถานการณ์จำลอง

เวลา 50 นาที

อุปกรณ์

1. สถานการณ์จำลองเรื่อง “เหงาจัง”
2. ลูกอมรสส้มกับรสขุ่น
3. ใบงาน เรื่อง “เหงาจัง”

วิธีดำเนินการ

1. ขั้นนำ

ผู้วิจัยทบทวนความรู้เดิมและสนทนาซักถามนักเรียนเกี่ยวกับการสร้างสัมพันธภาพที่ดีกับบุคคลอื่นมีความสำคัญอย่างไรกับชีวิตของนักเรียน โดยให้สมาชิกแต่ละคนร่วมกันแสดงความคิดเห็นกับคำตอบที่เพื่อนตอบ

2. ขั้นมีส่วนร่วม

ผู้วิจัยให้นักเรียนปฏิบัติกิจกรรมโดยมีขั้นตอนดังนี้

2.1 ผู้วิจัยขออาสาสมัครนักเรียนจำนวน 5 คน ออกมาแสดงบทบาทตามสถานการณ์จำลอง

2.2 ผู้วิจัยแจกเอกสาร สถานการณ์จำลองให้กับนักเรียนที่เป็นอาสาสมัครแต่ละคนได้อ่านและเตรียมตัวแสดง จากนั้นผู้วิจัยและนักเรียนอาสาสมัครร่วมกันจัดสถานที่แสดง

2.3 นักเรียนที่เป็นอาสาสมัครแสดงบทบาทตามสถานการณ์ที่ตนเองได้รับ และนักเรียนคนอื่นเป็นผู้ร่วมสังเกตการณ์

3.ขั้นวิเคราะห์

3.1 ผู้วิจัยสนทนาร่วมกับนักเรียนเกี่ยวกับบทบาทตามสถานการณ์จำลองที่แสดงไป พร้อมกับให้นักเรียนเล่าประสบการณ์ของตนเองในการรู้สึกได้รับการยอมรับจากบุคคลอื่น

3.2 ผู้วิจัยแบ่งนักเรียนออกเป็น 2 กลุ่ม โดยให้นักเรียนหยิบลูกอมคนละ 1 เม็ด ใครได้ลูกอมรสเดียวกันให้มารวมกลุ่มกัน

3.3 ผู้วิจัยแจกใบงานคำถามเกี่ยวกับสถานการณ์จำลองที่แสดงไป พร้อมกับให้นักเรียนแต่ละกลุ่มร่วมกันแสดงความคิดเห็นเพื่อหาคำตอบลงในใบงาน

3.4 ผู้วิจัยให้นักเรียนแต่ละกลุ่มส่งตัวแทนออกมานำเสนอหน้าชั้นเรียน

4.ขั้นสรุปและประยุกต์หลักการ

4.1 ผู้วิจัยและนักเรียนร่วมกันสรุปเกี่ยวกับความสำคัญที่ได้รับการยอมรับจากบุคคลอื่นหลังจากการสร้างสัมพันธภาพที่ดีต่อบุคคลอื่นโดยให้นักเรียนแสดงความคิดเห็นที่ละคน

4.2 ให้นักเรียนร่วมกันสรุปข้อคิดและความสำคัญของการสร้างสัมพันธภาพที่ดีต่อบุคคลอื่น

5.ขั้นประเมินผล

5.1 สังเกตจากการปฏิบัติกิจกรรมเกี่ยวกับการตอบคำถาม การทำใบงานของนักเรียน

5.2 สังเกตจากการแสดงความคิดเห็น การนำเสนอหน้าชั้นเรียนและการให้ข้อเสนอแนะซึ่งกันและกันเกี่ยวกับความสำคัญของการสร้างสัมพันธภาพที่ดีกับบุคคลอื่นได้อย่างมีประสิทธิภาพ

สถานการณ์จำลองเรื่อง “เหงาจัง”

ฉากที่ 1 ในห้องเรียนชั้นป.4/1 ครูกำลังซักถาม เด็กหญิงวันนิดา ที่ไม่ยอมทำการบ้านมาส่งและแกล้งเพื่อนจนเพื่อนกล้ำแกล้งเธอ

- คุณครูส้ม : นี่! วันนิดา เธอไม่ยอมทำการบ้านมาส่งครูหลายครั้งแล้วนะ เธอจะว่าอย่างไร
- วันนิดา : หนูทำไม่ได้ค่ะ หนูไม่เข้าใจ
- ครูส้ม : ครูเห็นเธอไม่ตั้งใจเรียนเลย เธอเอาแต่หันหน้าไปพูดคุยกับเพื่อนข้างอยู่ตลอดเวลาเรียน เดี่ยวกลางวันมาทำงานที่โต๊ะครู ถ้าไม่เสร็จ ครูจะไม่ให้เธอไปเล่น ส่วนที่เธอแกล้ง
- ปิยพรจนกล้ำแกล้งเธอ ต้องเข้าโรงพยาบาล เธอจะว่าอย่างไร
- วันนิดา : ก็ปิยพรเขามาว่า หนูเรียนไม่เก่ง เรียนสู้เขาไม่ได้ หนูก็เลยผลักเขา เขาล้มไปเอง

ฉากที่ 2 ระหว่างทางที่เดินกลับบ้าน

- วันนิดา : (เดินบ่น) ไม่รู้จะเรียนไปทำไม สมองเราก็ไม่ดี เรียนไม่เก่ง สู้เพื่อนๆ ก็ไม่ได้ สอบที่ไร ก็ได้คะแนนน้อยทุกที เฮ้อ! เปื่อ เพื่อนๆ ก็ไม่ชอบคบกับเรา หาวว่าเราชอบแกล้ง (ในขณะนั้น พอดีมีรถมอเตอร์ไซด์ขับมา และเสียหลักวิ่งมาเฉี่ยวถูกวันนิดาเข้าจนวันนิดาสลบล้มลง ส่วนคนที่ขับมอเตอร์ไซด์คันนั้นไม่เป็นอะไร มากจึงพาวันนิดาไปส่งโรงพยาบาล)

ฉากที่ 3 เมื่อเพื่อน ๆ และครูทราบข่าวจึงมาเยี่ยมวันนิดาที่โรงพยาบาล

- ปิยพร : เป็นอย่างไรบ้างวันนิดา พวกเราทราบข่าวว่าเธอประสบอุบัติเหตุจึงมาเยี่ยม
- วันนิดา : เธอไม่โกรธฉันหรือที่ทำให้เธอกล้ำแกล้งเธอ
- ปิยพร : อย่าไปพูดถึงมันอีกเลย นี่เหลือเวลาอีกแค่ 2 สัปดาห์ก็จะสอบแล้ว เธอนอนป่วยแบบนี้ไปเรียนไม่ได้ เดี่ยวฉันจะมาดิวให้เธอเองนะ บ้านฉันอยู่ใกล้ๆ โรงพยาบาลนี่เอง
- วันนิดา : ฉันขอบใจเธอมากนะ แต่ฉันสมองไม่ดี ดิวไปก็ไม่ประโยชน์หรอก
- ปิยพร : ขอเพียงเธอตั้งใจและสนใจ ฉันเชื่อว่าเธอทำได้ แล้วพรุ่งนี้ฉันจะมาดิวให้เธอ

(ปิยพรและเพื่อนๆผลัดเปลี่ยนกันมาตัวให้วันนิตา ในช่วงแรกๆวันนิตาก็ไม่ค่อยสนใจ เพราะคิดว่ายากแต่พอเห็นถึงความตั้งใจจริง ความจริงใจของเพื่อนๆจึงตั้งใจเรียนและเห็นว่ามันไม่ใช่เรื่องยากเลย วันนิตารู้สึกประทับใจในความมีน้ำใจของเพื่อนๆที่มีต่อตนเอง หลังจากออกจากโรงพยาบาล วันนิตายืนยันและตั้งใจเรียน มีน้ำใจ ช่วยเหลือเพื่อน ไม่แก้ง ไม่อิจฉาริษยาเพื่อนอีก)

ฉากที่ 4 ในห้องเรียน วันประกาศผลสอบ

ครูส้ม : วันนิตา การสอบครั้งเธอทำคะแนนได้ดีมากเลยนะ เธอเห็นแล้วใช่ไหมว่าถ้าเธอสนใจ ตั้งใจ ก็ไม่ใช่เรื่องยากเลย ครูชื่นชมในความพยายามของเธอจริงๆ

วันนิตา : (ยิ้มรับอย่างสุขใจ)

ครูส้ม : ครูและเพื่อนๆลงความเห็นว่าคุณสมควรมอบตำแหน่งนักเรียนดีเด่นประจำสัปดาห์ของชั้นป.4 ให้กับวันนิตาเพราะวันนิตายืนยันเรียน มีน้ำใจ มีความประพฤติดี (ครูมอบรางวัลให้กับวันนิตา เพื่อนๆปรบมือแสดงความยินดี วันนิตารู้สึกมีความสุขอย่างมาก)

หมายเหตุ ที่มา : เขียนและเรียบเรียงโดยผู้วิจัย นางสาวพรพิมล พลครบุรี

ครั้งที่ 6

ชื่อเรื่อง การให้ความช่วยเหลือ

ชื่อกิจกรรม กรณีตัวอย่าง เรื่อง “ การให้ความช่วยเหลือเพื่อน ”

วัตถุประสงค์ เพื่อให้นักเรียนรู้จักการช่วยเหลือเพื่อน และทำให้เกิดความรู้สึกเห็นอกเห็นใจกัน
แล้ว สามารถช่วยให้เกิดสัมพันธภาพที่ดีต่อกัน

เทคนิคที่ใช้ กรณีตัวอย่าง

เวลา 50 นาที

อุปกรณ์

1. เอกสารกรณีตัวอย่างเรื่อง “ การให้ความช่วยเหลือเพื่อน ”

วิธีดำเนินการ

1. ช้่นนำ

ผู้วิจัยทบทวนความรู้เดิมและให้นักเรียนทำกิจกรรมเตรียมความพร้อมโยนบอลเรียกชื่อ
เพื่อให้นักเรียนมีสมาธิก่อนทำกิจกรรม จากนั้นผู้วิจัยสนทนากับนักเรียนเรื่อง การให้ความ
ช่วยเหลือเพื่อน เพื่อให้นักเรียนรู้จักการช่วยเหลือผู้อื่นในทางสังคมที่ดี พร้อมยกตัวอย่างประกอบ

2. ช้่นมีส่วนร่วม

2.1 ผู้วิจัยให้นักเรียนแบ่งกลุ่ม กลุ่มละ 4 คน จำนวน 3 กลุ่ม โดยให้นักเรียนนับ 1
ถึง 4 ต่อไปเรื่อย ๆ โดยนักเรียนคนใดนับหมายเลขเดียวกันให้รวมกลุ่มกันและให้เลือกหัวหน้ากลุ่ม
และเลขานุการกลุ่มละ 1 คน

2.2 ผู้วิจัยแจกเอกสารกรณีตัวอย่างเรื่อง “การให้ความช่วยเหลือเพื่อน” เพื่อให้
นักเรียนร่วมการศึกษาและเปิดโอกาสให้ซักถาม

3.ขั้นวิเคราะห์

3.1 ผู้วิจัยแจกเอกสารกรณีตัวอย่างเรื่อง “การให้ความช่วยเหลือเพื่อน” ตามหัวข้อต่อไปนี้

3.2.1 ถ้านิธิพงษ์ ไม่เป็นคนอย่างนั้นเหตุการณ์จะเป็นอย่างไร

3.2.2 นักเรียนคิดว่าเรื่องนี้มีเหตุการณ์ตอนใดบ้างที่แสดงถึงการให้ความช่วยเหลือ

3.2.3 ให้นักเรียนบอกประโยชน์และความสำคัญของการให้ความช่วยเหลือ

3.2 ผู้วิจัยให้นักเรียนแต่ละกลุ่มส่งตัวแทนออกมารายงานผลการอภิปรายแต่ละกลุ่มกรณีตัวอย่างเรื่อง “การให้ความช่วยเหลือเพื่อน”

4.ขั้นสรุปและประยุกต์หลักการ

4.1 ผู้วิจัยให้นักเรียนช่วยกันสรุปผลที่ได้รับจากกรณีตัวอย่างเรื่อง “การให้ความช่วยเหลือเพื่อน” เพื่อให้นักเรียนเกิดความรู้สึกเห็นอกเห็นใจกันและช่วยให้เกิดการปรับตัวทางสังคมที่ดีต่อผู้อื่น แล้วสรุปเป็นแนวทางเพื่อนำไปใช้ในชีวิตประจำวัน

4.2 ผู้วิจัยสรุปเพิ่มเติม โดยเชื่อมโยงความคิดและผลการสรุปของนักเรียนในการให้ความช่วยเหลือเพื่อน

5.ขั้นประเมินผล

5.1 นักเรียนร่วมกันแลกเปลี่ยนความคิดเห็นและบอกถึงประโยชน์ที่ได้จากกรณีตัวอย่าง เรื่อง “การให้ความช่วยเหลือเพื่อน”

5.2 นักเรียนให้ข้อเสนอแนะซึ่งกันและกันในการทำกิจกรรมเรื่องการให้ความช่วยเหลือเพื่อน

กรณีตัวอย่างเรื่อง “การให้ความช่วยเหลือเพื่อน”

เนื้อหา

วันหนึ่งในตอนเย็นหลังโรงเรียนเลิก ปิยวรรณจะกลับบ้านและได้เดินไปเอาจักรยานที่จอดไว้ ปรากฏว่าจักรยานที่จอดอยู่ยางแบน ปิยวรรณมองหาคนช่วยสูบลมยางให้และมองเห็นสมาชิกกับศุภชัย

นั่งเขียนหนังสืออยู่ที่โต๊ะใต้ต้นไม้ จึงเดินเข้าไปขอความช่วยเหลือ จากเพื่อนทั้งสอง

ปิยวรรณเดินเข้าไปหาเพื่อนทั้งสองแล้วพูดว่า “รถของฉันทายางแบน ฉันจะขอให้เธอช่วยสูบลมยางรถให้หน่อยจะได้ไหม”

สมาชิกบอกว่า “ฉันกำลังรีบทำการบ้านอยู่ เดี๋ยวกลับไปถึงบ้านแม่จะได้ให้ดูทีวี ฉันต้องรีบทำ เดี๋ยวจะไม่เสร็จ เธอขอให้ศุภชัยช่วยก็แล้วกัน หรือไม่ก็ลองสูบลมยางเองก็ได้ ฉันว่ามันไม่ยากหรอก”

ศุภชัยพูดว่า “มาฉันจะช่วยก็ได้ เดี๋ยวเก็บสมุดก่อน” ขณะที่ศุภชัยกำลังเก็บสมุดอยู่นั้น น้องชายของศุภชัยขี่จักรยานมาบอกศุภชัยว่า แม่ให้มาตามกลับบ้านและให้รีบไป

ศุภชัยจึงขึ้นซ้อนท้ายจักรยานของน้องชายและบอกว่า “ว้า ! ฉันต้องกลับบ้านก่อนนะฉันคงช่วยเธอไม่ได้แล้วละ ฉันไปก่อนนะ”

ขณะที่ปิยวรรณกำลังยืนจิบสูบลมเพื่อจะสูบลมยางอยู่นั้น นิธิพงษ์ซึ่งเป็นเพื่อนของคนทั้งสามเดินผ่านมาเห็น จึงพูดว่า “ฉันจะช่วยสูบลมยางให้นะ” เมื่อนิธิพงษ์สูบลมยางรถจักรยานให้ปิยวรรณเสร็จแล้ว ปิยวรรณจึงกล่าวขอบคุณนิธิพงษ์ที่ช่วยสูบลมยางรถให้แก้ตน

หมายเหตุ ที่มา : เขียนและเรียบเรียงโดยผู้วิจัย นางสาวพรพิมล พลครบุรี

ใบงาน

กิจกรรม “การให้ความช่วยเหลือเพื่อน”

คำสั่ง ให้นักเรียนในกลุ่มปฏิบัติดังนี้

1. เลือกหัวหน้ากลุ่ม 1 คน ทำหน้าที่เป็นผู้นำการอภิปรายกลุ่ม
2. เลือกเลขานุการกลุ่ม 1 คน ทำหน้าที่จดบันทึกผลงานของกลุ่ม
3. อ่านเอกสารเรื่อง “การให้ความช่วยเหลือเพื่อน” แล้วให้นักเรียนทุกคนในกลุ่มร่วมกันแสดงความคิดเห็นตามหัวข้อต่อไปนี้

3.2.1 ถ้า นิธิพงษ์ ไม่เป็นคนอย่างนั้น เหตุการณ์จะอย่างไร

.....

.....

3.2.2 นักเรียนคิดว่าเรื่องนี้มีเหตุการณ์ตอนใดบ้างที่แสดงถึงการให้ความช่วยเหลือ

.....

.....

3.2.3 นักเรียนคิดว่า สมใจ สุภชัย นิธิพงษ์ เป็นคนมีนิสัยอย่างไร

.....

.....

ครั้งที่ 7

ชื่อเรื่อง การยอมรับความแตกต่างของบุคคลอื่น

ชื่อกิจกรรม เกม “ การมองคน ”

วัตถุประสงค์

1. เพื่อให้นักเรียนเห็นความสำคัญและคุณค่าของบุคคลอื่น
2. เพื่อให้นักเรียนยอมรับตนเอง ยอมรับผู้อื่น และมองตนเองและผู้อื่นในด้านที่ดี
3. เพื่อให้นักเรียนรู้จักการปรับตัวให้เข้าหากับผู้อื่นได้อย่างเหมาะสม

เทคนิคที่ใช้ เกม

เวลา 50 นาที

อุปกรณ์

1. สิ่งของเครื่องใช้ ได้แก่ ถังเท้า รองเท้า ดินสอ ยางลบ เสื้อ
กางเกง แปรงสีฟัน ยาสีฟัน ช้อน และส้อม
2. เครื่องเล่นเสียง และแผ่นเสียง (จังหวะดนตรี)
3. นกหวีด

วิธีดำเนินการ

1. ขั้นนำ

ผู้วิจัยทบทวนความรู้เดิมและเตรียมความพร้อมโดยการให้นักเรียนปรบมือเป็นจังหวะ จากนั้นให้นักเรียนช่วยกันยกตัวอย่างสิ่งของหรือเครื่องใช้ในชีวิตประจำวันที่เป็นของคู่กัน พร้อมบอกเหตุผล

2. ขั้นมีส่วนร่วม

- 2.1 ผู้วิจัยให้นักเรียนปฏิบัติกิจกรรม “ การมองคน ” โดยมีขั้นตอน ดังนี้
 - 2.2.1 ผู้วิจัยให้นักเรียนนั่งกันเป็นวงกลม

2.2.2 ผู้วิจัยนำสิ่งของเครื่องใช้ต่างๆ เช่น ถุงเท้า รองเท้า ดินสอ ยางลบ เสื้อ กางเกง แปรงสีฟัน ยาสีฟัน ช้อน และส้อม วางไว้ตรงกลางวง

2.2.3 ผู้วิจัยอธิบายว่า เมื่อได้ยินเสียงเพลง ให้นักเรียนแต่ละคนออกไปหยิบสิ่งของที่ตนเองต้องการหรือพอใจมาคนละ 1 ชิ้น เมื่อได้ของแล้วให้กลับมานั่งที่เดิม

2.2.4 ผู้วิจัยบอกให้นักเรียนทุกคนมองสิ่งของที่อยู่ในมือของตนเอง แล้วให้มองว่าสิ่งของชิ้นนั้นสามารถเข้าคู่กับสิ่งของของบุคคลใด และหลังจากนั้นเมื่อได้ยินเสียงนกหวีดให้นักเรียนรีบไปจับคู่กับบุคคลนั้นให้เร็วที่สุด เช่น ดินสอ คู่กับ ยางลบ เป็นต้น แล้วพากันมานั่งอยู่ด้วยกัน

2.2.5 ผู้วิจัยทำการซักถามนักเรียนแต่ละคู่ว่าเพราะอะไรจึงมาจับคู่กัน

2.2.6 ลำดับต่อไปผู้วิจัยให้นักเรียนแยกคู่ แล้วเตรียมหากกลุ่มใหม่ โดยให้นักเรียนมองสิ่งของที่อยู่ในมืออีกครั้งหนึ่งและพยายามจับกลุ่มสิ่งของกับบุคคลอื่น ให้เป็นกลุ่มละ 6 คน เมื่อได้ยินเสียงนกหวีดให้รีบไปจับกลุ่มอย่างรวดเร็ว เสร็จแล้วให้นั่งกันเป็นกลุ่ม

2.2.7 ผู้วิจัยทำการซักถาม โดยให้นักเรียนแต่ละกลุ่มออกมาบอกเหตุผลเพราะอะไรจึงมาจับกลุ่มกัน

2.2.8 ในครั้งสุดท้าย ผู้วิจัยให้ทุกคนมองสิ่งของของตนเองอีกครั้งหนึ่งและบอกว่าสิ่งของเหล่านี้สามารถจับกลุ่มรวมกันได้ทั้งหมด ใครเห็นด้วย ให้เข้ามาจับกลุ่มรวมกันที่กลางวง

3. ขั้ววิเคราะห์

3.1 ให้นักเรียนร่วมกันอภิปรายและแสดงความร่วมมือคิดเห็นถึงเหตุผลที่แต่ละคนสามารถจับคู่หรือรวมกลุ่มกันได้

3.2 ผู้วิจัยและนักเรียนร่วมกันอภิปรายสิ่งที่ได้รับประโยชน์จากกิจกรรมนี้

4. ขั้วสรุปและประยุกต์หลักการ

4.1 ผู้วิจัยอภิปรายร่วมกับนักเรียนถึงเหตุผลว่า เพราะอะไรคนในสังคมบางคนหรือบางกลุ่มจึงไม่สามารถอยู่ร่วมกับผู้อื่นหรือทำงานกับผู้อื่นไม่ได้

4.2 ถ้าจะให้ทุกคนสามารถอยู่ร่วมหรือทำงานร่วมกับผู้อื่นได้ นักเรียนคิดว่าควรจะทำอย่างไร

4.3 ผู้ดำเนินการสรุปเพิ่มเติม สิ่งที่สำคัญ ไม่ว่าจะเป็นการรวมสิ่งของหรือการที่คนเราจะอยู่ร่วมกันหรือทำงานร่วมกับผู้อื่นได้นั้น เหตุผลก็คือทุกคนพยายามที่จะหาเหตุผล หาข้อดี หาส่วนที่จะสามารถเข้ากันได้ คบกันได้ ของทุกสิ่งหรือคนทุกคนมีทั้งข้อดีและข้อเสีย ถ้าเรา

จะคบกันก็ควรมองข้ามข้อเสียของแต่ละคนไปบ้าง มองในส่วนที่เป็นข้อดีมาคบกันแล้วเราจะมีเพื่อนมาก เราสามารถจะคบกับคนได้ทุกคนแต่เราไม่คบคนในทุกส่วน คบในส่วนที่เขาและเราสามารถจะคบกันได้

5. ชั้นประเมินผล

5.1 สังเกตความสนใจและความร่วมมือในการปฏิบัติกิจกรรมเกี่ยวกับจับคู่สิ่งของทั้งแบบคู่และรวมกลุ่มของการทำกิจกรรมของนักเรียน

5.2 สังเกตการมีส่วนร่วมในการแสดงความคิดเห็นและตอบคำถามในการทำกิจกรรม

ครั้งที่ 8

ชื่อเรื่อง การยอมรับความคิดเห็นของผู้อื่นตามกฎเกณฑ์ของสังคม

ชื่อกิจกรรม อภิปรายกลุ่มเรื่อง “ความรู้สึกที่ดี”

วัตถุประสงค์ 1. เพื่อให้นักเรียนบอกความหมายและประโยชน์ของการยอมรับความคิดเห็นของผู้อื่นตามกฎเกณฑ์ของสังคมได้

2. เพื่อให้นักเรียนบอกความรู้สึกต่อการยอมรับความคิดเห็นของผู้อื่นตามกฎเกณฑ์ของสังคมได้

3. เพื่อให้นักเรียนสามารถวิเคราะห์ผลของการปฏิบัติตนเกี่ยวกับการยอมรับความคิดเห็นของผู้อื่นได้

เทคนิคที่ใช้ อภิปรายกลุ่ม

เวลา 50 นาที

อุปกรณ์

1. สถานการณ์ทั้ง 4 สถานการณ์
2. กระดาษขนาด A4
3. ปากกาและดินสอ
4. ลูกอม 4 รส เช่น รสส้ม รสอู่น รสสตอเบอร์รี่ รสแอปเปิ้ล

วิธีดำเนินการ

1. ชื่นนำ

ผู้วิจัยทบทวนความรู้เดิมและสร้างบรรยากาศในการเรียน โดยให้นักเรียนบอกความรู้สึกต่อการยอมรับความคิดเห็นของผู้อื่นตามกฎเกณฑ์ของสังคมมาคนละ 1 ข้อ พร้อมบอกเหตุผล

2.ชั้นมีส่วนร่วม

2.1 ผู้วิจัยสนทนากลุ่มนักเรียนเกี่ยวกับยอมรับความคิดเห็นของผู้อื่นตามกฎหมายของสังคม

2.2 ผู้วิจัยแบ่งนักเรียนออกเป็น 4 กลุ่ม โดยให้นักเรียนหยิบลูกอมคนละ 1 เม็ด ใครได้ลูกอมรสเดียวกันให้มารวมกลุ่มกัน จากนั้นชี้แจงวัตถุประสงค์ที่ต้องการให้นักเรียนได้เรียนรู้

2.3 ผู้วิจัยแจกสถานการณ์ให้แต่ละกลุ่มละ 1 สถานการณ์

3.ชั้นวิเคราะห์

3.1 ผู้วิจัยให้นักเรียนแต่ละกลุ่มช่วยกันวิเคราะห์สถานการณ์และอภิปรายร่วมกันในแต่ละกลุ่มตามประเด็นที่กำหนดไว้ให้ ดังนี้

3.1.1 กลุ่มที่ 1 อภิปรายสถานการณ์ที่ 1

3.1.2 กลุ่มที่ 2 อภิปรายสถานการณ์ที่ 2

3.1.3 กลุ่มที่ 3 อภิปรายสถานการณ์ที่ 3

3.2.4 กลุ่มที่ 4 อภิปรายสถานการณ์ที่ 4

3.2 ผู้วิจัยให้นักเรียนแต่ละกลุ่มออกมานำเสนอสถานการณ์ตามหัวข้อที่กำหนดให้ ดังนี้

3.2.1 บุคคลใดมีการกระทำที่แสดงว่า ยอมรับความคิดเห็นของผู้อื่นตามกฎหมายของสังคม

3.2.2 สรุปความหมายของการกระทำที่แสดงว่า ยอมรับความคิดเห็นของผู้อื่นตามกฎหมายของสังคม

3.2.3 ประโยชน์ของการยอมรับความคิดเห็นของผู้อื่นตามกฎหมายของสังคม จะเกิดผลเสียอย่างไร

3.3 ผู้วิจัยเปิดโอกาสให้กลุ่มอื่นที่มีความคิดเห็นแตกต่างจากกลุ่มที่ออกมาเสนอ ได้ออกมาแสดงความคิดเห็นเพิ่มเติม

4.ขั้นสรุปและประยุกต์หลักการ

4.1 ผู้วิจัยและนักเรียนช่วยกันแสดงความรู้สึก ความคิดเห็น และประโยชน์ที่ได้รับจากกิจกรรมนี้

4.2 ผู้วิจัยสรุปเพิ่มเติมเกี่ยวกับการยอมรับความคิดเห็นของผู้อื่นตามกฎหมายเกณฑ์ของสังคม

5.ขั้นประเมินผล

5.1 สังเกตจากการปฏิบัติกิจกรรมเกี่ยวกับการตอบคำถามของนักเรียน

5.2 สังเกตจากการอภิปรายกลุ่ม การนำเสนอหน้าชั้นเรียนและการให้ข้อเสนอแนะซึ่งกันและกันเกี่ยวกับการยอมรับความคิดเห็นของผู้อื่นตามกฎหมายเกณฑ์ของสังคม

สถานการณ์ที่ 1

เพื่อนๆ มีความคิดเห็นว่า ดาวและเด่นควรเป็นตัวแทนห้องในการนำสมุดจดงานของเพื่อนทุกคนในห้องไปส่งที่ห้องพัสดุคุณครูทุกวัน เพราะทั้งสองคนเป็นผู้มีมนุษยสัมพันธ์ที่ดี มีความเสียสละสูง ดาวตั้งใจตามข้อเสนอของเพื่อนๆ แต่เด่นกลับปฏิเสธ ขอตัวไม่ทำตามข้อเสนอ

สถานการณ์ที่ 2

เมื่อกรรมการนักเรียนได้ขอร้องให้นักเรียนทุกคนเก็บถ้วยชามบนโต๊ะอาหารหลังจากรับประทานอาหารเสร็จเรียบร้อยแล้ว โดยให้เหตุผลว่า เพื่อทำความสะอาดของโรงอาหารได้ง่าย และให้ทุกคนแยกเศษอาหารลงถังขยะให้เรียบร้อย ซึ่งนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 ได้ทำตามทุกคน แต่นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6/2 ไม่ยอมปฏิบัติตามกฎที่ตั้งไว้ โดยอ้างว่าเป็นหน้าที่ของแม่ค้า

สถานการณ์ที่ 3

ในเสาร์นี้ อาจารย์สมชาติ ซึ่งเป็นอาจารย์ประจำชั้นของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6/1 บอกให้นักเรียนมาช่วยกันจัดป้ายนิเทศหน้าห้อง เพื่อเตรียมพร้อมสำหรับงานทอดผ้าป่าเพื่อการศึกษาของโรงเรียน ดังนั้น อำนาจจึงปรึกษากับเพื่อนๆในห้องว่า ทุกกลุ่มควรจะมาช่วยกันทุกคน และเพื่อนๆก็ยินดีมาช่วยกันทุกคน แต่มีชัยวัฒน์อ้างว่ามาไม่ได้ เพราะไม่มีใครเลี้ยงน้อง เพราะพ่อแม่ต้องออกไปทำงานกันหมด

สถานการณ์ที่ 4

ในตอนกลางวันโรงอาหารของโรงเรียน มานพบกับเพื่อนๆอีก 5 คน กำลังยืนเข้าแถวเพื่อซื้ออาหารอย่างเป็นระเบียบแต่ระหว่างที่มานพรอรับอาหารอยู่นั้น สิทธิชัยเข้ามาแทรกข้างหน้าชัยวัฒน์ ชัยวัฒน์จึงบอกให้สิทธิชัยไปต่อแถวข้างหลัง แต่ชัยวัฒน์อ้างว่า จะต้องรีบไปซื้อผักกับอาจารย์พงษ์พีระที่โรงยิม

หมายเหตุ ที่มา : เขียนและเรียบเรียงโดยผู้วิจัย นางสาวพรพิมล พลครบุรี

ครั้งที่ 9

ชื่อเรื่อง การเคารพในสิทธิและหน้าที่ของกันและกัน

ชื่อกิจกรรม บทบาทสมมติเรื่อง “วนิดาสุดที่รัก”

วัตถุประสงค์

1. เพื่อให้นักเรียนสามารถบอกความรู้สึกที่ดีในการเคารพถึงสิทธิและหน้าที่ของกันและกันได้
2. เพื่อให้นักเรียนเห็นคุณค่าและผลดีของการเคารพในสิทธิของผู้อื่น
3. เพื่อให้นักเรียนสามารถวางแผนทางการปฏิบัติตนที่แสดงออกถึงการเคารพสิทธิและหน้าที่ของกันและกันแล้วสามารถนำไปปฏิบัติในสังคมได้อย่างเหมาะสม

เทคนิคที่ใช้ บทบาทสมมติ

เวลา 50 นาที

อุปกรณ์

1. บทบาทสมมติเรื่อง “วนิดาสุดที่รัก”
2. ใบงานเรื่อง “วนิดาสุดที่รัก”

วิธีดำเนินการ

1. ขั้นนำ

ผู้วิจัยทบทวนความรู้เดิมและสนทนากับนักเรียนเกี่ยวกับการเคารพในสิทธิและหน้าที่ของกันและกัน โดยให้นักเรียนบอกหน้าที่ที่ดีของนักเรียนที่ละคน โดยให้สมาชิกในกลุ่มร่วมแสดงความคิดเห็น

2. ขั้นมีส่วนร่วม

2.1 ผู้วิจัยสนทนาซักถามนักเรียนถึงความสัมพันธ์กับบุคคลที่อยู่แวดล้อม เช่น บิดามารดาเพื่อนร่วมชั้นเรียน ญาติพี่น้อง เกี่ยวกับการแสดงความคิดเห็น การแสดงความห่วงใย

การมีส่วนร่วมในกิจกรรมต่างๆของนักเรียน ถ้าบิถามารดาหรือเพื่อนๆเลือกกิจกรรมทุกอย่างให้ โดยที่นักเรียนไม่ลืทธิแสดงความต้องการเลย นักเรียนจะรู้สึกอย่างไร โดยให้นักเรียนแสดงความคิดเห็นแลกเปลี่ยนกันภายในกลุ่มสมาชิก

2.2 ผู้วิจัยขออาสาสมัครนักเรียนจำนวน 5 คน ออกมาแสดงบทบาทสมมติ

2.3 ผู้วิจัยแจกเอกสาร เรื่องสั้นและบทบาทสมมติให้กับนักเรียนที่เป็นอาสาสมัครแต่ละคน ได้อ่านและเตรียมตัวแสดง จากนั้นผู้วิจัยและนักเรียนอาสาสมัครร่วมกันจัดสถานที่แสดงให้ เหมาะสมกับเนื้อเรื่อง

2.4 นักเรียนที่เป็นอาสาสมัครแสดงบทบาทสมมติตามบทที่ตนเองได้รับ และนักเรียนคนอื่นเป็นผู้ร่วมสังเกตการณ์

3.ขั้นวิเคราะห์

3.1 ผู้วิจัยสนทนาร่วมกับนักเรียนเกี่ยวกับพฤติกรรมของตัวละครแต่ละตัวว่ามีลักษณะเป็นอย่างไร และผลที่เกิดขึ้นจากการกระทำของตัวละครดังกล่าว โดยให้นักเรียนช่วยกันแสดงความคิดเห็น

3.2 ผู้วิจัยให้นักเรียนแบ่งกลุ่ม กลุ่มละ 4 คน จำนวน 3 กลุ่มโดยให้นักเรียนนับ 1 ถึง 4 ต่อไปเรื่อย ๆโดยนักเรียนคนใดนับหมายเลขเดียวกันให้รวมกลุ่มกัน โดยให้แต่ละกลุ่ม หนึ่งเป็นรูปวงกลม

3.3 ผู้วิจัยแจกใบงานคำถามเกี่ยวกับบทบาทสมมติที่แสดงไป พร้อมกับให้นักเรียนแต่ละกลุ่มร่วมกันแสดงความคิดเห็นเพื่อหาคำตอบลงในใบงาน ดังนี้

- นักเรียนมีความรู้สึกต่อวนิดาอย่างไร
- นักเรียนคิดว่าการกระทำของวนิดา ก่อให้เกิดผลดีต่อตนเองและส่วนรวมอย่างไร
- นักเรียนจะเลือกแนวทางการปฏิบัติของวนิดา ในด้านใดบ้าง เพื่อเป็นตัวอย่างในการปรับปรุงตนเองต่อไป เพราะเหตุใด

3.4 ผู้วิจัยให้นักเรียนแต่ละกลุ่มส่งตัวแทนออกมานำเสนอหน้าชั้นเรียน

4.ขั้นสรุปและประยุกต์หลักการ

4.1 ผู้วิจัยให้นักเรียนร่วมกันแสดงความคิดเห็น ความรู้สึก ข้อคิด และประโยชน์ที่ได้รับจากกิจกรรมนี้

4.2 ผู้วิจัยให้แต่ละกลุ่มช่วยกันคิดวางแผนทางการปฏิบัติตน ที่แสดงออกถึงการเคารพสิทธิและหน้าที่ของกันและกัน แสดงสามารถนำไปปฏิบัติได้

5.ขั้นประเมินผล

5.1 สังเกตจากการปฏิบัติกิจกรรมเกี่ยวกับการตอบคำถามของการวางแผนทางการปฏิบัติตน ที่แสดงออกถึงการเคารพสิทธิและหน้าที่ของกันและกัน

5.2 สังเกตการแสดงและชมบทบาทสมมติของนักเรียน

5.3 สังเกตจากการแสดงความรู้สึก ความคิดเห็น และการนำเสนอหน้าชั้นเรียนและการให้ข้อเสนอแนะซึ่งกันและกัน

บทบาทสมมติเรื่อง “วนิดาสุดที่รัก”

วนิดา เป็นหัวหน้าห้องของนักเรียนในห้องป.6/2 เป็นนักเรียนหญิงที่ตัวอย่างที่ทำงานเก่ง รู้จักสิทธิและทำตามหน้าที่ที่ได้รับมอบหมายเป็นอย่างดี ถ้าเวลาที่มีอาจารย์สั่งงานมาเธอก็จะปรึกษาหารือกับเพื่อนในกลุ่ม หาแนวทางปฏิบัติตกลงแบ่งงานกันไปทำตามคำสั่ง ซึ่งเวลามีเรื่องต้องแจ้งให้เพื่อนๆทราบหรือหาข้อตกลงกันภายในห้อง เธอก็จะรับฟังความคิดเห็นของเพื่อนเสมอ รุ่งก่อนที่เธอจะทำสิ่งใดจะต้องแจ้งให้ผู้ที่เกี่ยวข้องทราบทุกครั้ง ถ้าจะต้องกลับบ้านเย็นกว่าปกติเพราะต้องทำงานที่โรงเรียน เธอก็จะขออนุญาตล่วงหน้า เพราะเธอตระหนักดีว่าบิดามารดาจะเป็นห่วงถ้ากลับบ้านผิดเวลา วันหนึ่งอาจารย์มอบหมายให้วนิดาช่วยคิดว่าจะจัดป้ายนิเทศอะไรดีในวันแม่แห่งชาติของห้องเรียนร่วมกับทางโรงเรียน วนิดาของประชุมกับเพื่อนๆห้องป.6/2 เพื่อขอความคิดเห็นของเพื่อนในห้องว่าใครมีความคิดเห็นอย่างไร และใครมีความสามารถอะไรที่พอจะช่วยเหลือห้องได้บ้าง จะได้ตกลงแบ่งหน้าที่กันไปรับผิดชอบ ซึ่งพิมพ์มีมติเสนอตัวว่าเธอจะไปเตรียมติดกระดาษสีต่างๆลงบนป้ายนิเทศ ส่วนแสงจันทร์เสนอว่าเธอจะไปหารูปภาพวันแม่ให้ โดยจะไปขอเพื่อนบ้านและหาตามนิตยสารต่างๆ แล้วปิยพรเสนอว่าเธอจะตัดกระดาษมาทำเป็นดอกไม้เกี่ยวกับวันแม่มาให้ และจะเป็นคนช่วยสอนวิธีในการตัดดอกไม้ให้กับเพื่อนๆคนอื่น และวนิดารับอาสาจะเป็นผู้ประสานงานกับครู และจัดอุปกรณ์ต่างๆมาอำนวยความสะดวกให้ เมื่อเสร็จแล้ววนิดาจึงไปแจ้งให้ครูประจำชั้นมาทราบถึงผลการดำเนินงานของห้องเรียน พฤติกรรมของวนิดาทำให้เพื่อนๆทุกคนในห้องเรียนชื่นชมเธอว่าเป็นคนที่ประพฤติตัวดี รู้ว่าอะไรควรทำและไม่ควรทำ และครูอาจารย์ในโรงเรียนก็ไว้วางใจ

หมายเหตุ ที่มา : เขียนและเรียบเรียงโดยผู้วิจัย นางสาวพรพิมล พลครบุรี

บทบาทของวนิดา

ฉันชื่อ วนิดา เป็นหัวหน้าห้องป.6/2 ฉันเป็นผู้หน้าที่พร้อมจะรับฟังความคิดเห็นของเพื่อนๆในห้องซึ่งทุกครั้งที่ต้องทำงานร่วมกัน ฉันจะประชุมปรึกษาหารือแบ่งงานกันไปทำตามความถนัด วันหนึ่งอาจารย์มอบหมายให้ฉันช่วยคิดว่าจะจัดป้ายนิเทศของห้องเรียนในวันแม่แห่งชาติอย่างไร ฉันจึงขอประชุมเพื่อนๆซึ่งเพื่อนๆต่างเสนอตัวทำงานกันหลายคน เช่น พิมพ์มณีจะติดกระดาษสีลงบนป้าย แสงจันทร์จะหารูปภาพต่างๆมาติด ปิยพรจะตัดดอกไม้จากกระดาษสีต่างๆ ส่วนเพื่อนๆคนอื่นในห้องรับอาสาจะเป็นลูกมือช่วยงานของทั้ง 3 คน ฉันจึงตกลงแบ่งงานตามที่เสนอมา ส่วนฉันรับหน้าที่ประสานงานกับครูและจัดหาอุปกรณ์มาอำนวยความสะดวกให้ เมื่อฉันต้องการประชุมให้ครูทราบ ครูก็แสดงความชื่นชมฉันว่าฉันเป็นคนประพฤติตัวดี รู้จักหน้าที่และใช้สิทธิอันควรไม่ก้าวก่ายสิทธิส่วนตัวของผู้อื่น

บทบาทของพิมพ์มณี แสงจันทร์ ปิยพร

ฉันชื่อ พิมพ์มณี แสงจันทร์ ปิยพร เป็นสมาชิกห้องป.6/2 โดยมีหัวหน้าห้องชื่อ วนิดา วันหนึ่ง วนิดาได้ประชุมของความคิดเห็นเรื่องการจัดป้ายนิเทศในงานวันแม่แห่งชาติร่วมกับทางโรงเรียน ขอให้เพื่อนๆทุกคนในห้องเรียนช่วยกันออกความคิดเห็น พิมพ์มณีอาสาติดกระดาษสีลงบนป้ายนิเทศ แสงจันทร์จะไปหารูปภาพต่างๆ ส่วนปิยพรจะตัดดอกไม้จากกระดาษ วนิดาได้ตกลงแบ่งงานกันรับผิดชอบตามที่พวกเพื่อนเสนอ และเพื่อนๆที่เหลือก็อาสาจะช่วยงานพวกฉันคนละไม้คนละมือ ทุกคนต่างก็ชื่นชมในวนิดามากที่เธอวางตัวดี และเป็นผู้นำที่ดีไม่เคยใช้สิทธิของผู้นำมาก้าวก่ายตัดสินใจแทนเพื่อนๆในห้องเรียนเลย

บทบาทของอาจารย์ประจำชั้น

ฉันเป็น อาจารย์ประจำชั้น ชั้นป.6/2 วันหนึ่งแอมอบหมายให้วนิดาช่วยคิดว่าจะจัดป้ายนิเทศในวันแม่แห่งชาติของโรงเรียน วนิดาก็รับงานไปและนำผลกลับมารายงานให้ฉันทราบที่ได้ประชุมตกลงกันในห้องเรียนเรียบร้อยแล้ว ฉันรู้สึกชื่นชม รัก และวางใจไว้วางใจ วนิดามากที่วางตัวเป็นผู้นำที่ดีปฏิบัติหน้าที่ได้อย่างเรียบร้อย

หมายเหตุ ที่มา : เขียนและเรียบเรียงโดยผู้วิจัย นางสาวพรพิมล พลครบุรี

ใบงาน

กิจกรรม “วนิดาสุดที่รัก”

คำสั่ง ให้นักเรียนในกลุ่มปฏิบัติดังนี้

1. เลือกหัวหน้ากลุ่ม 1 คน ทำหน้าที่เป็นผู้นำการอภิปรายกลุ่ม
2. เลือกเลขานุการกลุ่ม 1 คน ทำหน้าที่จดบันทึกผลงานของกลุ่ม
3. จากการชมเรื่อง “วนิดาสุดที่รัก” แล้วให้นักเรียนทุกคนในกลุ่มร่วมกันแสดงความคิดเห็นตามหัวข้อต่อไปนี้

3.3.1 นักเรียนมีความรู้สึกต่อวนิดาอย่างไร

.....

.....

.....

3.3.2 นักเรียนคิดว่าการกระทำของวนิดา ก่อให้เกิดผลดีต่อตนเองและส่วนรวม อย่างไร

.....

.....

.....

3.3.3 นักเรียนจะเลือกแนวทางการปฏิบัติของวนิดา ในด้านใดบ้าง เพื่อเป็นตัวอย่างในการปรับปรุงตนเองต่อไป เพราะเหตุใด

.....

.....

.....

ครั้งที่ 10

ชื่อเรื่อง การให้และการรับ

ชื่อกิจกรรม เกม “ของขวัญแต่เธอ”

วัตถุประสงค์

1. เพื่อให้นักเรียนรู้จักการให้และการรับสิ่งต่างๆจากบุคคลอื่นที่อยู่รอบข้างได้
2. เพื่อให้นักเรียนสร้างสัมพันธภาพที่ดีกับผู้อื่นและทำให้เกิดความรู้สึกประทับใจ และมีความสุขทั้งผู้ให้และผู้รับ

เทคนิคที่ใช้ เกม

เวลา 50 นาที

อุปกรณ์

1. กระดาษห่อของขวัญและริบบิ้น 2 ชุด
2. กล่องสำหรับห่อของขวัญ 2 กล่อง
3. เทปกาและกรรไกร 2 ชุด
4. กระดาษเปล่าตัดเป็นชิ้นสี่เหลี่ยม 12 แผ่น
5. เครื่องเสียงและแผ่นเพลง

วิธีดำเนินการ

1. ขั้นนำ

ผู้วิจัยทบทวนความรู้เดิมและให้นักเรียนทำกิจกรรมบริหารร่างกายโดยใช้กิจกรรม ตาราง 9 ช่อง 9 จากนั้นผู้วิจัยให้นักเรียนบอกข้อความความประทับใจมาคนละ 1 ประโยค พร้อมบอกเหตุผล จากนั้นให้นักเรียนร่วมแสดงความคิดเห็น

2. ขั้นมีส่วนร่วม

2.1 ผู้วิจัยแบ่งนักเรียนออกเป็น 2 กลุ่ม โดยให้นักเรียนจับคู่แล้ว “ เป่ายิ๋งฉุบ ” นักเรียนที่ชนะอยู่กลุ่มที่ 1 ส่วนนักเรียนที่แพ้อยู่กลุ่มที่ 2 แล้วให้นั่งรวมกลุ่มกัน

2.2 ผู้วิจัยแจกกระดาษเปล่าที่ตัดเป็นชิ้นสี่เหลี่ยมตามจำนวนนักเรียนในแต่ละกลุ่มให้ จากนั้นให้แต่ละกลุ่มเขียนข้อความคนละ 1 ข้อความต่อ 1 แผ่น ที่กล่าวถึงความประทับใจที่มีต่อเพื่อนต่างกลุ่มกัน เช่น ปิยพงษ์เป็นคนที่มีน้ำใจ และมีอารมณ์ขัน เป็นต้น

2.3 เมื่อทุกคนภายในกลุ่มเขียนเสร็จ ให้ทุกคนพับกระดาษของตัวเองเข้าหากันแล้ว เขียนชื่อมารับไว้ตรงกลางของกระดาษ แล้วหลังจากนั้นให้นำข้อความทุกคนไปใส่ในกล่องของขวัญกลุ่มตนเอง

2.4 ให้แต่ละกลุ่มช่วยกันห่อของขวัญและตกแต่งให้สวยงาม ซึ่งในกล่องจะต้องมีข้อความของทุกคนในกลุ่มเขียนแนบใส่ไปด้วย

2.5 เมื่อแต่ละกลุ่มห่อของขวัญเสร็จเรียบร้อยแล้ว ให้ทุกคนกลับมานั่งเป็นวงกลม ตามกลุ่มย่อยของตนเอง

2.6 หลังจากนั้นให้นักเรียนทุกคนในกลุ่มเดินนำเอากล่องของขวัญไปให้อีกกลุ่มหนึ่ง

2.7 เมื่อทั้ง 2 กลุ่มได้ให้และรับของขวัญซึ่งกันและกันแล้ว ให้แต่ละกลุ่มช่วยกันแกะของขวัญออกแล้วนำข้อความที่อยู่ข้างในออกมา แล้วดูว่ามีข้อความนั้นส่งถึงใครก็ได้รับไว้

3. ขั้นวิเคราะห์

3.1 ผู้วิจัยให้นักเรียนช่วยกันวิเคราะห์และอภิปรายเกี่ยวกับกิจกรรม “ของขวัญแด่เธอ”ตามหัวข้อต่อไปนี้

3.1.1 นักเรียนมีความรู้สึกอย่างไร ที่ได้ให้และรับข้อความจากบุคคลอื่น

3.1.2 นักเรียนมีความรู้สึกอย่างไร หลังจากการอ่านข้อความจากบุคคลอื่น

3.2 ผู้วิจัยให้นักเรียนแต่ละกลุ่มส่งตัวแทนออกมานำเสนอหน้าชั้นเรียนของแต่ละกลุ่ม

4. ขั้นสรุปและประยุกต์หลักการ

4.1 ผู้วิจัยและนักเรียนร่วมกันช่วยกันสรุปกิจกรรม “ของขวัญแต่เธอ” เพื่อให้นักเรียนรู้จักการให้และการรับ เพื่อส่งเสริมการสร้างสัมพันธ์ภาพที่ดีกับผู้อื่นและทำให้เกิดความรู้สึกประทับใจและมีความสุขทั้งผู้ให้และผู้รับ

4.2 ผู้วิจัยสรุปเพิ่มเติมกับการเชื่อมโยงความคิดและผลสรุปของนักเรียนกับการรู้จักการให้และการรับสิ่งต่างๆจากบุคคลอื่นได้อย่างเหมาะสม

5. ขั้นประเมินผล

5.1 สังเกตความสนใจและความร่วมมือในการปฏิบัติกิจกรรม “ของขวัญแต่เธอ”

5.2 สังเกตการมีส่วนร่วมในการแสดงความคิดเห็นและตอบคำถามในการทำกิจกรรมของนักเรียน

5.3 สังเกตพฤติกรรมท่าทางที่นักเรียนอ่านข้อความจากบุคคลอื่น

ครั้งที่ 11

ชื่อเรื่อง การยอมรับฟังความคิดเห็นของผู้อื่น

ชื่อกิจกรรม กรณีตัวอย่าง เรื่อง “คิดต้องทำ”

วัตถุประสงค์

1. เพื่อให้นักเรียนบอกความรู้สึกที่ดีต่อการยอมรับความคิดเห็นของผู้อื่นตามกฎเกณฑ์ของโรงเรียนได้
2. เพื่อให้นักเรียนรู้จักเคารพและยอมรับฟังความคิดเห็นของผู้อื่นได้

เทคนิคที่ใช้ กรณีตัวอย่าง

เวลา 50 นาที

อุปกรณ์

1. เอกสารกรณีตัวอย่างเรื่อง “คิดแล้วต้องทำ”

วิธีดำเนินการ

1. ขั้นนำ

1. ผู้วิจัยทบทวนความรู้เดิมและให้นักเรียนทำกิจกรรมเตรียมความพร้อมโยนบอลเรียกชื่อ

เพื่อให้นักเรียนมีสมาธิก่อนทำกิจกรรม จากนั้นให้นักเรียน บอกความรู้สึกที่ดีต่อการยอมรับความคิดเห็นของผู้อื่นตามกฎเกณฑ์ของโรงเรียนมีอะไรบ้างพร้อมตัวอย่าง แล้วจากนั้นให้นักเรียนร่วมแสดงความคิดเห็นว่าเพราะเหตุใด

2. ขั้นมีส่วนร่วม

2.1 ผู้วิจัยสนทนากับนักเรียนร่วมกันแสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับกฎเกณฑ์ของโรงเรียน ว่ามีอะไรบ้าง ถ้านักเรียนประพฤติตามกฎระเบียบนั้น แล้วรู้สึกอย่างไร แต่ถ้านักเรียนฝ่าฝืนกฎระเบียบของทางโรงเรียน แล้วรู้สึกอย่างไร โดยให้นักเรียนแสดงความคิดเห็นทีละคน

2.2 ผู้วิจัยเล่ากรณีตัวอย่างเรื่อง “คิดแล้วต้องทำ” ให้นักเรียนฟัง

3.ขั้นวิเคราะห์

3.1 ให้นักเรียนร่วมกันอภิปรายเกี่ยวกับกรณีตัวอย่างเรื่อง “คิดแล้วต้องทำ” เกี่ยวกับพฤติกรรมของตัวละครแต่ละตัวว่ามีลักษณะเป็นอย่างไร และผลที่เกิดขึ้นจากการกระทำของตัวละครดังกล่าว

3.2 ให้นักเรียนแสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับกรณีตัวอย่างเรื่อง “คิดแล้วต้องทำ” เกี่ยวกับข้อดีของการเคารพกฎระเบียบข้อบังคับของทางโรงเรียนและการยอมรับความคิดเห็นของผู้อื่นตามกฎหมายของโรงเรียน โดยให้แสดงความคิดเห็นที่ละคน

4.ขั้นสรุปและประยุกต์หลักการ

4.1 ผู้วิจัยสรุปเกี่ยวกับประโยชน์ของการเคารพและยอมรับความคิดเห็นของผู้อื่นตามกฎหมายของโรงเรียนได้อย่างเหมาะสม

4.2 ให้นักเรียนร่วมกันสรุปสาระและข้อคิดที่ได้ไปปฏิบัติกิจกรรม

5.ขั้นประเมินผล

5.1 สังเกตจากการปฏิบัติกิจกรรมเกี่ยวกับการฟังกรณีตัวอย่างและการตอบคำถามของนักเรียน

5.2 สังเกตจากการอภิปรายของนักเรียน การแสดงความคิดเห็น และการให้ข้อเสนอแนะซึ่งกันและกันเกี่ยวกับประโยชน์ของการเคารพและยอมรับความคิดเห็นของผู้อื่นตามกฎหมายของโรงเรียนได้อย่างเหมาะสม

กรณีตัวอย่างเรื่อง “คิดแล้วต้องทำ”

ในตอนเช้าของวันหนึ่ง หลังจากที่เข้าแถวเคารพธงชาติ สวดมนต์และปฏิบัติกิจกรรมหน้าเสาธงเสร็จเรียบร้อยแล้ว นักเรียนต่างพากันเดินเข้าชั้นเรียน ตามกฎระเบียบของโรงเรียน ซึ่งนักเรียนทุกคนจะต้องถอดรองเท้าก่อนที่จะขึ้นบนอาคารเรียนทุกคน และคมกฤษ วันชัย จาริก และสาริตก็ถอดรองเท้า โดยปฏิบัติตามระเบียบของสังคมอย่างดี และคมกฤษ ก็เตือนชัยวัฒน์กับปิยะให้ถอดรองเท้า แต่ชัยวัฒน์อ้างว่าพื้นอาคารเรียนเปียก เดี่ยวเปียกถุงเท้าตนเองหมด ถ้าสวมรองเท้าขึ้นบนอาคารเรียน ก็จะได้ไม่ต้องซักถุงเท้าตนเองมากนัก และถุงเท้าจะได้ใช้เป็นระยะเวลานาน และทั้ง 2 คนนั้นก็คิดว่า ไม่มีใครเห็นด้วย ชัยวัฒน์กับปิยะ จึงได้สวมรองเท้าที่มีดินทรายติดมาที่พื้นรองเท้า เดินเข้าไปบนอาคารเรียน ทำให้พื้นของอาคารเรียนสกปรกตามรอยรองเท้าของทั้ง 2 คน ขณะสาริตนักเรียนของโรงเรียน ซึ่งเดินตรวจความสะอาดของห้องเรียนแต่ละห้องมาเห็นเข้า จึงนำชัยวัฒน์และปิยะ มาพบ อาจารย์สิทธิพงษ์ อาจารย์ฝ่ายปกครองเพื่อลงโทษตามระเบียบของโรงเรียนต่อไป

หมายเหตุ ที่มา : เขียนและเรียบเรียงโดยผู้วิจัย นางสาวพรพิมล พลครบุรี

ครั้งที่ 12

ชื่อเรื่อง ปัจฉินนิเทศ

ชื่อกิจกรรม รวมพลังใจ

วัตถุประสงค์ 1. เพื่อให้นักเรียนแสดงความรู้สึก และความคิดเห็นต่อการเข้าร่วมกิจกรรม
2. เพื่อให้นักเรียนร่วมกันอภิปรายและสรุปสิ่งที่ได้เรียนรู้จากการได้เข้าร่วม
กิจกรรม

3. เพื่อให้นักเรียนนำประสบการณ์ที่ได้รับจากการร่วมกิจกรรมไปพัฒนา
ความสามารถในการปรับตัวทางสังคมให้ดีขึ้นต่อไป

เทคนิคที่ใช้ การอภิปรายกลุ่ม

เวลา 50 นาที

อุปกรณ์

1. เครื่องเล่นเทป จำนวน 1 เครื่อง
2. เทปเพลง จำนวน 1 เทป
3. หัวใจกระดาษ (จำนวนเท่าสมาชิกในกลุ่ม)
4. กิ่งไม้จำนวน 1 กิ่ง

วิธีดำเนินการ

1. ผู้วิจัยและนักเรียนนั่งเป็นวงกลม
2. ผู้วิจัยให้นักเรียนร่วมกันอภิปรายและสรุปสิ่งที่ได้เรียนรู้ร่วมกันจากการใช้
โปรแกรมการพัฒนาความสามารถในการปรับตัวทางสังคม
3. ผู้วิจัยเปิดเพลงเบา ๆ พร้อมกับแจกหัวใจกระดาษให้นักเรียนคนละ 1 ดวง
จากนั้นให้นักเรียนเขียนข้อความเพื่อให้กำลังใจในการที่จะปรับปรุงและพัฒนาตนเองให้สามารถอยู่
ในสังคมได้อย่างถูกต้องและเหมาะสมกับสถานการณ์ที่เกิดขึ้นกับตนเอง เมื่อนักเรียนเขียนเสร็จ
ให้นำไปห้อยไว้ที่ต้นไม้พลังใจ จากนั้นให้นักเรียนไปอ่านข้อความของเพื่อน
4. ผู้วิจัยกล่าวขอบคุณนักเรียนและกล่าวปิดการใช้โปรแกรมการพัฒนาความสามารถ
ในการปรับตัวทางสังคม

ประเมินผล

- 1.สังเกตจากการปฏิบัติกิจกรรมเกี่ยวกับการเขียนให้กำลังใจของนักเรียน
- 2.สังเกตจากการอภิปรายของนักเรียน และการแสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับประโยชน์ที่ได้รับ และการนำไปปรับใช้จากการเข้าโปรแกรมการพัฒนาความสามารถในการปรับตัวทางสังคม

แบบสอบถาม

เรื่อง ผลของกิจกรรมกลุ่มเพื่อพัฒนาความสามารถในการปรับตัวทางสังคมของ
นักเรียนที่มาจากครอบครัวหย่าร้าง

แบบสอบถามเพื่อการวิจัย

แบบสอบถามฉบับนี้ต้องการทราบถึงความสามารถในการปรับตัวทางสังคมของนักเรียน
ที่มาจากครอบครัวหย่าร้าง โดยข้อความแต่ละข้อไม่มีคำตอบที่ถูกต้องตายตัว ดังนั้นจึงขอให้
นักเรียนตอบตามที่นักเรียนปฏิบัติหรือรู้สึกอย่างนั้นจริงๆ ผู้วิจัยขอรับประกันว่าผลการตอบ
นักเรียนจะไม่ส่งผลกระทบต่อทางลบต่อนักเรียนหรือทางโรงเรียนโดยเด็ดขาด แต่จะเป็นประโยชน์ต่อ
ภาพรวมในสังคมส่วนรวม

คำชี้แจง

แบบสอบถามฉบับนี้มีทั้งหมด 2 ตอน จำนวน 5 หน้า ประกอบด้วย

ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของนักเรียนผู้ตอบแบบสอบถาม

ตอนที่ 2 แบบสอบถามวัดความสามารถในการปรับตัวทางสังคม จำนวน 36 ข้อ
ซึ่งแบ่งออกเป็น 3 ด้าน คือ

1. ด้านความคิด ความรู้สึก และพฤติกรรมที่มีต่อตนเอง
2. ด้านความคิด ความรู้สึก และพฤติกรรมที่มีต่อครูอาจารย์ / พ่อแม่
3. ด้านความคิด ความรู้สึก และพฤติกรรมที่มีต่อเพื่อน

😊😊 ขอขอบคุณที่นักเรียนให้ความร่วมมือ😊😊

พรพิมล พลครบุรี

นิสิตปริญญาโท สาขาวิชาจิตวิทยาการแนะแนว
มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

แบบสอบถาม

ตอนที่ 1 แบบสอบถามข้อมูลส่วนตัวของนักเรียนผู้ตอบแบบสอบถาม

คำชี้แจง โปรดอ่านข้อความแล้วทำเครื่องหมาย ✓ ลงใน [] หน้าข้อความดังกล่าว

1. เพศ

[] ชาย

[] หญิง

2. อายุ

[] น้อยกว่า 10 ปี

[] 10 - 12 ปี

[] มากกว่า 12 ปี

3. ระดับชั้น

[] ประถมศึกษาปีที่ 4

[] ประถมศึกษาปีที่ 5

[] ประถมศึกษาปีที่ 6

ตอนที่ 2 แบบสอบถามวัดความสามารถในการปรับตัวทางสังคม

คำชี้แจง

แบบสอบถามที่นักเรียนได้รับนี้ เป็นแบบประเมินความสามารถในการปรับตัวทางสังคมของนักเรียน ซึ่งมีทั้งหมด 36 ข้อ ขอให้นักเรียนอ่านข้อคำถามเหล่านี้ทีละข้อ แล้วตอบคำถามตามความรู้สึกและสภาพที่เป็นจริงของนักเรียนให้มากที่สุด โดยเขียนเครื่องหมาย ✓ ลงในช่องที่ตรงตามความรู้สึกและสภาพที่เป็นจริงของนักเรียนให้มากที่สุด ขอให้นักเรียนเลือกตอบคำถามตามเกณฑ์ต่อไปนี้

ตอบ จริงมาก	หมายถึง	นักเรียนมีลักษณะตามข้อความนั้นมากที่สุด
ตอบ จริงค่อนข้างมาก	หมายถึง	นักเรียนมีลักษณะตามข้อความนั้นมาก
ตอบ จริงปานกลาง	หมายถึง	นักเรียนมีลักษณะตามข้อความนั้นปานกลาง
ตอบ จริงค่อนข้างน้อย	หมายถึง	นักเรียนมีลักษณะตามข้อความนั้นน้อย
ตอบ จริงน้อย	หมายถึง	นักเรียนมีลักษณะตามข้อความนั้นน้อยที่สุด

2. แบบสอบถามวัดความสามารถในการปรับตัวทางสังคม

ข้อ	ข้อความ	จริง มาก	จริง ค่อนข้าง มาก	จริง ปาน กลาง	จริง ค่อนข้าง น้อย	จริง น้อย
ด้านความคิดความรู้สึกและพฤติกรรมที่มีต่อตนเอง						
1.	ฉันรู้สึกโกรธ เมื่อถูกบุคคลอื่นดูถูก					
2.	ฉันจะร้องไห้ เมื่อมีเรื่องที่ทำให้ไม่สบายใจ					
3.	ฉันรู้สึกมีปมด้อย เมื่อถูกคนอื่นถามเรื่องปัญหาครอบครัว					
4.	ฉันจะยอมรับความเป็นจริงว่าปัญหานั้นได้ เกิดขึ้นแล้ว					
5.	ฉันรู้สึกอึดอัดใจหากเป็นฝ่ายเริ่มต้นสนทนากับบุคคลที่ไม่คุ้นเคย					
6.	ฉันรู้สึกไม่สบายใจ เมื่อมีคนมาวิจารณ์ฉันในเรื่องที่มาจากครอบครัวหย่าร้าง					
7.	ฉันสามารถควบคุมอารมณ์ของตัวเองได้ดี เมื่อต้องเผชิญกับเหตุการณ์ไม่คาดฝัน					
8.	ฉันจะหยุดหงุดหงิดทุกครั้งกับเรื่องเล็กน้อย					
9.	ฉันจะขาดความมั่นใจในการกระทำสิ่งต่างๆ					
10.	เมื่อถึงเวลาสอบฉันจะรู้สึกเครียด เพราะไม่มั่นใจว่าจะทำข้อสอบได้					
11.	เมื่อฉันได้รับมอบหมายให้ทำงานคนเดียว ฉันจะไม่กล้าตัดสินใจ					
12.	ฉันจะไม่พูดเรื่องที่กระทบความรู้สึกของบุคคลอื่น					
ด้านความคิดความรู้สึกและพฤติกรรมที่มีต่อครูอาจารย์/พ่อแม่						
13.	ฉันรู้สึกน้อยใจ เมื่อครอบครัวแสดงความไม่ไว้วางใจในตัวของฉัน					

ข้อ	ข้อความ	จริง มาก	จริง ค่อนข้าง มาก	จริง ปาน กลาง	จริง ค่อนข้าง น้อย	จริง น้อย
14.	ฉันรู้สึกผิดหวังเมื่อฉันไม่ได้รับความสนใจจากพ่อแม่					
15.	เมื่อฉันกลับบ้านผิดเวลา พ่อแม่จะถามถึงเหตุผล ทุกครั้ง					
16.	ฉันรู้สึกอาย เมื่อครูอาจารย์กล่าวคำชมเชยต่อหน้า					
17.	ฉันจะไม่กล้าแสดงความคิดเห็นกับครูอาจารย์ เพราะไม่ แน่ใจว่าท่านจะเห็นด้วยหรือไม่					
18.	ฉันคิดว่าการทำกิจกรรมร่วมกับครอบครัวนั้น ไม่มีสำคัญ					
19.	ฉันไม่ชอบปรึกษาเรื่องส่วนตัวกับพ่อแม่ เพราะไม่มั่นใจ ว่าท่านจะคิดอย่างไรกับฉัน					
20.	ถ้าฉันมีความขัดแย้งกับพ่อแม่ ฉันจะพยายามปรับความ เข้าใจกับท่านให้เร็วที่สุด					
21.	เมื่อถูกครูอาจารย์ตำหนิ ฉันจะแสดงอาการไม่พอใจทันที					
22.	เมื่อฉันมีเรื่องโต้แย้งกับพ่อแม่ ฉันจะไม่เก็บมา คิดซ้ำๆ					
23.	ฉันต้องการได้รับการปรึกษาเกี่ยวกับปัญหาต่างๆ จากพ่อแม่					
24.	ฉันกล้าพูดคุยกับครูอาจารย์					
25.	เมื่อพ่อแม่ท้อแท้หมดกำลังใจ ฉันจะให้กำลังใจ ท่านเสมอ					
26.	ฉันรู้สึกไม่สบายใจ หากมีเรื่องปกปิดพ่อแม่					
27.	เมื่อถูกครูอาจารย์ตักเตือน ฉันจะไม่แสดงอาการ พอใจ					
ด้านความคิดความรู้สึกและพฤติกรรมที่มีต่อเพื่อน						
28.	หากเพื่อนกล่าวตักเตือนถึงลักษณะนิสัยที่ไม่ดีของฉัน ฉันจะแสดงออกให้เพื่อนรู้ว่าฉันไม่พอใจ					

ข้อ	ข้อความ	จริง มาก	จริง ค่อนข้าง มาก	จริง ปาน กลาง	จริง ค่อนข้าง น้อย	จริง น้อย
29.	ฉันไม่กล้าแสดงความคิดเห็นเรื่องใดกับเพื่อน เพราะกลัวจะขัดแย้งกับเพื่อน					
30.	ฉันไม่พอใจเมื่อเพื่อนๆ ของฉันมีความคิดขัดแย้งกัน					
31.	ฉันไม่ยากพูดคุยกับเพื่อน เพราะไม่รู้ว่าเขาคิดอย่างไรกับฉัน					
32.	ฉันจะมีอารมณ์หงุดหงิดทุกครั้ง เมื่อการกระทำของเพื่อนไม่ถูกใจฉัน					
33.	การทำงานร่วมกับกลุ่มเพื่อนๆ แม้จะมีปัญหาแต่ฉันก็จะพยายามทำงานนั้นให้สำเร็จให้ได้					
34.	ฉันไม่ชอบทำกิจกรรมกับกลุ่มๆ เพื่อนหลายคน					
35.	ในเวลาทำงานกลุ่มร่วมกับเพื่อน ฉันพร้อมที่จะปฏิบัติตามกฎกติกาของกลุ่มทุกครั้ง					
36.	ฉันจะถามเหตุผลมากกว่าที่จะแสดงความไม่พอใจ ถ้าเพื่อนในกลุ่มทำงานที่ได้รับหมายไม่สำเร็จ					

ภาคผนวก ค
หนังสือขออนุญาตในการดำเนินการวิจัย

ที่ ศธ 0519.12/๑๖๐๔

บัณฑิตวิทยาลัย
มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ
สุขุมวิท 23 กรุงเทพฯ 10110

๔ กุมภาพันธ์ 2554

เรื่อง ขอเชิญเป็นผู้เชี่ยวชาญ

เรียน ผู้อำนวยการศูนย์ Creative Learning Center

เนื่องด้วย นางสาวพรพิมล พลครบุรี นิสิตระดับปริญญาโท สาขาวิชาจิตวิทยาการแนะแนว มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ได้รับอนุมัติให้ทำสารนิพนธ์ เรื่อง “ผลของกิจกรรมกลุ่มเพื่อพัฒนาความสามารถในการปรับตัวทางสังคมของนักเรียนที่มาจากครอบครัวหย่าร้าง” โดยมี ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ทศพร นิมิศรีข้า เป็นอาจารย์ที่ปรึกษาสารนิพนธ์ ในการนี้ บัณฑิตวิทยาลัยขอเรียนเชิญท่าน เป็นผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบแบบสอบถามความสามารถในการปรับตัวทางสังคมของนักเรียนที่มาจากครอบครัวหย่าร้าง และ โปรแกรมกิจกรรมกลุ่มเพื่อพัฒนาความสามารถในการปรับตัวทางสังคมของนักเรียนที่มาจากครอบครัวหย่าร้าง

จึงเรียนมาเพื่อขอความอนุเคราะห์ ได้โปรดพิจารณาเป็นผู้เชี่ยวชาญให้ นางสาวพรพิมล พลครบุรี และขอขอบพระคุณเป็นอย่างสูง ณ โอกาสนี้

ขอแสดงความนับถือ

(รองศาสตราจารย์ ดร.สมชาย สันติวัฒนกุล)

คณบดีบัณฑิตวิทยาลัย

สำนักงานคณบดีบัณฑิตวิทยาลัย

โทร. 0-2649-5067

หมายเหตุ : สอบถามข้อมูลเพิ่มเติม กรุณาติดต่อ นิสิต โทรศัพท์ 083-920-0332

บันทึกข้อความ

ส่วนราชการ บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ โทร. 5730

ที่ ศธ 0519.12/๒6๐5

วันที่ 4 กุมภาพันธ์ 2554

เรื่อง ขอเชิญเป็นผู้เชี่ยวชาญ

เรียน คณบดีคณะศึกษาศาสตร์

เนื่องด้วย นางสาวพรพิมล พลครบุรี นิสิตระดับปริญญาโท สาขาวิชาจิตวิทยาการแนะแนว มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ได้รับอนุมัติให้ทำสารนิพนธ์ เรื่อง “ผลของกิจกรรมกลุ่มเพื่อพัฒนาความสามารถในการปรับตัวทางสังคมของนักเรียนที่มาจากครอบครัวหย่าร้าง” โดยมี ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ทศพร มณีศรีขำ เป็นอาจารย์ที่ปรึกษาสารนิพนธ์ ในการนี้ บัณฑิตวิทยาลัยขอเรียนเชิญ อาจารย์ ดร.มณฑิรา จารุเพ็ง และ อาจารย์ ดร.สกล วรเจริญศรี เป็นผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบความสามารถในการปรับตัวทางสังคมของนักเรียนที่มาจากครอบครัวหย่าร้าง และ โปรแกรมกิจกรรมกลุ่มเพื่อพัฒนาความสามารถในการปรับตัวทางสังคมของนักเรียนที่มาจากครอบครัวหย่าร้าง

จึงเรียนมาเพื่อขอความอนุเคราะห์ ได้โปรดพิจารณาให้บุคลากรในสังกัดเป็นผู้เชี่ยวชาญให้ นางสาวพรพิมล พลครบุรี และขอขอบพระคุณเป็นอย่างสูง ณ โอกาสนี้

(รองศาสตราจารย์ ดร.สมชาย สันติวัฒนกุล)

คณบดีบัณฑิตวิทยาลัย

ที่ ศธ 0519.12/๙ ๖๐๖

บัณฑิตวิทยาลัย

มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

สุขุมวิท 23 กรุงเทพฯ 10110

๒ กุมภาพันธ์ 2554

เรื่อง ขอความอนุเคราะห์เพื่อพัฒนาเครื่องมือการวิจัย

เรียน ผู้อำนวยการโรงเรียนวัดแคใน

เนื่องด้วย นางสาวพรพิมล พลครบุรี นิสิตระดับปริญญาโท สาขาวิชาจิตวิทยาการแนะแนว มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ได้รับอนุมัติให้ทำสารนิพนธ์ เรื่อง “ผลของกิจกรรมกลุ่มเพื่อพัฒนาความสามารถในการปรับตัวทางสังคมของนักเรียนที่มาจากครอบครัวหย่าร้าง” โดยมี ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ทศวรมณีศรีจำ เป็นอาจารย์ที่ปรึกษาสารนิพนธ์ ในการนี้ นิสิตมีความจำเป็นต้องเก็บข้อมูลเพื่อพัฒนาเครื่องมือการวิจัย โดยขอให้ให้นักเรียนช่วงชั้นที่ 2 จำนวน 120 คน เป็นกลุ่มตัวอย่างตอบแบบสอบถามความสามารถในการปรับตัวทางสังคมของนักเรียนที่มาจากครอบครัวหย่าร้าง ในระหว่างเดือนมกราคม 2554

จึงเรียนมาเพื่อขอความอนุเคราะห์ ได้โปรดพิจารณาให้ นางสาวพรพิมล พลครบุรี ได้เก็บข้อมูลเพื่อการวิจัย ซึ่งจะเป็นประโยชน์ในการพัฒนาคุณภาพการศึกษา และขอขอบพระคุณเป็นอย่างสูง ณ โอกาสนี้

ขอแสดงความนับถือ

(รองศาสตราจารย์ ดร.สมชาย สันติวัฒน์กุล)

คณบดีบัณฑิตวิทยาลัย

สำนักงานคณบดีบัณฑิตวิทยาลัย

โทร. 0-2649-5067

หมายเหตุ : สอบถามข้อมูลเพิ่มเติม กรุณาติดต่อ นิสิต โทรศัพท์ 083-920-0332

ที่ ศธ 0519.12/๕๖๘๖

บัณฑิตวิทยาลัย

มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

สุขุมวิท 23 กรุงเทพฯ 10110

๒ กุมภาพันธ์ 2554

เรื่อง ขอความอนุเคราะห์เพื่อการวิจัย

เรียน ผู้อำนวยการโรงเรียนไทยรัฐวิทยา 55 (วัดโบสถ์ดอนพรหม)

เนื่องด้วย นางสาวพรพิมล พลกรบุรี นิสิตระดับปริญญาโท สาขาวิชาจิตวิทยาการแนะแนว มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ได้รับอนุมัติให้ทำสารนิพนธ์ เรื่อง “ผลของกิจกรรมกลุ่มเพื่อพัฒนาความสามารถในการปรับตัวทางสังคมของนักเรียนที่มาจากครอบครัวหย่าร้าง” โดยมี ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ทศวรรษ ศรีขำ เป็นอาจารย์ที่ปรึกษาสารนิพนธ์ ในการนี้ นิสิตมีความจำเป็นต้องเก็บข้อมูลเพื่อการวิจัย โดยขอใช้สถานที่ เพื่อทดลองใช้โปรแกรมกิจกรรมกลุ่มเพื่อพัฒนาความสามารถในการปรับตัวทางสังคมของนักเรียนที่มาจากครอบครัวหย่าร้าง และ แบบสอบถามความสามารถในการปรับตัวทางสังคมของนักเรียนที่มาจากครอบครัวหย่าร้าง กับนักเรียนช่วงชั้นที่ 2 จำนวน 195 คน ในระหว่างเดือนกุมภาพันธ์ 2554

จึงเรียนมาเพื่อขอความอนุเคราะห์ได้โปรดพิจารณาให้ นางสาวพรพิมล พลกรบุรี ได้เก็บข้อมูลเพื่อการวิจัย และขอขอบพระคุณเป็นอย่างสูง ณ โอกาสนี้

ขอแสดงความนับถือ

(รองศาสตราจารย์ ดร.สมชาย สันติวัฒนกุล)

คณบดีบัณฑิตวิทยาลัย

สำนักงานคณบดีบัณฑิตวิทยาลัย

โทร. 0-2649-5067

หมายเหตุ : สอบถามข้อมูลเพิ่มเติม กรุณาติดต่อ นิสิต โทรศัพท์ 083-920-0332

ภาคผนวก ง
ตารางค่าสถิติที่ได้จากการประเมินข้อมูล

ตารางคะแนนหาค่าสถิติทดสอบสมมติฐาน

คะแนนด้านที่ 1 ความคิดความรู้สึกและพฤติกรรมที่มีต่อตนเอง

นักเรียน คนที่	คะแนนก่อน	คะแนนหลัง	$d = X_{\text{หลัง}} - X_{\text{ก่อน}}$	d^2
1	26	40	14	196
2	22	46	24	576
3	25	42	17	289
4	28	38	10	100
5	26	39	13	169
6	28	38	10	100
7	23	44	21	441
8	34	41	7	49
9	23	39	16	256
10	35	38	3	9
รวม	270	405	135	2185

 $\bar{X}$

2.25

3.37

คะแนนด้านที่ 2 ความคิดความรู้สึกและพฤติกรรมที่มีต่อครูอาจารย์/พ่อแม่

นักเรียน คนที่	คะแนนก่อน	คะแนนหลัง	$d = X_{\text{หลัง}} - X_{\text{ก่อน}}$	d^2
1	39	55	16	256
2	46	52	6	36
3	46	58	12	144
4	39	50	11	121
5	42	51	9	81
6	44	55	11	121
7	34	68	34	1156
8	45	48	3	9
9	38	55	17	289
10	40	50	10	100
รวม	413	542	129	2313

 $\bar{X}$

2.75

3.61

คะแนนด้านที่ 3 ความคิดความรู้สึกและพฤติกรรมที่มีต่อเพื่อน

นักเรียน คนที่	คะแนนก่อน	คะแนนหลัง	$d = X_{\text{หลัง}} - X_{\text{ก่อน}}$	d^2
1	21	32	11	121
2	21	34	13	169
3	13	39	26	676
4	21	31	10	100
5	22	35	13	169
6	24	29	5	25
7	20	33	13	169
8	25	29	4	16
9	20	28	8	64
10	25	26	1	1
รวม	212	316	104	1510

 $\bar{X}$

2.35

3.51

คะแนนความสามารถในการปรับตัวทางสังคมโดยรวม

นักเรียน คนที่	คะแนนก่อน	คะแนนหลัง	$d = X_{\text{หลัง}} - X_{\text{ก่อน}}$	d^2
1	86	127	41	1681
2	89	132	43	1849
3	84	139	55	3025
4	88	119	31	961
5	90	125	35	1225
6	96	122	26	676
7	77	145	68	4624
8	104	118	14	196
9	81	122	41	1681
10	100	114	14	196
รวม	895	1263	368	16114

 $\bar{X}$

2.48

3.48

ประวัติย่อผู้วิจัย

ประวัติย่อผู้วิจัย

ชื่อ ชื่อสกุล	นางสาวพรพิมล พลครบุรี
วันเดือนปีเกิด	8 มกราคม พ.ศ. 2526
สถานที่เกิด	อำเภอเมือง จังหวัดนครราชสีมา
สถานที่อยู่ปัจจุบัน	4 นัทแมนชั่น ถนนสุขุมวิท93 ซอยพื้งมี 7 แขวงบางจาก เขตพระโขนง กรุงเทพมหานคร รหัสไปรษณีย์ 10260
ตำแหน่งหน้าที่การงานในปัจจุบัน	นักจิตวิทยากระตุนพัฒนาการเด็กพิเศษ
สถานที่ทำงานปัจจุบัน	บริษัท ซีดีซีเอส จำกัด (บ้านพัฒนาการครูอ้อ) อาคารชาร์เตอร์เฮาส์ ชั้นที่ 2 บี ซอยลาดพร้าว 124 แขวงวังทองหลาง เขตวังทองหลาง กรุงเทพมหานคร รหัสไปรษณีย์ 10310
ประวัติการศึกษา	
พ.ศ. 2544	มัธยมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนสุรธรรมพิทักษ์ อำเภอเมือง จังหวัดนครราชสีมา
พ.ศ. 2548	คุรุศาสตรบัณฑิต (การศึกษาปฐมวัย) คณะศึกษาศาสตร์ จาก มหาวิทยาลัยราชภัฏจันทรเกษม กรุงเทพมหานคร
พ.ศ. 2554	การศึกษามหาบัณฑิต (จิตวิทยาการแนะแนว) จาก มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ กรุงเทพมหานคร